ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΣΦΑΛΙΣΑΤΕ
ΤΑ
ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΑΣ
ΕΙΣ ΤΟ
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ
ΤΗΣ
ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
5%
ΤΑΧΥΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Ἡ καλλιτέρα μέθοδος διδασκαλίας ξένων γλωσσῶν.

BERLITZ

Τάξεις καὶ ἰδιαίτερα μαθήματα.

37 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 37

"ΦΑΜΑ,,

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ
ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων μηχανημάτων καὶ διαθέτον ὅλα τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργασίαν, μὲ ταχύτητα καὶ καλλιτεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

Ἡ Οὐλίτις
θεραπεύεται μέ τό
ΣΑΝΟΖΥΛ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρ. 1.193.000.000.—
Καταθέσεις (τῇ 30ῃ Ἰουνίου 1929) » 6.250.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὅρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 22.500.000
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 1.522.076.50
ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
FILIALES
Τράπεζα Λαρίσσης — Λάρισσα
Τράπεζα Τρικκάλων — Τρίκκαλα
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ
Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ
Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχ. μὲ 7 ο/ο.—Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1929

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 66
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτησία Δρ. 200
Ἑξάμηνος » 100
Τρίμηνος » 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΑΙΝΤ ΜΠΕΒ

Ὅταν εἴμαστε νέοι, ὅλα μᾶς φαίνονται νέα καὶ νομίζουμε πὼς εἴμαστε κάτι τὸ νέο γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ὁ Σενὰκ ντὲ Μεγιὰν ἔλεγε στοὺς «Διαλόγους» του:

*«Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εἶναι νέος ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐκδηλώνῃ τὴ σκέψη του· τοῦ ἀρέσει νὰ ἐκμυστηρεύεται· **δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτό του καὶ νομίζει πὼς εἶναι κάτι σπάνιο καὶ περίεργο**· δὲν ἔχει τέλος τὴ δύναμη νὰ κρατήσῃ τὸ μυστικό του καὶ ἡ μεγάλη ἰδέα ποὺ ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸν κάνει νὰ νομίζῃ πὼς ἐμπνέει ἕνα πραγματικὸ ἐνδιαφέρον, ποὺ κάνει τοὺς ἄλλους νὰ τὸν ἀκοῦνε εὐχαρίστως.»*

*
* *

Ἕνας μόνο τρόπος ὑπάρχει νὰ καταλάβουμε καλὰ τοὺς ἀνθρώπους, κι' αὐτὸς εἶναι νὰ μὴ βιαζόμαστε ὅταν τοὺς κρίνουμε, ἀλλὰ νὰ ζοῦμε κοντά τους νὰ τοὺς ἀφίνουμε νὰ ἐξηγηθοῦν μόνοι τους μέσα μας.

Ἔτσι καὶ γιὰ τοὺς παληοὺς συγγραφεῖς, διαβάζετε, διαβάζετε σιγά, μὴ βιάζεσθε, στὸ τέλος θὰ ζωγραφισθοῦν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ λόγια.

*
* *

Θέλω τὴν πολυμάθεια, ποὺ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν κρίση καὶ ὀργανώνεται ἀπὸ τὸ γοῦστο.

*
* *

*Ὑπάρχουν δύο φιλολογίες:... μία φιλολογία ἐπίσημη, γραφτή, κατὰ συνθήκην, ἐπαγγελματική, προσπεποιημένη, εὐγενής· καὶ μία ἄλλη προφορική, ἀνεκδοτική, εἰρωνική, ἀγενής, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ λέγονται τὸ βράδυ κοντὰ στὸ τζάκι, ποὺ διορθώνει καὶ συχνὰ μεταβάλλει τὴν πρώτη, **καὶ ποὺ κάπου - κάπου πεθαίνει μαζὺ μὲ τὴ σύγχρονη γενεά.***

*
* *

Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ καλύτερη φιλολογία ἀπὸ ἐκείνη ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἕναν ποὺ δὲν φαντάζεται πὼς γράφει φιλολογικὸ ἔργο.

*
* *

Μοῦ ἀρέσει πάντα νὰ κρίνω τοὺς συγγραφεῖς ἀπὸ τὴν ἀρχική τους δύναμη, ξεκαθαρίζοντάς τους ἀπὸ ὅ,τι πρόσθετο ἀπέκτησαν.

*
* *

Μοῦ ἐδόθη στὴ ζωή μου ἀφορμὴ νὰ ἐξετάσω τὸν ἐγωϊσμὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ὀφείλω ὅμως νὰ πῶ πὼς ποτὲ δὲν τὸν εἶδα τόσο χονδροειδῆ, τόσο παράλογο, τόσο τερατωδῶς κυνικὸν ὅσο στοὺς ποιητάς: εἶναι ἀλήθεια πὼς εἶναι οἱ μόνοι ποὺ ἔχω ἐξετάσει βαθειά.

*
* *

*Οἱ ποιηταί μας βρίσκονται σὲ μιὰ διαρκῆ κατάσταση προσωπικῆς καὶ ματαιοδόξου ἐξάψεως, σὲ μιὰ κατάσταση τυφλώσεως ποὺ ἀδυνατοῦν νὰ ἀποκρύψουν: λέω γι' αὐτοὺς πὼς πάσχουν ἀπὸ **πριαπισμὸ** τοῦ ἐγωϊσμοῦ.*

*
* *

Ἂς ἀνυψώσουμε λίγο τὴν σκέψη μας. Τί εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξας, ποὺ κατέχει τοὺς ἀνθρώπους πάνω σ' αὐτὴν τὴν γῆ ποὺ πλέει μέσα στὶς ἄπειρες ἐκτάσεις, ὅπου θὰ ναυαγήσῃ μία ἡμέρα; Μοῦ φαίνεται πὼς πάνω σ' ἕνα μεγάλο πλοῖο ποὺ κινδυνεύει νὰ ναυαγήσῃ, ἢ μᾶλλον ποὺ τὸ ναυάγιό του ἔχει ἤδη ἀρχίσει καὶ διαρκεῖ ἀκόμη, βλέπω πολλοὺς ταξειδιῶτες, ποὺ κανεῖς τους δὲν θὰ φθάσῃ στὸ λιμάνι καὶ ποὺ ὅσοι πεθαίνουν πρῶτοι ἔχουν τὴν τρελλὴ ἐπιθυμία νὰ διατηρηθοῦν μὲς στὴ μνήμη ἐκείνων ποὺ θὰ ἐπιζήσουν, ἐκείνων ποὺ σὲ λίγο θὰ χαθοῦν μὲ τὴ σειρά τους. Ἀλήθεια, ἂν κυττάξει κανεὶς ἀπὸ κοντὰ βλέπει τὸ πλοῖο τεράστιο, οἱ ἐπιβάτες τῆς μιᾶς γεφύρας δὲν γνωρίζουν τοὺς ἐπιβάτες τῶν ἄλλων κι' ἡ πρύμνα ἀγνοεῖ τὴν πλώρη· φαίνεται σὰν κόσμος ὁλόκληρος. Εἶναι ἀκόμη ἀλήθεια πὼς τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ἕνας πεθαίνει στὴ μιὰν ἄκρη τοῦ πλοίου, στὸ πλάϊ του χορεύουνε, παντρεύουνται, γιορτάζουνε βαφτίσια, κι' οἱ ἐπιβάτες ἀναπαράγονται καὶ δὲν ἐλαττώνονται. Τί σημαίνει ὅμως, ὅλους τοὺς περιμένει ἡ ἴδια μοῖρα. Κανεὶς δὲν θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν ὄγκο αὐτὸν ποὺ πλέει, γιὰ νὰ φέρῃ τὸ ὄνομά του, ἢ τὸ ὄνομα τῶν ὁμοίων του, στὶς ἄγνωστες ἀκτές, στὶς ἀναρίθμητες ἠπείρους καὶ νήσους, ποὺ στολίζουνε τὸ γαλανὸ στερέωμα. Ὅλα γίνονται σὲ στενὸ κύκλο, μὲ κλειστὲς τὶς πόρτες. Ἀξίζει τὸν κόπο;

— Μίλησα παραφραστικά, μὰ ὁ Πασκὰλ εἶπε τὴν κυριολεξία: «Πόσα βασίλεια μᾶς ἀγνοοῦν!»

ΚΑΫΜΟΙ ΣΤΟ ΓΡΙΠΟΝΗΣΙ

ΣΚΛΑΒΟΣ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΑ

Μιὰ χαρὰ εἶχε ἀράξει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γυναικούλας του τῆς Μαριδγίτσας. —

Αὐτηνῆς ποῦχαν μάγια τὰ κάλλη της καὶ τὸν κράταγαν πλάϊ της. Ποῦταν μέλι τὰ φιλιά της καὶ τὰ λόγια της καὶ τὸν εἶχαν μερέψει —σκεδὸν μαγέψει— στὴν ποδιά της.

Τὸ ξεφτέρι αὐτόν,—τὸ δελφίνι τῆς θάλασσας—ποὺ μύριζε ἁρμύρα τὸ κορμί του καὶ μυρουδιὰ καραβίσα. Ποὺ σκάλωνε σὰ γάτος στὶς σκαλιέρες καὶ καπέλωνε —μὲ τὸ κοῦκο του— τὰ πόμολα.

Αὐτὸν ποὺ σὰν πουλὶ φλετούραε μὲς στὶς ἁρματωσὲς τῶν μπάρκων κι' ἀπ' ἀψηλὰ ἀνάμπαιζε τὸ κόσμο. Αὐτὸν ναί, τὸν Γιάννη, τὸν εἶχε πάρει σκλάβο της αὐτή.

Σὰ μωρὸ παιδάκι κάθουνταν σιμά της. Ἀπ' τὸ φουστάνι τὴν κράταε.

Τὸν χάσανε οἱ σκοῦνες κι' οἱ μπρατσέρες. Τὸν χάσανε οἱ θάλασες. Τὸν χάσαν κι' οἱ γιαβουκλοῦδες στὰ λιμάνια.

Τοῦ κάκου ἀναρωτιώντανε, οἱ φίλοι του. Τὸ θάμμα τους κάναν οἱ καραβοκυραῖοι. Οἱ καπεταναῖοι τὸ σταυρό τους.

Πάει, χάθκε ἀπ' τὸ κόσμο. Ἔγιν' ἄφαντος.

Μήτε στὰ τόπια φαίνταν, μήτε στὰ βιλαέτια. Μήτε τῆς στεριᾶς, μήτε τοῦ πελάου.

Ἄλλοι ἀρωτάγανε ἂν 'πόθανε. Ἄλλοι λέγαν πὼς πνίγκε. Κι' ἄλλοι πὼς μπαρκάρισε κουρσάρος στὸ Μισύρι!

«Ὅ,τι κι' ἂν γένηκε ὁ διάλος τὸν πῆρε καὶ τὸν σήκωσε», συλλοϊζόνταν μέσα τους, οὔλοι ὅσοι τὸν ξέρανε, ὅσοι τὸν εἴχανε γνωρίσει.

Σκλάβος καὶ παλληκάρι στὴ δουλειά του, ὅταν ἤθελε, μὰ θερίο.

Θερίο ἀνήμερο ἦταν στὴ καρδιὰ καὶ στὸ μπουρί του. Διάολος ἀπ' τὸ χέρια του. Μπρούντζινο ἦταν τὸ κορμί του.

Ὅπου σὲ μάγκωναν οἱ φοῦχτες του σὲ ξέρεναν, ὅπου σὲ λάχαιν' ἡ γροθιά του πιάνονταν ἡ πνοή σου. Γλέπανε καὶ παθαίναν ὥστε νὰ τὸν κλείσουνε στὸ μπαλαοῦρο.

Μὰ ποῦ ν' ἀλλάξῃ γνώμη. Σὰ τὸν ἐβγάζαν, τ' εἶχες Γιάννη, τ' εἶχα πάντα. Ξανὰ τὴ πρώτη τέχνη του, τὰ ἴδια.

Πυροφάνια ἔβαζε στὰ δάχτυλα τῶν συντρόφων του, τῶν μούτσων, σὰν κοιμῶσαν. Μὲ μιὰ κλωστὴ σαλιωμένη τοὺς μάλαζε τὸ σβέρκο. Μ' ἕνα πούπουλο τοὺς σγάρλαε τὴ μύτη. Κι' ἀπὲ ξεραίνονταν στὰ γέλια!

Μὲ μαδέρια, μὲ στραβόξυλα, μ' ὅ,τι τύχαινε ξωπίσω του, αὐτοὶ τὸν κυνηγοῦσον τότες. Καπνὸς κι' ἀντάρα πάγαινε ἀπὸ κοντά του τὸ βρυξίδι. Ἀπ' τὶς Χριστο - Παναγίες τάραζαν οἱ σκοῦνες.

Τὸν πέρναν στὸ κοντὸ νὰ τὸν σκοτώσουν. Μὰ ποῦ νὰ τὸν λάβουν τὸ Σατανᾶ. Σὰ ζουλάπι αὐτὸς ριχιώτανε στοὺς κάβους. Σὰν ραγκουτάγκος σκαρφατσάλωνε ἄκρη ἄκρη στὸ μπαστοῦνι τοῦ μεγάλου παπαφίγκου. Κι' ἀπὸ κεῖς δὰ τοὺς ἔπαιζε κλαρῖνο τῆς μύτης μὲ τὰ δάχτυλα καὶ καμμιὰ φορὰ τοὺς ψιλοκατουροῦσε...

Κι' ἀπὸ κοντὰ τὸν τρέμαν τὰ λιμάνια!

Μέσ' στὰ καφφὲ - ἀμὰν καὶ στὰ μπουρδέλα μπούκερνε σὰ τρελλοτραμουντάνα ἀπ' τὰ μπουγάζα. Μ' οὔλες τὶς πριμαντόνες ἐγνωρίζονταν. Μ' οὔλους τοὺς κοντραμπαντζῆδες εἶχε φιλίες καὶ παρτίδες. Μ' οὔλους τοὺς μπεχρῆδες καὶ τοὺς μαχαιροβγάλτες μεσ' στὶς πιάτσες.

Σειώτανε καὶ λυγιώτανε μέσα στὶς μπῦρες. Οὔλες τὶς πριμαντόνες ἀγκαζάριζε, οὔλο τὸ κόσμο ἐκερνοῦσε.

Ἔπινε — ρούφαε σὰ δελφίνι — καὶ λιανοψιλοτραγούδαε.

Θάλασσα πικροθάλασσα
ποὺ σὲ γλεντοῦν τὰ ψάρια.

Κι' ἀπὲ ἐχόρευε. Ἐχόρευε ζεϊμπέκικο, μάνα καϋμένη. Ἐχόρευε τὸ τσάμικο στὸ νύχι.

Βροχὴ πέφταν τὰ τάλλαρα στὸ βιολιτζῆ, στὶς πριμαντόνες. Βροχὴ παγαῖναν καὶ τὰ πιάτα, τὰ ποτήρια, τὰ μπουκάλια στὸν ἀγέρα. Ἄλλα σὰν μπόμπες σκάζανε στοὺς τοίχους κι' ἄλλα μὲ τὰ δόντια του τὰ ροκάνιζε σὰ πράσσα.

Πανάθεμα τὸ μυαλό του, οὔλο καὶ

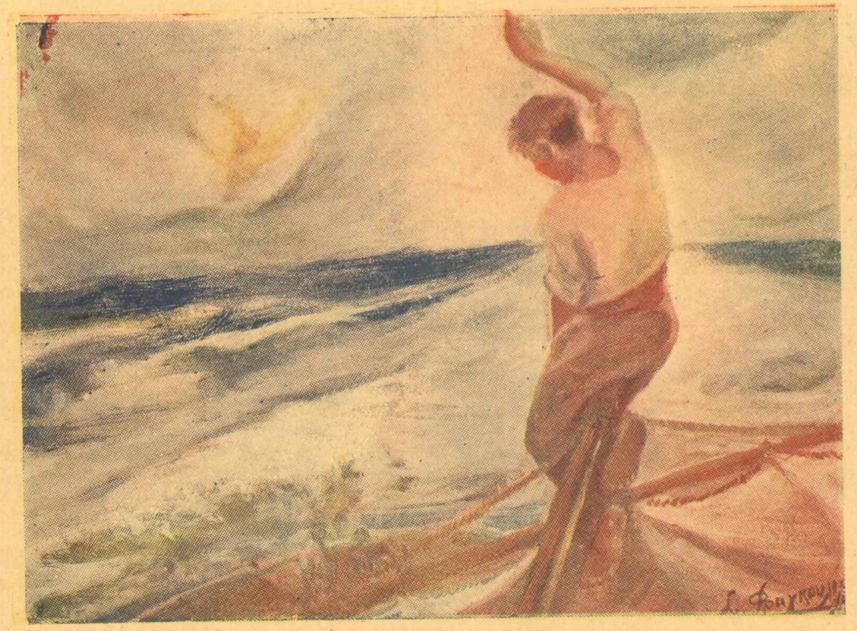

Ἀγαπητοί μου Συμπολίτες

στὸ λιμεναρχεῖο τὸν ξεφόρτωναν γιὰ ὕπνο...

* * *

Αὐτόνε —τέτοιον λέοντα— εἶχε κάμει ἀρνάκι ἡ Μαριδγίτσα στὴ ποδιά της.

Μὲ τὰ χάδια της τὸν μέρεψε. Μὲ τὰ γλυκά της λόγια τὸν εἶχε γητεμένο. Στὰ γόνατά της τὸν ἐκοίμιζε.

Τῆς λησμονιᾶς τὸ βοτάνι τὸν εἶχε ταγισμένο.

Ξέχασε κι' αὐτὸς τὴ θάλασσα πλάϊ της. Σβῦσαν μέσα στὴ ψυχή του οἱ ζουγραφιὲς τῶν λιμανιῶν καὶ τῶν πελάων. Ξέχασε ὁ κιαρατᾶς καὶ τοὺς δικούς του.

Μήτε νὰ γλέπῃ, μήτε ν' ἀκούῃ ἤθελε πλειὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ τὰ πλεούμενά της.

Αὐτὸς τὸ μέλι τῶν χειλιῶν της ρούφαε. Τῆς φωνῆς της ἀφρουγκάζονταν τὴ γλύκα....

Μὲς στὸ κανάλι τῆς ἀγάπης του, ἀντρειευόταν καὶ ἁρμένιζε....

Ἔτσι τὸν χάσανε οἱ θάλασσες, ἔτσι τὸν χάσανε οἱ πιάτοες, τὰ λιμάνια.

Κανεὶς πλειὸ δὲν τὸν ἐγύρευε, κανεὶς δὲν ἀρώταε γιὰ δαῦτον. Μήτ' οἱ ὀχτροί του, μήτ' οἱ φίλοι του, μήτε κι' οἱ δικοί του.

Μόνο ἡ μάνα του, ἡ θειὰ Καλλίτσα. Πάλε ἡ μάνα, ἡ κατακαϋμένη ἡ μανούλα.

Αὐτὴ ποὺ τὸν εἶχε ἔγνοια καὶ κα μάρι της, αὐτὴ ποὺ τὸν ἀνακάτευε— τὸν μπέρδευε— στὶς κουβέντες καὶ στὸ νοῦ της. Αὐτὴ ποὺ στὰ ὕπνα καὶ στὰ ξύπνα της τὸν νείρονταν. Αὐτὴ ποὺ κοιλοπόνεσε γι' αὐτόνε, ποὺ ντάντεψε, ποὺ χόρεψε, ποὺ κούνησε ὥστε νὰ γίνῃ ἄντρας.

Τοὺς στρατοκόπους ἀρώταε καὶ τοὺς διαβάτες νὰ τῆς ποῦνε. Στὰ σταυροδρόμια σκέκονταν κι' ἀγνάντευε. Τοὺς ξενητευτῆδες καὶ τοὺς πραματευτάδες κύτταζε στὰ μάτια.

Στὴ πιάτσα, στὸ λιμάνι, βραδυοξημερόνονταν. Ἀπὸ μακρυὰ μὲ τὸ μαντύλι ἔκανε σινιάλα στὰ καράβια. Τὸ κόσμο ἐσταύρωνε.

Μὴν τὸν εἶχε δεῖ κανεῖς μὲ τὰ ματάκια του, μὴν τὸν εἶχαν ἀπαντήσει.

Ἕναν μὲ τὰ ναύτικα.

Ἕναν ψηλόν, ἕναν ὄμορφο, ἕναν ἀντρειωμένο.

Ποὺ φόραε ζουνάρι πλουμιστὸ γυροβολιὰ στὴ μέση. Ποῦταν τὸ πρόσωπό του σὰν φεγγάρι καὶ σὰν ἥλιος.

Ἕναν σειστή, ἕνα λυγιστή, ἕνιαν κοντυλοφρύδη. Ποὺ πορβατοῦσε κι' ἦταν σὰν νὰ κένταε, ποὺ ἔλεες πὼς γλυκοτραγουδοῦσε σὰν ὡμίλειε.

Μὴν τῆς τὸν σκότωσαν τῆς καϋμενούλας της, μὴν τύχει τῆς ἔρμης καὶ τῆς πνίγη. Σκλάβο τους οἱ κουρσάροι μὴν τῆς τὸν πήρανε, στὴν Ἀραπιὰ μὴν τῆς τὸν πήγανε τῆς δόλιας.

Κάπου τὸν εἶχαν δεῖ κι' αὐτοὶ τὸ γιόκα της, κάπου τὸν εἶχαν ἀπαντήξει. Ἐκεῖς κατὰ τὴ Σαλονίκη τὸν πῆραν τὰ ματάκια τσυς κατ' τὸ Δεδεαγὰτς κατὲ τὸ Βόλο.

Γιὰ τὴ Μαύρη Θάλασσα μ' ἕνα τραμπάκουλο μπαρκάρισε, μ' ἕνα μπάρκο - μπέστια Σκοπελίτικο γιὰ τὸ Ἀντζέμη.

Ὄχι στὸ Τούνεζι ἀρμένιζε, στὴ Μπαρμπαριὰ κατ' τὸ Ἀλγέρι. Μ' ἕνα βαπόρο Ἀράπικο πάει γιὰ τὸ Μισύρι.

... Μῆτε σοῦ τὸν ἐσκότωσαν κυρά μου, μήτε πνίγη ὁ Γιάννης σου... τῆς γλυκοψιλομίλησε ἕνας κοντός, ἕνας ξανθός, ἕνας γαλανομάτης.

... Μήτε στὴ Μπαρμπαριὰ ταξείδεψε, μήτε στ' Ἀλγέρι πάει. Μον' μιὰ ψηλὴ μὸν μιὰ λιγνή, μιὰ γλυκοκλειστοφρύδα, αὐτὴ στὸ πῆρε σκλάβο της τὸ γυιόκα σου.

Περαστικὸς ἀπ' τὴ Χαλκίδα τὸν ἐγνώρισε. Νά, κατὰ πῶς λέει καὶ τὸ τραγοῦδι ἔγινε.

«... *Ἀπ' τὴ Πόλι ἐρχότανε κι' ἀπ' [τὰ νησὰ*
κι' ἀπ' τὴ γειτονιά της ἐπέρασε,
τὰ βασιλικά της ἐπότιζε
καὶ τῆς μαντζουράνες της δρόσιζε.
Ἔκοψέ του κλῶνο καὶ τοὔδωσε
τοῦπε κι' ἕνα λόγο ποῦ τ' ἄρεσε,
μωρὲ παλληκαράκι ἂν μ' ἀγαπᾶς
τί περνοδιαβαίνεις καὶ δὲ μιλᾶς,
στεῖλε προξενῆτρες στὴ μάνα μου
καὶ προξενητάδες στὸ μπάρμπα μου....»

Ἔτσι ἔκαμε κι' αὐτὸς εὐτύς.

«Ἔστειλε προξενῆτρες στὴ μάνα της καὶ προξενητάδες στὸ μπάρμπα της».

Τώρα ἐκεῖς εὑρίσκονταν στὴ Χαλκίδα, σκλάβος της κι' ἀφέντης της.

Τὰ κάλλη της δούλευε. Τὰ ροῦσα τὰ μαλλιά της τῆς ἔπλεκε καὶ τῆς ξέπλεκε. Ἀλυσιδίτσες τῆς τἄκανε καὶ γαϊτανάκια. Σκαλιέρες καὶ σκοινάκια μεταξένια. Τὴν ἔντυνε, τὴν ξέντυνε, τὴν ἔλουζε Μὲ τὰ δάχτυλά του τὰ φρύδια τῆς ἔστρωνε μιὰ καὶ μιὰ τῆς τ' ἀναμάλλιαζε, Τὰ ματόκλαδά της, τὰ μυριόμετρα, τὸν ἔβαζε νὰ τῆς μετρήσῃ. Τὶς δυὸ τὶς φοῦχτες του ἔκανε δαχτυλιδάκια στὴ μέση της.

Ἀψηλά του τὴν ἀσήκωνε σὰ κούκλα. Στὸ τοῖχο —σὰν κάδρο— τὴν ἔστηνε.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

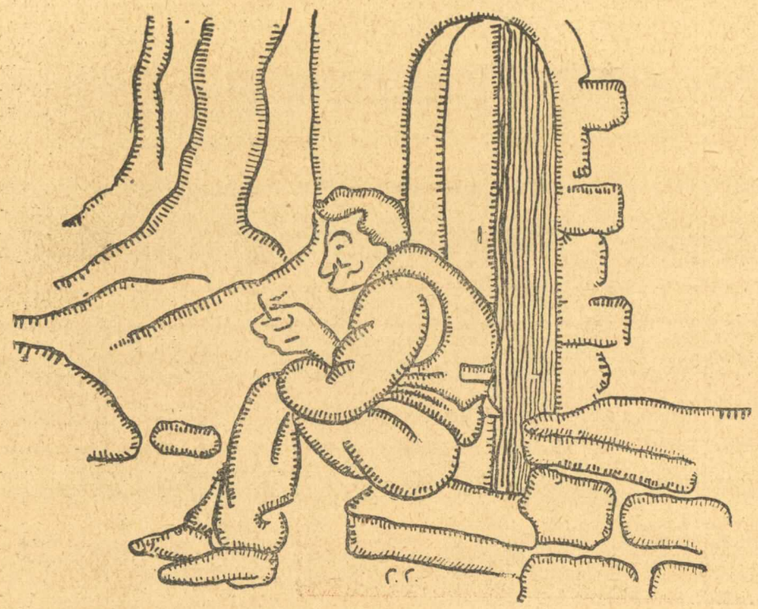

Ἐκάπνιξε κι' ἀγνάντευε κάτου

ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΤΙΚΟΙ ΚΑΎΜΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Κάτω ἀπὸ δυὸ φτελιὲς ποὺ ὑψώνονται καμαρωτὰ καὶ λιγερά, βρίσκεται τὸ χαμόγειο τοῦ Κώστα τοῦ Γουλιᾶ. Μπροστὰ στὴ μικρὴ καὶ γιομάτη σαρίδια αὐλή του, στὸν ἴσκιο, μιὰ γίδα ἀναχαράζει ξέγνοιαστη. Ἄξαφνα ἕνα ἀλαλητὸ μέσα στὸ σπίτι, ἕνας χτύπος καὶ δυὸ ὀρνίθια πεταχτήκανε ἀπ' τὴ μισάνοιχτη τὴν πόρτα κακαρίζοντας κι' ἀπὸ πίσω τους μιὰ ἀρβύλα σβουρνίζοντας.

— Σοῦς ! . . . Ὁ διάολος νὰ σᾶς πάρῃ. Χάϊ, χάϊ.

Ὁ Γουλιᾶς βγῆκε κουτσαίνοντας. Σαραντα-πεντάρης στὴν ἡλικία, φαινόνταν ὅμως σὰν κακογερασμένος νειός. Τὰ μικρὰ σὰν κουμπότρυπες μάτια του τ' ἀνοιγόκλειν ἀδιάκοπα μὲ ὀργή, λὲς κι' ἤθελε νὰ τὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' τὶς τσίμπλες τοῦ ὕπνου ἢ νὰ τὰ μεγαλώσῃ. Τὰ ἀριά του φρύδια τἀνέβαζε ἀπάνω νὰ γκίξουν στὰ σταχτιά του τὰ μαλλιά, σχηματίζοντας, ἀνάμεσα στὸ στενό του μέτωπο, ἀπανωτὲς δίπλες. Μὰ τὰ μῆλα τοῦ προσώπου του ἦταν πεταγμένα ἔξω κι' ἡ μασέλα του, καθὼς δὲν εἶχε δόντια, ἦταν σφιγμένη, ἔτσι ποὺ θάρρευες πὼς κάτω ἀπ' τὰ ἀγκαθωτά του μουστάκια πήγαινε ν' ἀνθίσῃ ἕνα χαμόγελο. Τὸ κεφάλι του χωρὶς σβέρκο, χωμένο μὲς στοὺς ὤμους, φαινόνταν σὰν νὰ τοῦ τῶσφιξε κανεὶς ἀπὸ πάνω. Καὶ τὸ δεξί του γόνατο εἶχε γυρίσει πρὸς τὰ μέσα τόσο ποὺ νὰ ἀκουμπάῃ στὸ ἄλλο, λὲς κι' ἤθελε νὰ τὸ βαστάῃ. Κι' ὡς τόσο αὐτὸ τὸ τρεκλὸ ποδάρι ἀπλώθηκε πασπατευτὰ πρὸς τὴν ἀρβύλα, τὴ γύρισε ὄρθια καὶ μὲ στριψίματα δῶθε - κεῖθε τὴ φόρεσε.

Ὁ Γουλιᾶς ἐκάθησε στὸ κατῶφλι, τρίβοντας τὰ μάτια καὶ τὴ μύτη του. Ὕστερα μάζωξε κάμποσα τρίμματα καπνὸ ἀπ' τὶς τσέπες τοῦ γιλέκου του καὶ μ' ἕνα ψιλὸ χαρτὶ ἔστριψε τσιγάρο, στὶς ἄκρες λεπτὸ καὶ στὴ μέση χοντρότερο.

Ἐκάπνιζε κι' ἀγνάντευε κάτου. . . .

Τὰ χωράφια τοῦ γέρω - Γαρδέλη ἐπιάνανε ἀπ' τὸ λάκκο ὡς τὰ ριζὰ τοῦ βουνοῦ, κίτρινα καὶ ξερὰ ἀπ' τὸν ἥλιο· παχειὰ ὅμως χώματα ποὺ δὲν ἀσφαλίζανε τὴ σπορὰ ποτέ. Περιουσία γενναία δηλαδή, ἂν βάλῃς καὶ τὰ μποστάνια καὶ κάτι ἀμπέλια καὶ τὸ νερόμυλο ποῦχε κάτου στὴ λαγκάδα ἐκεῖ ποὺ περνοῦσε τὸ ποταμάκι. «Μὰ ὅπως νὰ τὰ πῇς, ὅσα ἀξίζουν οἱ τέσσερες οἱ κοπέλλες του δὲν τ' ἀξίζει ὅλος ὁ ντουνιᾶς. Νὰ τὶς πίνῃς στὸ ποτῆρι. Κι' ἕνα ψαλίδι σὰν νὰ τὶς ἔκοψε ὅλες. Ποιὰ νὰ πάρῃς, ποιὰ νὰ ἀφίσῃς. Ἔπειτα κληρονόμες νὰ καταλάβῃς — ἀδελφὸ δὲν ἔχουν. Κι' ἐγὼ τοῦ νερατᾶ, μουρμούριζε ὁ Γουλιᾶς, ὅταν τοῦ ζήτηξα τὴν πρώτη δὲν ἐθέλησα προίκα: Ἂς εἶναι καλὰ τ' ἀμπελάκια μου. Μὰ αὐτουνοῦ δὲν τοῦ γιόμωζα τὸ μάτι — ποιὸς ξέρει γιατὶ — κι' ὄχι πὼς ἐπειδὴ εἶμαι τάχα ἄσκημος, δὲν ἄρεσα στὸ κορίτσι.

Μπᾶ! Ἡ γυναῖκα ἄντρα θέλει μιὰ φορὰ κι' ἂς εἶναι ὅ,τι καὶ νάναι. Νά! πῶς εἶναι αὐτὸ τὸ κούτσουρο, ἅμα καταλάβει πὼς αὐτὸ μπορεῖ νἄναι ἄντρας, δός το της νὰ μὴν τὸ ἀφίσῃ ἀπὸ τὰ χέρια της.... χάϊ, χάϊ, νἄχα μιὰ γυναίκα νὰ τῆς ἔδειχνα ἐγὼ τί ἀξίζω! Μὰ πῶς νὰ γίνῃ; Νά, ἔτσι ἄξαφνα νὰ βρισκόμαστε στεφανωμένοι χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ πρωτύτερα. Ἂν εἶχα μιὰ γυναίκα σὰν ἀπὸ αὐτές, ἔ! καὶ τί ἄλλο ἤθελα;...»

Ἐσείστηκε ὅλος σὰν νὰ τὸν ἐκέντησαν στὶς πλάτες βελόνια.

— «Χάϊ, χάϊ, νειᾶτα ποὺ πᾶτε χαμένα».

Μὲ τὰ φρύδια καμπυλωμένα στὸ μέτωπο, ἔσκυψε τὸ κεφάλι θλιμμένο καὶ σκεφτικὸ πάνω στὸ στῆθος. Μιὰ μυρουδιὰ ξυνισμένου ἱδρώτα ἔβγαινε ἀπ' τὶς μασχάλες του κι' αὐτὸς τὴ ροφοῦσε μ' εὐχαρίστηση.

Ὁ ἥλιος ἔκαιγε κατάκορφα. Μιὰ ὑποψία ἀποχαυνωμένου ἀέρα λίγυζε ἄτονα τ' ἀκρινὰ φύλλα τῶν δέντρων.

Στὴν ἄκρη στὴν αὐλή, δυὸ - τρεῖς κότες σκαλίζανε καὶ κυλιόντανε στὸ χῶμα. Ἕνας κόκκορας, ὅπως ἔκανε σουλάτσα μὲ βῆμα ἐπίσημο, σταματοῦσε ἄξαφνα καὶ μὲ τὴ μύτη στὴ γῆς προσκαλοῦσε τὶς κότες πὼς κάτι φαγώσιμο τάχα βρῆκε· ἅμα πάγαινε καμμιά, αὐτὸς κορδωνόντανε, κατέβαζε τὴ μιὰ φτερούγα του στὴ γῆς καὶ τὴν ἔφερνε βόλτα.

Ὁ Γουλιᾶς ταράχτηκε πάλι σὰν νὰ τὸν κέντησαν βελόνες καὶ σηκώθηκε σὲ στάση προσοχῆς. Χαμογελοῦσε καὶ φαινόντανε πὼς κάτι ἀνακάτευε μὲς στὸ μυαλό του.

Ἀνοιγόκλεισε πολλὲς φορὲς τὰ μικρά του μάτια καὶ κύτταξε γύρα του ὕποπτα. Μὲ προφύλαξη κλείδωσε τὴν πόρτα κι' ἔχωσε τὸ κλειδὶ στὸ ζουνάρι του ἐκεῖ ποὺ εἶχε καὶ τὸ κλαδευτῆρι του κρεμασμένο. Ξανακοίταξε γύρα του καὶ κατέβηκε στὸν κῆπο γιὰ νὰ βγῇ ἀπὸ κεῖ στὸ μονοπάτι.

Μὰ ὁ διάβολος τοῦφερε μπροστά του τὸ Στρατῆ, ἕνα χεροδύναμο παιδὶ ποὺ πάντα πείραζε γυναῖκες κι' ἄντρες μὲ

τὰ χοντρὰ τ' ἀστεῖα του. Ὁ Γουλιᾶς κατάλαβε πὼς τὸ καλλίτερο ποὺ θἄκανε γιὰ νὰ τὸν βγάλῃ ἀπάνωθέ του, ἤτανε νὰ τοῦ φερθῇ ὑποταχτικά.

— Καλημέρα, τοῦπε μὲ καλωσύνη.

— Χέ! Χέ! Ἀλοῦπι, τὶς πισινὲς μοῦ πιάνεις.

— Φτοῦ σου, καταραμένε, ἐμάσησε μέσα του ὁ Γουλιᾶς καὶ λόξεψε δεξιά. Μὰ πάλε μὲ λοξοδρομίσματα πῆρε τὸ μονοπάτι γιὰ τὴ λαγκάδα Σαῦρες τὸν ἐξαφνιάζανε φεύγοντας κάτω ἀπ' τὰ πόδια του κι' ἄλλες, ἀπάνω στὶς ζεστὲς πέτρες, τὸν κυττάζανε χαζὲς καὶ παραξενεμένες, μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἕνα ἀεράκι ἄρχισε νὰ γαργαλίζῃ τὶς ἐλιές καὶ τὰ πράσινα τ' ἀμπέλια ποὺ ἁπλωνόνταν πυκνόφυλλα πέρα στὰ ριζά. Κάτω στὰ χαμηλώματα τῆς λαγκάδας ποὺ ἡ βλάστηση πύκνωνε, εἶχαν μισοπάρει τ' ἀπόσκια. Κι' ὡς τόσο μιὰ σιγὴ βασίλευε. Μόνο ἂν ἐτέντωνες τὸ ἀφτί σου ἄκουγες κάπου ἐκεῖ στὸ νερόμυλο τοῦ Γαρδέλη ἕναν ὑπόκωφο χτύπο: Ντάπ, ντάπ, ντάπ. Αὐτὸς ὁ χτύπος δὲν ἔμοιαζε καθόλου μὲ τὸ δούλεμα τοῦ μύλου.

Μέσα στὸν περιφραγμένο κῆπο, ποὺ περνοῦσε τὸ αὐλάκι τοῦ νεροῦ γιὰ τὸ λόμπο τοῦ μύλου, ἡ Μαριώ, ἡ δεύτερη κοπέλλα τοῦ Γαρδέλη ἔκανε μόνη της μπουγάδα. Ἦταν πιὰ γυναίκα ἴσα μὲ εἰκοσιπέντε χρονῶν, παχουλὴ καὶ λιγερή, ὅλο νειᾶτα. Τὰ λευκά της πόδια χωνόνταν μέσα στὸ νερὸ ὡς τὰ ροδαλά της τὰ σφυρά. Κάπου, κάπου, λιγοῦσε τὸ κορμί της πρὸς τὰ πίσω νὰ ξεκουράσῃ τὴ μέση της ποὺ μούδιαζε ἀπ' τὸ σκύψιμο . . .

Ὁ Γουλιᾶς πίσω ἀπ' τὰ ξερὰ τὰ κυπαρίσσα τοῦ κοντοῦ φράχτη παραμόνευε καλὰ προφυλαγμένος. Τὰ φρύδια του κοντεύαν νὰ γκίξουν στὰ μαλλιά του κι' ἀπ' τὶς κουμπότρυπες τῶν ματιῶν του πετιόνταν φλόγες. Σήκωνε τὸ κεφάλι του σὰ χελώνα, κύτταζε γύρα του καὶ ξανάπεφτε σιγὰ μπρούμυτα.

Ἡ Μαριὼ ἔβγαλε τὸ ἄσπρο τσεμπέρι της ποὺ σκέπαζε τὸ χιονάτο τράχηλό της, ὕστερα καὶ τὸ ἀπομέσα μεσοφόρι της καὶ τἄρριξε στὸ νερό. Σὲ μιὰ στιγμὴ φάνηκε πὼς ἤθελε νὰ κοιμηθῇ γιατὶ ἔπιασε μιὰ κουβέρτα κι' ἕνα προσκέφαλο καὶ τἄστρωσε στὴ ρίζα στὴ δαμασκηνιά.

Ἡ καρδιὰ τοῦ Γουλιᾶ πήγαινε νὰ σπάσει.

«Χάϊ, χάϊ» ἔκαμε μὲ τὴν ἀνάσα του ποὺ ἔκαιγε καὶ ξανασήκωσε τὸ κεφάλι του νὰ κυττάξει γύρα.

Μὰ ἡ γυναίκα ξανάρχισε τὴ δουλειά. Ὅλο της τὸ μεστὸ κορμὶ λίγυζε καὶ ταραζόταν κάτω ἀπ' τὴν ψιλή της στάμπα, καθὼς ἔτριβε στὴν πλάκα τὰ ροῦχα.

Ἕνα πάτημα ἄξαφνα ἀκούστηκε στὸ ἀπὸ πάνω τὸ χωράφι. Ὁ Γουλιᾶς κεράνιασε. Μαζεύτηκε καὶ χώθηκε ὅσο μποροῦσε μέσ' στὰ σπαθόχορτα. Θυμήθηκε ἐκεῖνον τὸν διαβολεμένον τὸν Στρατῆ. Εἶχε πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ ὑπομείνῃ ὅ,τι κι' ἂν τοῦ φύλαγε ἡ τύχη, κι' ὅμως ἅπλωσε τὸ χέρι του στὸ κλαδευτῆρι καὶ τραβοῦσε νὰ τὸ βγάλῃ. Ἂν δὲν τὸ μεταχειριζόταν γιὰ ὅπλο, ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ καμωθῇ πὼς κόβει χόρτο. Μὰ ἕνα γκάρισμα γαϊδάρου τὸν ἔκαμε νὰ συνέρτῃ. Ξανακύτταξε μέσα. Ἡ Μαριὼ σφούγγιζε μ' ἕνα στεγνὸ πανὶ τὰ μπράτσα της, τὸ λαιμό της, τὰ πόδια της ὡς τὰ γόνατα. Στὸ πίσω μέρος, ποὺ δένεται ἡ φούστα της, κάποιο ἄνοιγμα ἄφινε σὲ κάθε κίνησή της, νὰ φαίνεται ἕνα κομμάτι ἀπ' τὴ σάρκα της. Ἄρχισε νὰ μαζεύῃ τ' ἀσπρόρουχα ἕνα - ἕνα.

Ὁ Γουλιᾶς σηκώθηκε ὀρθό. Κοίταξε γύρα του, ἀκουρμάστηκε καὶ δρασκέλισε τὸ φράχτη ἀπόνα χαλασμένο μέρος.

Κοντοστάθηκε μισόσκυφτος γιὰ λίγο σὰν τὸ θεριὸ ποὺ ἑτοιμάζεται νὰ πηδήσῃ καὶ μὲ μιᾶς χύθηκε ἀπάνω της ἀναμμένος, τρελλός.

Ἐκείνη συνέρχεται ἀπ' τὴν πρώτη της σαστισμάρα ποὺ τὴν ἔκανε νὰ ρίξῃ μιὰ κραυγὴ τρόμου, τοῦ γλύστρησε σὰ λάστιχο μὲς ἀπ' τὰ χέρια καὶ μὲ μιὰ δυνατὴ σπρωξιὰ τὸν κύλησε καταγῆς στὰ λασπόνερα σὰν ἕνα σακκὶ ἄχερο.

Πρώτη φορά, μὲ φρίκη, κατάλαβε ὁ Γουλιᾶς πόσο πολὺ γελοῖα ἦσαν τὰ πόδια του καὶ πόσο ἀνώφελη ἡ δύναμη τῶν χεριῶν του. Καθισμένος στὰ γόνατα τὴν κύτταζε μὲ τὰ μικρά του μάτια γιομάτα ὀργὴ καὶ κοκκινάδα, ἐνῷ τὸ στόμα του ἄνοιγε σ' ἕνα ἠλίθιο χαμόγελο. Ἦταν ἐρεθισμένος κι' ἔτρεμε σὰν τὸ βοῦρλο. Ἕνα ἀγκομαχητὸ μουγκὸ κρατοῦσε ἀνάμεσό τους. Σιγὰ - σιγὰ τράβηξε ἀπ' τὸ ζουνάρι του τὸ κλαδευτῆρι καὶ τὄπαιξε ἀπειλητικὰ στὸ χέρι μ' ἕνα ὕφος νὰ σκᾶς στὰ γέλοια.

Μὰ ἡ γυναῖκα σβέλτη ἄρπαξε τὸν κόπανο τῆς πλύσης καὶ πρὶν προφθάσει ἐκεῖνος νὰ καλοσταθῇ τοῦ κατάφερε μιὰ χτυπιὰ μὲ δύναμη στὸ δεξὸ τὸν ὦμο. Σαστισμένη, τρελλή, ὥρμησε νὰ φύγῃ, μὰ μιὰ σκέψη τὴ σταμάτησε κι' ἡ καρδιά της μαλάκωσε ἀπὸ ἕνα αἴσθημα οἴκτου μαζὶ καὶ φόβου: Φόνισσα αὐτὴ χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ ποτέ της! Ἔτρεμε. Τὸν ἐκουνοῦσε ὅπως ἦταν ξαπλωμένος μπρούμυτα, τὸν ἐπασπάτευε μὲ τρεμάμενα χέρια, στὸ στῆθος, στὸ λαιμό, στὸ πρόσωπο, τοῦ φώναζε. Τίποτα.

Μὰ χωρὶς αὐτὴ νὰ καταλάβῃ, τὰ χέρια τοῦ Γουλιᾶ ἁπλώθηκαν σιγὰ - σιγὰ κι' ἁρπάξαν τὸ γυμνό της πόδι καὶ τὸ πρόσωπό του σύρθηκε κι' ἀκούμπησε ἀπάνω. Ἕνας βόγγος θανάσιμος, ξεψυχισμένος ἔβγαινε ἀπ' τὸ λαρύγγι του σὰ λυγμός. Ἐκείνη ἔκαμε ν' ἀποσύρει τὸ πόδι της μὰ τῶνιωσε γερὰ πιασμένο. Σηκώθηκε ἀπάνω καὶ τραβοῦσε μὲ δύναμη νὰ ἐλευθερωθῇ, μὰ τὰ χέρια τοῦ ἄντρα ὁλόενα σφίγγανε πιὸ δυνατά, πάνω στὴν ἀγκαλιά του, σὰ σίδερα, σὰν τανάλιες κι' ὅλο πιὸ κρύα κι' ἀκίνητα γενόνταν, ἐνῶ τὰ πόδια του ταραζόνταν ἀπελπισμένα. Τὸ κορίτσι ἔμπηξε δυνατὲς κραυγές.

(Λευκάδα) ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ

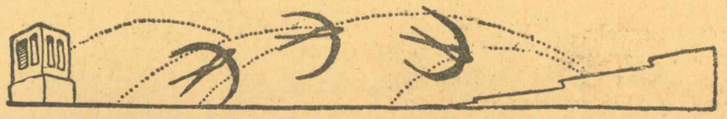

Τ' ΑΓΟΡΑΚΙΑ

ώρα τὸ φθινόπωρο, τὸ Σεπτέμβρη μήνα, ὁ Τζιοῦζι κι' ὁ Νῖκος ξαναγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐξοχή· εἶναι δυὸ χαριτωμένα ἀγοράκια, δυὸ νέοι ξανθοὶ βλαστοί, δυὸ χρυσᾶ χρυσάνθεμα ποὺ ἐβλάστησαν ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ. Ὅλος ὁ κόσμος τὰ ξέρει ἐδῶ στὴν πλάζ, ἔχουν ἄπειρες φιλίες καὶ συμπάθειες· ἐργάτες, ἀριστοκράτες, τραμβαγιέρηδες, γκαρσόνια, ὑπουργούς, αὐτοὶ δὲν κάνουν καμμιὰ διάκριση. Ἀγαποῦν ὅσους εἶναι καλοὶ καὶ τοὺς ἔχουν φίλους των καὶ δὲν ἀγαποῦν ὅσους εἶναι κακοί. Μὲ τὴν ἴδια χαριτωμένη ἀφέλεια μποροῦν νὰ καλέσουν τὸ γκαρσὸν ποὺ τοὺς σερβίρει στὴν πλάζ ἢ ἕνα ἀνώτερο διπλωματικὸν ὑπάλληλο στὸ σπίτι, ὅταν ἔχουν καμμιὰ γιορτή. Τὸ σπίτι των εἶν' ἀνοιχτὸ γιὰ ὅλους τοὺς φίλους των καὶ θἄλεγε κανεὶς πὼς αὐτὰ τὰ μικρὰ πλάσματα εἶναι οἱ μοναδικοὶ κύριοι τοῦ σπιτιοῦ.

Ἔλειπαν τρεῖς μῆνες, ὅλο τὸ καλοκαῖρι, μὰ τώρα ξαναγύρισαν κι' ἔτσι τὸ πάρκο, ἡ πλάζ τ' ἀκρογιάλι βρῆκαν πάλι τοὺς εὔθυμους ζωηροὺς μικροὺς ποὺ τοὺς ἔδιναν χρῶμα καὶ ζωή. Τρέχουν ἀπάνω-κάτω μὲ τὸ πατίνι, σφυρίζουν σὰν τὸ τραῖνο, ξεφυσοῦν σὰν τὴν ἀτμομηχανή, σταματοῦν τοὺς φίλους των, κουβεντιάζουν, ἐρωτοῦν, μαθαίνουν καὶ ἀναχωροῦν γιὰ τὸν ἄλλο σταθμό.

Χτὲς τὸ βράδυ ποὺ περπατοῦσα ἐδῶ στὸ γύρο τοῦ γιαλοῦ μὲ εἶδαν κι' ἦρθαν τρέχοντας:

— Ἄ σὲ βρήκαμε! Γιατί δὲν ἦρθες νὰ μᾶς δῇς στὴν ἐξοχή; Δὲ μᾶς εἶχες πεῖ πὼς θἀρχόσουνα; Δὲν εἶσαι καλὸς φίλος! Νὰ δῇς τί ἔχω ζωγραφίσει τώρα τελευταῖα!

Ὁ μεγάλος θέλει καλὰ καὶ σώνει νὰ γίνῃ ζωγράφος· τοῦ ἀρέσει νὰ σχεδιάζῃ, καράβια ποὺ ἁρμενίζουν ἀπάνω στὴ πλατειὰ θάλασσα, βαπόρια στὸν ὠκεανό, κόττερα, τράμ, τραῖνα, ἀτμομηχανές.

Θἄχε νὰ μοῦ δείξῃ ὡραῖα πράματα. Αὔριο τὸ πρωΐ ἂν ἤθελα νἀρχόμουν στὸ κιόσκι ἐδῶ νὰ τοὺς δῶ, θὰ τἄφερνε ἀπὸ τὸ σπίτι· τώρα ἦταν ἀργά, θὰ φεύγανε. Καλὴ νύχτα, ἔλα νὰ σὲ φιλήσω, — κι' ἐγώ, κι' ἐγώ.

Ἔφυγαν· ἀπὸ μακρυὰ ξαναγύρισαν καὶ μοῦ φώναξαν πάλι: θἀρθεῖς, ἔ;

— Ναί, ἔκαμα γώ μὲ τὸ κεφάλι μου.

Κάποιο πρωΐ ἐπερνοῦσα ἀπὸ τὸ γύρο τοῦ γιαλοῦ, ἡ θάλασσα ἦταν ἤρεμη, μὰ ἡ ἀμμουδιὰ ἦταν μουσκεμένη ὥς ἀπάνω ψηλὰ καὶ στρωμένη μὲ φύκια· τὴ νύχτα φαίνεται ἔδερνε ἡ σοροκάδα τὸ λιμάνι. Ἡ δροσερὴ πνοὴ τοῦ φθινοπώρου ἄγγιζε τὸ πρόσωπό μου κι'

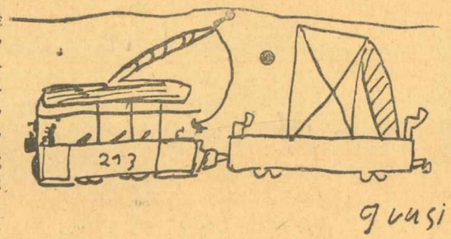

Σχέδιο τοῦ Γιοῦζι

ἔφθανεν ὥς τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς σὰν ἕνα παράξενο ἡδονικὸ ρῖγος· σὰν κρύα ἐπαφὴ λουλουδιῶν, κρύα ἐπαφὴ κίτρινων φύλλων στὰ μάγουλά μου. Φθινόπωρο! γλυκειὰ καὶ παθητικὴ ἐποχή, ἐποχὴ λεπτῶν ποιητικῶν συγκινήσεων. Τὸ θέρος μᾶς ἔρχεται μὲ πολύχρωμα, λαμπρὰ δῶρα στὰ χέρια του, τὸ φθινόπωρο μᾶς ἔρχεται φορτωμένο μὲ κίτρινα φύλλα, ἄπειρα κίτρινα, χρυσᾶ φύλλα· κυττᾶχτε ἐδῶ στὸ πάρκο ἦρθε καὶ πέρασε ἀνάμεσα στὰ φύλλα τὴ χρυσῆ του ἀγάπη, ἦρθε καὶ στράγγιξε ὅλο τὸ χυμό τους, ἔστρωσε τὸ ἔδαφος μὲ αὐτὰ κι' ὕστερα σιωπηλό, μελαγχολικὸ ἐκάθησε ἐδῶ στὸν πάγκο. Τὸ βλέπετε! τὰ μαλλιά του εἶναι ξανθιά, τὰ μάτια του χρυσᾶ, τὰ μάγουλά του ὠχρά, τὸ σῶμα του καὶ τὰ χέρια του κίτρινα, τὸ βλέπετε; Φθινόπωρο! ἐποχὴ λεπτῶν ποιητικῶν συγκινήσεων.

Ἄκουσα ἀπὸ μακρυὰ νὰ μὲ καλοῦν μὲ τὄνομά μου· ἐγύρισα· ἦταν αὐτοί, μ' ἐκαλοῦσαν στ' ἀκρογιάλι. Ὁ μικρὸς εἶχε φέρει τ' ἀγγίστρι του καὶ λοιπὸν θἄπρεπε νὰ πιάναμε κανένα ψάρι.

—Μὰ ἐσὺ δὲν ἔχεις φαΐ ἀπάνω στ' ἀγγίστρι.

— Δὲν ἔχω, ἔτσι δὲν πιάνεται; θὰ πάῃ νὰ φάῃ τ' ἀγγίστρι.

— Καλὰ λοιπόν, ρίξε το ἐδῶ:

Ὁ Τζιοῦζι ἤθελε νὰ μοῦ δείξῃ τὰ σχέδιά του· εἶχε ζωγραφίσει ἕνα κόττερο μὲ πανιὰ μεγάλα, αὐτὸς ποὺ καθόταν στὴν ἄκρη ἦταν ὁ καπετάνιος, κρατᾶ τὰ πανιὰ καὶ τὸ τιμόνι. Τὸ κόττερο ἐρχόταν κόντρα γι' αὐτὸ φαινόνταν ἔτσι! Κύτταξε ἐδῶ τώρα· νὰ αὐτὸ εἶναι τὸ τράμ τῆς Καστέλλας, τὸ 20, ὁ τραμβαγιέρης ποὺ εἶναι μπροστὰ εἶναι φίλος μου!

Ὁ μικρὸς ἔβαλε τὶς φωνές: Ἕνα ψάρι! ἕνα ψάρι! Πήγαμε κοντά· ἦταν ἕνας κάβουρας στ' ἀγκίστρι του· μόλις τράβηξε τὸ ἄφησε ἀπὸ τὶς διχάλες του. Γυρίσαμε ἀμέσως στὸ κιόσκι· ὁ μικρὸς ἤθελε νὰ τοῦ ζωγραφίσω ἕνα ψάρι· τί ὄμορφο ποὺ ἦταν!

— Τώρα πιὰ ποὺ ἐγύρισαν στὴν Καστέλλα ἔπρεπε νὰ πάω στὸ σπίτι τους νὰ καθόμουν μαζύ τους, θὰ μὲ εἶχαν νὰ κάθουμαι ὅλη τὴν ἡμέρα στὴν πολυθρόνα, δὲ θἄταν ἀνάγκη νὰ κάνω καμμιὰ δουλειά· αὐτοί, αὐτοί, θὰ ἔκαναν ὅλες τὶς δουλιές! Θὰ δούλευαν ἀπὸ τὸ πρωΐ ὥς τὸ βράδυ γιὰ μένα:

— Μὰ καλά, δὲ θἀπ ἄτε στὴν Ἀγγλία; Ὁ μπαμπᾶς σας δὲ θὰ σᾶς πάρῃ νὰ φύγετε;

— Στὴν Ἀγγλία; Νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Καστέλλα νὰ πάω στὴν Ἀγγλία; Τρελλάθηκα!

— Τί θέλεις νὰ σοῦ ζωγραφίσω τώρα; λέει ὁ μικρός.

— Τί νὰ μοῦ ζωγραφίσῃς; νὰ μοῦ ζωγραφίσῃς τὸ πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα!

Ἐκεῖνος χαμογελᾶ, μὲ κυττάζει, σκέπτεται λίγο: — Μ' αὐτὸ δὲν ξαίρω νὰ τὸ ζωγραφίσω! θὰ σοῦ κάμω ἕνα κόττερο!

—Κάνε μου λοιπὸν ἕνα κόττερο νὰ σχίζῃ τὰ κύματα!

Ὦ ἀβρὰ αἰθέρια πλάσματα λαχτάρες ποὺ φυτρώνετε στῆς μάννας τὴν καρδιά· ρόδα στὰ μάγουλα, στὰ χείλη, φῶς αἰθέρια ἀντανάκλαση στὰ μάτια, ν' ἀνοίγῃ κανεὶς τὰ μάτια νὰ βλέπῃ! Ὁ ἥλιος παίζει μὲ τὰ χρώματά σας, ἡ αὔρα μὲ τὰ μαλλιά σας, τρέμει ἡ καρδιά, σ' ἔκταση βυθίζεται ὁ νοῦς, φτερὰ κάνει τὸ κορμὶ κι' ὑψώνεται ἀπάνω ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια στοὺς κόσμους τῆς ἔκστασης καὶ τῶν ὀνείρων, στοὺς κόσμους τῆς εὐτυχίας βλέποντάς σας:

Β. ΧΑΝΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΙΘΡΙΔΑΤΗΣ ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ ΤΗΣ ΟΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ολὺς λόγος γίνεται τελευταῖα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ὀροθεραπείας· ὑπάρχουν πολλοὶ ποὺ ἐκθειάζουν κυριολεκτικῶς τὰ ἀποτελέσματά της καὶ τὴν θεωροῦν ὡς πανάκειαν, ἐνῶ ἄλλοι πάλι παρακολουθοῦν μὲ τὸ μειδίαμα στὰ χείλη τὰς ἐρεύνας τῶν ἐπιστημόνων.

Τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ὀροθεραπείας δὲν εἶναι τόσο νέον ὅσο νομίζουν οἱ περισσότεροι. Ὁ Ἕλλην ἰατρὸς κ. Λαμπαδάριος. σὲ μία ἀνακοίνωσή του στὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἰατρικὴν Ἑταιρεία τῆς Κωσταντινουπόλεως τὶς 20 Ἰανουαρίου 1899 ἀποδεικνύει πὼς ὁ πρῶτος ποὺ ἐφήρμοσε τὴν τεχνητὴ ἀνοσία δὲν ἦταν ἄλλος ἀπ' τὸ Μιθριδάτη, τὸν βασιλὴ τοῦ Πόντου.

Θὰ ξέρετε βέβαια τί εἶναι ἡ τεχνητὴ ἀνοσία. Εἶναι μία θεραπευτικὴ μέθοδος ποὺ προσπαθεῖ εἰσάγοντας μιὰ ὡρισμένη οὐσία στὸν ὀργανισμὸ νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ ἕνα μικρόβιο ἢ ἕνα δηλητήριο οὕτως ὥστε ὅταν ἀργότερα ὁ ἄνθρωπος πάρει τὸ δηλητήριο αὐτὸ ἢ προσβληθεῖ ἀπ' τὸ μικρόβιο νὰ μὴν ἀρρωστήσῃ. Ἡ ὀροθεραπεία εἶναι μία μορφὴ τῆς τεχνητῆς ἀνοσίας. Ἡ οὐσία ποὺ εἰσάγεται στὸν ὀργανισμὸ εἶναι ἕνας ὀρὸς ποὺ τὸν προφυλάσσει ἀπὸ ἕνα ὡρισμένο εἶδος μικροβίων. Γιὰ κάθε εἶδος μικροβίων εἶναι καὶ ξεχωριστὸς ὀρός.

Κατὰ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ κ. Λαμπαδαρίου ὁ Μιθριδάτης ἔπαιρνε κάθε μέρα μιὰ δόση δηλητηρίου τόσο μικρή, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὸν βλάψῃ, νομίζοντας πὼς μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀποκτοῦσε ἀνοσία ἐναντίον τοῦ δηλητηρίου ποὺ ἔπαιρνε.

Ἀργότερα ὅμως ἐτελειοποίησε τὴ μέθοδό του κι' ἀντὶ νὰ παίρνῃ ἕνα δηλητήριο μόνο, ἔπαιρνε ἕνα μῖγμα ὅλων τῶν δηλητηρίων ποὺ ἦσαν γνωστὰ στὸν καιρό του. Ἔτσι ἀποκτοῦσε ἀνοσία γιὰ ὅλα τὰ δηλητήρια.

Γιὰ νὰ συνειθίσῃ τὸ δηλητήριο τῆς ἔχιδνας ἐχρησιμοποίησε μιὰ μέθοδο ποὺ ἔχει ἀρκετὴ ὁμοιότητα μὲ τὴ μέθοδο ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ σύγχρονη ἰατρικὴ ἐπιστήμη γιὰ τὴ θεραπεία τῆς διφθερίτιδος καὶ τὴν προφύλαξη ἀπὸ τὸν τέτανο. Ἐπειδὴ τὸ δηλητήριο αὐτὸ τοῦ φαινότανε πολὺ δυνατὸ ἐσκέφθηκε νὰ τοῦ προσθέσῃ ἕνα ἀντίδοτο, νομίζοντας πὼς μὲ τὴν προσθήκη τοῦ ἀντιδότου ὄχι μόνο θὰ ἀπέτρεπε κάθε ἐκδήλωσι δηλητηριάσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνοσία θὰ ἦταν ἐντονώτερη. Καὶ γιὰ ἀντίδοτο ἐχρησιμοποίησε τὸ αἷμα τῶν χηνῶν τοῦ Πόντου. ἐπειδὴ αὐτὲς τρεφόντουσαν μὲ ἔχιδνες καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ εἶχαν ἀποκτήσει ἀνοσία ἐναντίον τοῦ δηλητηρίου τῆς ἔχιδνας ἀφοῦ αὐτὴ ἡ τροφὴ δὲν τὶς ἔβλαπτε καθόλου.

Ὁ Μιθριδάτης εἶχε ἐπιδοθεῖ στὴ μελέτη τῆς τοξικολογίας· ἡ φύση δὲν ἦταν γι' αὐτὸν παρὰ ἕνα μεγάλο φαρμακεῖο, ὅπου ζητοῦσε ὅλο καὶ φάρμακα: ὅπλα ἄγνωστα καὶ φοβερὰ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του καὶ φάρμακα γιὰ νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τὶς ἐπιβουλές τους.

Ἡ σκληρότης του καὶ ὁ κακός του χαρακτῆρας γίνηκαν ἀφορμὴ νὰ συναντᾶ παντοῦ ἐχθρούς· ὁ φόβος μήπως δηλητηριαστεῖ τὸν ἔκανε νὰ γίνεται ἀκόμη σκληρότερος. Τὰ τοξικολογικά του πειράματα τὰ ἔκανε πάνου σὲ καταδίκους· καὶ φαίνεται πὼς ὁ φόβος του μήπως δηλητηριαστεῖ ἦταν ἐκεῖνο ποὺ τὸν ὤθησε στὴ σπουδὴ τῆς ἐπιστήμης τῶν δηλητηρίων.

Εἶχε πάντοτε μαζύ του, μὲς στὴ λαβὴ τοῦ σπαθιοῦ του ἕνα δηλητήριο γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ ὅταν βρισκότανε στὴν ἀνάγκη. Ἀλλὰ ἀπ' τὴν καθημερινὴ χρήση τῶν δηλητηρίων εἶχε συνειθίσει τόσο σ' αὐτὰ ποὺ ὅταν ἐνικήθηκε ἀπ' τοὺς Ρωμαίους καὶ ἠθέλησε νὰ δώσῃ τέλος στὴ ζωή του, παίρνοντας τὸ δηλητήριο ποὺ εἶχε μαζύ του δὲν κατώρθωσε νὰ πάθῃ τίποτε.

Καθὼς λέει ὁ Πλίνιος, ὅταν ὁ Πομπήϊος ἔψαξε μετὰ τὴ νίκη του τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἡττημένου βασιλῆ τοῦ Πόντου ηὗρε τὴ συνταγὴ τοῦ ἀντιδότου ποὺ συνείθιζε νὰ χρησιμοποιῇ ὁ τελευταῖος. Τὸ φάρμακο αὐτὸ συνίστατο, καθὼς φαίνεται, σ' ἕνα μῖγμα καρυδιῶν, σύκων καὶ φύλλων ἀπηγάνου, στὰ ὁποῖα προσέθεταν καὶ λίγο ἁλάτι. Ἐλέγετο πὼς ὅποιος ἔπαιρνε νηστικὸς αὐτὸ τὸ φάρμακο ἐπροφυλασσόταν ἀπ' ὅλα τὰ δηλητήρια.

Τὸ περίεργο εἶναι πῶς κατώρθωνε ὁ Μιθριδάτης νὰ βρίσκῃ καιρὸ νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὶς τοξικολογικές του ἔρευνες, καὶ πῶς κατώρθωσε νὰ μυηθῇ σὲ μιὰ ἐπιστήμη ποὺ χρειάζεται κανεὶς τόσα χρόνια σπουδῆς γιὰ νὰ τὴν μάθῃ.

Φαίνεται ὅμως πὼς εἶχε σχέσεις μὲ τοὺς περιφημότερους γιατροὺς τοῦ καιροῦ του. Κρατοῦσε ἀλληλογραφία μὲ γιατροὺς τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῆς Ρώμης ποὺ τοῦ ἀφιέρωσαν πολλὰ ἰατρικὰ βιβλία τους.

Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐλή του δὲν εἶχε ἔλλειψη ἀπὸ γιατρούς. Ὅπως καὶ στὴν αὐλὴ τῶν Πτολεμαίων καὶ τῶν Σελευκιδῶν οἱ ἰατροὶ ἀποτελοῦσαν ἕνα εἶδος ἱεραρχίας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἕναν ἀρχίατρο. Οἱ γιατροὶ εἶχαν μάλιστα σπουδαία θέση στὴν αὐλὴ τοῦ Μιθριδάτου καὶ πολλὲς φορὲς τοὺς χρησιμοποιοῦσε σὲ ἐμπιστευτικὲς ὑποθέσεις.

Μεταξὺ τῶν γιατρῶν του ἦταν κι' ὁ χειροῦργος Τιμόθεος, ποὺ τὸν ἐγιάτρεψε μιὰ μέρα ἀπὸ ἕνα τραῦμα τοῦ μηροῦ μὲ θαυμαστὴ ταχύτητα. Στὰ τελευταῖα ὅμως χρόνια τῆς βασιλείας του ἐχρησιμοποιοῦσε ἐμπειρικοὺς γιατρούς, ποὺ γιατρεύανε τὰ τραύματα μὲ δηλητήριο φειδιοῦ.

Ὁ Πλίνιος λέει πὼς τόση ἦταν ἡ ἀγάπη τοῦ Μιθριδάτου στὴν ἰατρικὴ ποὺ ζητοῦσε πληροφορίες ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπηκόους του ποὺ ἦσαν σὲ θέση νὰ τὸν πληροφορήσουν.

Χάρις στὴ μεγάλη ἐπιμονή του ὁ βασιλιᾶς τοῦ Πόντου εἶχε ἀποκτήσει ἐγκυκλοπαιδικὲς σχεδὸν γνώσεις: ὄχι μόνο τὴν ἐπιστήμη τῶν δηλητηρίων κατεῖχε ἀλλὰ καὶ τὴ βοτανικὴ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ τὴ γλωσσολογία. Ἐγνώριζε εἰκοσιδύο γλῶσσες καὶ ποτὲ δὲν εὑρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιήσῃ διερμηνέα στὶς σχέσεις του μὲ τὰ πολυάριθμα ἔθνη ποὺ ἀποτέλοῦσαν τὸ ἐκτεταμένο κρᾶτος του ἢ μὲ τοὺς γείτονές του.

Ἀλλὰ πόσο διαρκέστερη καὶ πόσο λαμπρότερη θὰ ἦταν ἡ δόξα τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου ἂν κατόρθωνε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὶς γνώσεις του γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀντὶ νὰ τὶς κάνῃ ὄργανα τῶν ἐγκληματικῶν σχεδίων του.

Οἱ πρῶτες πυροσβεστικὲς ἀντλεῖες στὸ Λονδῖνο

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗΣ ΑΝΤΛΙΑΣ

Γίνεται λόγος πολὺς τὸν τελευταῖον καιρὸ γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ θλιβερὴ κατάσταση τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς στὴν Ἑλλάδα γίνεται ἀκόμη πιὸ περίεργη ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πυροσβεστικὴ ἀντλία δὲν εἶναι τίποτε νέο καὶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ὁ θόρυβος αὐτὸς μᾶς ἔδωσε ἀφορμὴ ν' ἀναζητήσουμε τὴν ἱστορία αὐτῆς τῆς ἀνακαλύψεως τὴν ὁποίαν παραθέτουμε στοὺς ἀναγνώστας μας.

Ὁ ἐφευρέτης τους εἶναι ὁ Φραγκίσκος ντὺ Περριέ, ἕνας περίεργος τύπος· ἡ καταγωγή του ἦταν ἀριστοκρατική, ἀλλὰ αὐτὸς εἶχε φτωχίνει τόσο, ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ γίνῃ ὑπηρέτης τοῦ Μολιέρου. Ποτὲ ὅμως δὲν ἐστάθηκε πιὸ κουτὸς ὑπηρέτης ἀπὸ τὸν Φραγκίσκο.

Μιὰ μέρα ποὺ ἔντυνε τὸν Μολιέρο, τοῦ ἔβαλε τὴ μιὰ κάλτσα ἀνάποδα. «Φραγκῖσκε, τοῦ εἶπε αὐστηρὰ ὁ Μολιέρος, ἡ κάλτσα αὐτὴ εἶναι ἀνάποδα». Τότε ὁ Φραγκίσκος τὴν πιάνει ἀπὸ ψηλὰ καὶ τὴν τραβάει. Ἀλλὰ μὴ καταλαβαίνοντας πῶς μὲ τὸ τράβηγμα αὐτὸ ἡ κάλτσα ἐγύρισε ὄψη, βάνει τὸ χέρι του μέσα, τὴν γυρίζει καὶ τὴν ξανάφερε μὲ τὴν ἀνάποδη πρὸς τὰ ἔξω. «Φραγκῖσκε, τοῦ ξαναλέει αὐστηρὰ ὁ Μολιέρος, ἡ κάλτσα αὐτὴ εἶναι ἀνάποδα». Ὁ ἠλίθιος ὑπηρέτης ἀφοῦ κύτταξε ἔκπληκτος τὴν κάλτσα ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ γυρίσῃ ὄψη ξανακάνει ὅ,τι καὶ πρὶν καὶ τὴν ξαναφορεῖ τοῦ Μολιέρου. Καὶ πάλι ἡ κάλτσα ἦταν ἀνάποδα: «Μπᾶ διάολε! εἶπε ὁ Μολιέρος, δίνοντάς του μιὰ κλωτσιά, αὐτὸς ὁ βλάκας ὅλο ἀνάποδα θὰ μοῦ φορῇ τὴν κάλτσα μου· μὲ τὴν κυταμάρα ποὺ τὸν δέρνει δὲ θὰ προκόψῃ σὲ τίποτα.». — «Εἴσαστε φιλόσοφος! Εἴσαστε ὁ διάβολος» τοῦ ἀπήντησε σαστισμένος ὁ Φραγκίσκος ποὺ δὲν καταλάβαινε τί ἔκανε ἡ κάλτσα καὶ πήγαινε πάντα ἀνάποδα.

Ὁ Μολιέρος δὲν ἔδιωξε τὸν ντὺ Περριὲ ἀπ' τὴν ὑπηρεσία του, ἀλλὰ τὸν ἐκράτησε, παρ' ὅλη τὴν ἀνικανότητά του, ὡς τὸ θάνατό του.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ κυρίου του ὁ ντὺ Περριὲ προσελήφθη σ' ἕνα θίασο γιὰ κωμικός· ἀλλὰ οὔτε κι' ἐκεῖ ἐπέτυχε. Οἱ σατυρικὲς ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς δὲν ἔπαυαν νὰ μιλᾶνε γι' αὐτὸν καὶ νὰ εἰρωνεύουνται τὸ ἄθλιο παίξιμό του.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὁ ντὺ Περριὲ κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ τὴ θέση του ἐπὶ 19 ὁλόκληρα χρόνια. Κι' ὅταν τὸ 1705 ἐγκακαλείπει τὸ θέατρο τὸ κάνει αὐτὸ γιατὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλες ὑποθέσεις τὸν ἀπασχολοῦν.

Ὁ ντὺ Περριὲ ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς τύπους ἐκείνους ποὺ κυνηγᾶνε διαρκῶς μεγάλες δουλειὲς χωρὶς νὰ ἐπιτυγχάνουν καμμιά. Ἄνοιγε δίκες μὲ ὅλον τὸν κόσμο. Κι' ὅμως δὲν ἦταν καθόλου πλούσιος: Εἶχε 32 παιδιά. Μὰ στὸ τέλος στὰ 1699, ἕξη χρόνια πρὶν ἐγκαταλείψει ὁριστικῶς τὸ θέατρο κάνει μιὰ θαυμασία ἐπιχείρηση: ἀνακαλύπτει τὴν πυροσβεστικὴ ἀντλία.

Ἕως τότε χρησιμοποιοῦσανε γιὰ νὰ σβύνουνε τὶς πυρκαϊὲς κάτι τεράστιες σύριγγες· εἶχαν τὸ ἴδιο σχῆμα μὲ ἐκεῖνες ποὺ μεταχειρίζουνται σήμερα οἱ γιατροὶ γιὰ ἐνέσεις, ἀλλὰ οἱ διαστάσεις του ἦταν πολὺ σεβαστότερες. Ἐννοεῖται ὅμως πὼς δὲν ἔδιναν καὶ πολὺ σημαντικὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ ντὺ Περριὲ ἐσκέφτηκε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ πρωτόγονα αὐτὰ μέσα μὲ ἀντλίες καθὼς εἶχε ἰδεῖ νὰ χρησιμοποιοῦνε στὴν Ὁλλανδία. Δὲν ἀνέβαζαν τὸ νερὸ πολὺ ψηλά, ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ ὑπηρεσίες ποὺ προσέφεραν ἦσαν πολύτιμες.

Ἂν ὁ ντὺ Περριὲ ζοῦσε δυὸ αἰῶνες νωρίτερα θὰ τὸν ἐκαίγανε γιὰ αἱρετικό, γιατὶ νὰ νικήσῃ κανεὶς τὴ φωτιὰ εἶναι σὰ νὰ νικάῃ τὴ μοῖρα. Ἀλλὰ στὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦσε περιωρίστηκαν στὶς εἰρωνίες.

Ὁ ντὺ Περριὲ δὲν ἔδωσε προσοχὴ σ' αὐτὲς καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν βασιλιᾶ τῆς Γαλλίας τὸ δικαίωμα *«νὰ κατασκευάζῃ καὶ νὰ φτιάνῃ» (σὶκ) μιὰ ἀντλία κατάλληλη γιὰ τὸ σβύσιμο τῆς φωτιᾶς, αὐτὸς καὶ ὅσοι θάχουν ἄδεια ἀπ' αὐτόν, νὰ πουλῇ· καὶ νὰ νοικιάζῃ τὴν μηχανὴ αὐτὴ σ' ὅλες τὶς πόλεις, κωμοπόλεις καὶ ἄλλα μέρη τοῦ βασιλείου ποὺ θὰ θελήσῃ αὐτὸς καὶ μόνο αὐτός, γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα τριάντα πλήρων καὶ συνεχῶν ἐτῶν».*

Ὁ βασιλιᾶς, ποὺ ἦτανε τότε ὁ Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ', τοῦ παρεχώρησε τὸ πατέντο ποὺ ἐζήτησε στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1699.

Ἡ ἐφεύρεση τοῦ ντὺ Περριὲ δὲν ἄργησε νὰ δείξῃ τὴν χρησιμότητά της. Γιὰ πρώτη φορὰ ἐχρησιμοποιήθηκαν οἱ ἀντλίες σὲ μιὰ πυρκαϊὰ ποὺ γίνε στὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ. Τὰ ἀποτελέσματα ἦταν ἀνώτερα ἀπὸ κάθε προσδοκία, ὅπως τὸ δείχνει ἡ ἀκόλουθη ἐπιστολὴ ποὺ ἀπηύθυνε τὴν ἑπομένη τῆς πυρκαϊᾶς ἡ ἀστυνομία τοῦ Παρισιοῦ στὸ βασιλιᾶ Λουδοβίκο κι' ὅπου γράφει:

«Κατὰ τὰς 8 π. μ. εἰδοποιήθηκα ὅτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμικοῦ εἶχαν πιάσει φωτιὰ κοντὰ στὴν αἴθουσα τῶν χορῶν. Ἡ θέση ὅπου ἐξερράγη ἡ πυρκαϊὰ εἶναι ἕνα χαμηλὸ ἀκατοίκητο δωμάτιο ὅπου εὑρίσκοντο κάτι μπαοῦλα μὲ τὶς ἐνδυμασίες ἐκείνων ποὺ χορεύουν στὰ μπαλέττα· πάνω ἀπὸ τὸ δωμάτιο αὐτὸ εὑρίσκεται τὸ ἐργαστήριο ὅπου δουλεύουν οἱ ἐργάται τοῦ κ. Μπυτεφριέλ, καὶ ὅπου κατασκευάζονται οἱ λάμπες τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πυρκαϊᾶς εἶδα τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τῶν ἀντλιῶν αὐτῶν ποὺ ρίχνουν τὸ νερὸ ὅπου θέλει ὁ ντὺ Περριέ· αἱ μηχαναὶ αὐταὶ εἶναι ἀπαράμιλλοι διὰ τὴν κατάσβεσιν τοῦ πυρός. Θὰ ἦταν πολὺ ὠφέλιμο ἐὰν εἷς ὅλες τὶς συνοικίες τοῦ Παρισιοῦ ὑπῆρχαν ἄνθρωποι διὰ νὰ χειρίζωνται τὰς μηχανὰς αὐτάς· κανένα ἔξοδο δὲν θὰ ἦταν ἀποτελεσματικώτερο γιὰ τὴν σωτηρία τῆς πόλεως».

Ὅταν ἐπληροφορήθη αὐτὰ ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ ἀγοράσουν δώδεκα γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ Παρισιοῦ. Τὸ 1718 μάλιστα ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ κατάσβεση μιᾶς πυρκαϊᾶς ποὺ ἐξερράγη στὸ Πτὶ Πόν, ὁ Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ' ἐπρότεινε στὸν ντὺ Περριὲ νὰ τὸν διωρίσῃ γενικὸ διευθυντὴ τῆς πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας.

Ἀλλὰ ὁ ντὺ Περριὲ εἶχε πιὰ γεράσει καὶ θέλοντας νὰ ἐξασφαλίσῃ στὸν πρωτότοκο γυιό του τὰ κέρδη τῆς ἐφευρέσεώς του κατορθώνει νὰ διορίσουν αὐτόν, ἕνα παιδὶ δεκατεσσάρων χρόνων, στὴ θέση ποὺ τοῦ ἐπροτάθη, μὲ μισθὸ εἴκοσι χιλιάδες λίβρες τὸ χρόνο.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντλιῶν αὐξήθηκε ἀπὸ 12 στὰ 30 κι' οἱ πυροσβέστες ἀπὸ 32 στοὺς 60. Ἡ στολή τους ἦταν ἕνα πηλίκιο ἀπὸ καστόρι σκεπασμένο μὲ συρματόπλεγμα· τὸ σακκάκι τους ἦτανε μπλὲ βαθὺ μὲ κίτρινο κολλάρο κι' ἄσπρα κουμπιά.

Ἡ πυροσβεστικὴ ὑπηρεσία ἐγκαταστάθηκε στὸ μέγαρο τῆς ὁδοῦ Μαζαρίνου 41. Ἀπ' ἔξω μιὰ πινακίδα ἀπὸ μαῦρο μάρμαρο εἶχε χαραγμένη μὲ χρυσὰ ψηφία τὴν ἐπιγραφή:

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΪΩΝ ΔΙΧΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΤΟ ΝΑ ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΑΙ.

Τὸ ἔργο τοῦ ντὺ Περριὲ εἶχε τελειώσει· ἔκαμε τὴ διαθήκη του τὴν 1η Ἰουλίου 1722 καὶ ἀπέθανε στὰς 21 Ἰουνίου 1723.

Ἂν ὁ ντὺ Περριὲ ἐπροκάλεσε ὡς ὑπηρέτης τὸν θυμὸ τοῦ Μολιέρου καὶ ὡς κωμικὸς τὰ γέλοια τοῦ κοινοῦ, ὡς ἐφευρέτης προσέφερε σοβαρὲς ὑπηρεσίες στὴν ἀνθρωπότητα. Δυστυχῶς δὲν ἐστάθηκε δυνατὸν νὰ τοῦ στήσουνε ἀνδριάντα γιατὶ δὲν ὑπάρχει κανένα πορτραῖτο του.

ΕΙΔΟΠΟΙΟΥΜΕ

ΤΟΥΣ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΠΟΥ ΚΑΘΥΣΤΕΡΟΥΝ ΣΥΝΔΡΟΜΑΣ ΝΑ ΤΑΣ ΕΜΒΑΣΟΥΝ ΑΛΛΩΣ ΘΕΛΕΙ ΑΜΕΣΩΣ ΔΙΑΚΟΠΗ Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ.

ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΤΩΝ ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΩΝ ΣΤΙΣ ΙΝΔΙΕΣ

Οἱ κροκόδειλοι τῶν Ἰνδιῶν δὲν μοιάζουν καθόλου μὲ τοὺς μικροὺς κροκοδείλους τοῦ Νείλου. Οἱ διαστάσεις τους εἶναι πολὺ μεγαλύτερες. Ζοῦν στοὺς παραποτάμους τοῦ Γάγγη, ἐνῷ στὸν Γάγγη τὸν ἴδιον, καὶ γενικῶς στοὺς μεγάλους ποταμούς, εἶναι σπανιώτεροι.

Ἡ ἀγριότητα τοῦ κροκοδείλου τῶν Ἰνδιῶν εἶναι πρωτοφανής. Στοὺς μικροὺς ποταμοὺς τοῦ Τεσσόρε-Πούμπνα, τὸ μέρος ὅπου συνηθίζει ὁ κόσμος νὰ κολυμπάει φράζεται γύρω-γύρω μὲ ξύλα· παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ κολύμπι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο γιατὶ οἱ κροκόδειλοι κατορθώνουν συχνὰ νὰ μπαίνουν τὴ νύχτα μέσα στὸ περιφραγμένο μέρος καὶ νὰ κρύβονται στὸ βάθος περιμένοντας τὴ λεία τους. Μιὰ μέρα ἕνας κροκόδειλος ἄρπαξε ἀπ' τὸ πόδι ἕνα κοριτσάκι καὶ τὸ τραβοῦσε στὸ βυθό. Ὁ πατέρας τῆς μικρῆς ἄκουσε τὶς φωνές της, πήδηξε σὲ μιὰ βάρκα καὶ μὲ μεγάλη δυσκολία κατώρθωσε νὰ ἀναγκάσει τὸ ζῶο νὰ τὴν ἀφίσῃ. Τὸ πόδι ὅμως ἔμεινε στὸ στόμα τοῦ κροκοδείλου καὶ τὸ δυστυχισμένο κοριτσάκι δὲν μπόρεσε νὰ ζήσῃ.

Κάπου-κάπου πολλοὶ κροκόδειλοι ἀφίνουν τὸ ποτάμι καὶ πηγαίνουν σ' ἕνα βάλτο ἐκεῖ κοντά· οἱ Ἰνδοὶ δὲν τοὺς ἐνοχλοῦν καθόλου· στὸ τέλος μάλιστα τοὺς συνειθίζουν τόσο ποὺ τοὺς θεωροῦν ἱερὰ ζῶα καὶ τοὺς τρέφουν μάλιστα. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τοὺς ἐξημερώνουν καὶ μποροῦν νὰ τοὺς πλησιάσουν, νὰ τοὺς πάρουν καὶ στὰ χέρια τους, χωρὶς νὰ τρέχουν κανένα κίνδυνο.

Οἱ κροκόδειλοι, ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀγαποῦν πολὺ τὴν ἡλιοθεραπεία, Αὐτὸ ὅμως τοὺς κοστίζει πολλὲς φορὲς τὴ ζωή. Γιατὶ ὁ κροκόδειλος εἶναι πολὺ δυσκίνητος ἔξω ἀπ' τὸ νερὸ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὸν σκοτώνουν εὔκολα. Ὕστερα ὅμως ἀπὸ μιὰ ἢ δυὸ ἑβδομάδες τέτοιου κυνηγιοῦ οἱ κροκόδειλοι καταλαμβάνουνται ἀπὸ πανικὸ μόλις ἰδοῦν ἄνθρωπο νὰ πλησιάζῃ στὸ ποτάμι.

Ἕνας κυνηγός, ὁ κ. Στήουωρτ, ἐχρησιμοποίησε τὴν ἑξῆς μέθοδο γιὰ τὸ κυνήγι τοῦ κροκοδείλου: Ἔδενε σὲ μιὰ πάπια ἕνα μεγάλο ἀγκίστρι· οἱ μύτες του ἦταν κρυμμένες κάτου ἀπ' τὰ φτερὰ τοῦ πουλιοῦ. Τὴν πάπια τὴν ἔδενε σὲ μιὰ τάβλα καὶ τὴν ἄφινε στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ. Ἐννοεῖται πὼς τὸ ἀγκίστρι ἦταν ἐνωμένο μ' ἕνα γερὸ σκοινί. Ἕνας βοηθὸς βαστοῦσε τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σκοινιοῦ.

Σὲ λίγο ἕνας κροκόδειλος ἄκουγε τὶς φωνὲς τοῦ παπιοῦ κι' ἔβγανε τὸ κεφάλι του ἔξω ἀπ' τὸ νερό, κυττάζοντας προσεχτικὰ γύρω του. Ὕστερα ἄρπαζε ἀπότομα τὸ παπὶ μὲ τὰ δυνατά του δόντια καὶ τὸ παρέσυρε στὸ βυθὸ τοῦ ποταμοῦ. Ὁ βοηθὸς τραβοῦσε τότε τὸ σκοινὶ κι' ἔφερνε τὸ ζῶο στὴν ὄχθη.

Πολλὲς φορὲς ἕνας κροκόδειλος, ἔστω καὶ βαρειὰ πληγωμένος ἔχει τὴ δύναμη νὰ φτάσῃ τὸ ποτάμι καὶ νὰ κατεβῇ στὸ βυθό. Ἕνας Ἰνδὸς ψαρᾶς, ὅταν ἔβλεπε αὐτὸ βουτοῦσε ἥσυχα, κύτταζε σὲ ποιὰ θέση βρισκόταν ὁ κροκόδειλος καὶ ξαναβγαίνε στὴν ἐπιφάνεια γιὰ νὰ ἀναγγείλῃ πὼς τὸ ζῶο ἦταν βέβαια στὸν βυθό, μὰ πὼς δὲν εἶχε πεθάνει ἀκόμα. Ὕστερα, ξαναβουτοῦσε μὲ τὴν ἡσυχία του, ἔδενε μ' ἕνα σκοινὶ τὴν οὐρὰ τοῦ κροκοδείλου καὶ τὸν τραβοῦσε στὴν ὄχθη.

Οἱ ψαρᾶδες τῶν Ἰνδιῶν δὲν φαίνεται νὰ φοβῶνται τὸν κροκόδειλο, παρ' ὅλην τὴν ἀγριότητά του. Δὲν διστάζουν νὰ περάσουν κολυμπῶντας ἕνα ποταμὸ γεμᾶτο κροκοδείλους καὶ τὸ περιεργότερο εἶναι πὼς δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ πάθῃ τίποτα κανείς τους.

Οἱ κροκόδειλοι ἀφίνουν τ' αὐγά τους στὴν ὄχθη, σὲ ἀπόσταση τριάντα ἢ σαράντα μέτρων ἀπ' τὸν ποταμὸ καὶ τὰ σκεπάζουνε μὲ ἄμμο. Τὸ θηλυκὸ δὲν ἀπομακρύνεται ποτὲ πολὺ ἀπ' τὴ θέση ὅπου τ' ἄφισε καὶ χυμάει πάνου σ' ὅποιον τολμήσει νὰ τὰ πλησιάσῃ. Ἀπομακρύνει ὡς καὶ τὰ σκυλιά, καὶ τὰ κοράκια ἀκόμα, ποὺ θὰ βρεθοῦν ἐκεῖ τριγύρω. Παρ' ὅλο ὅμως τὸ ἄγρυπνο αὐτὸ φύλαγμα, ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς αὐγῶν καταστρέφεται μὲ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλον τρόπο.

Ὁ κροκόδειλος δὲν ἔχει φωνή. Δὲν μπορεῖ νὰ βγάλῃ ἀπ' τὸ στόμα του κανέναν ἦχο. Τὸ μυαλό του εἶναι πολὺ περιωρισμένο γιὰ νὰ μὴν ποῦμε πὼς δὲν ἔχει καθόλου μυαλό. Εἶναι ἁπλὸ αὐτόματο καὶ δὲν ἀκούει παρὰ τὰ ἔνστικτά του. Ὅταν ἔρθει ἡ ἐποχὴ τῆς ξηρασίας, ὁ κροκόδειλος χώνεται μὲς στὴ λάσπη καὶ μένει σὲ μιὰ κατάσταση τελείας νάρκης. Ὅταν ξαναρχίσουν οἱ βροχὲς βγαίνει ἀπ' τὴ νάρκη του, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἐπιτέλους τὴν ὄρεξή του, κάνοντας θραύση στὰ ψάρια τοῦ ποταμοῦ... καὶ στοὺς ἀνθρώπους ὅταν μπορέσει.

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Σιβιτανίδειος Σχολὴ

ΕΛΑΒΑΜΕ κομψότατα τυπωμένο τὸ πρόγραμμα τῆς Σιβιτινιδείου Σχολῆς. Ἰδοὺ ἕνα ἔργο ποὺ ἔλλειπε ἀπολύτως ἀπὸ τὸν τόπο μας. Σχολεῖα πολλὰ εἴχαμε πάντα ποὺ μᾶς ἐπουλοῦσαν μὲ τὸ καντάρι τὴ σοφία. Ἕνα σχολεῖο ὅμως ποὺ νὰ βγάζῃ ἁπλοὺς ἀνθρώπους, καλοὺς τεχνίτες καὶ κατὰ φυσικὴ συνέπεια, τιμίους πολίτες, τέτοιο δὲν εἴχαμε. Οἱ ἀδελφοὶ Σιβιτανίδαι, ἀνάμεσα στὰ τόσα ἄλλα καλὰ ποὺ ἔχουν κάνει, μᾶς χορίζουν κι' αὐτὸ τὸ ἀγαθό.

Στὸ σχολεῖο αὐτὸ θὰ φοιτοῦν παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια, ποὺ ξέρουν λίγα ἢ ἐλάχιστα γράμματα καὶ θέλουν καὶ τὰ γραμματά τους νὰ τελειοποιήσουν καὶ νὰ μάθουν μιὰ ὅμορφη τέχνη ποὺ νὰ τοὺς ἀσφαλίσῃ τὸ ψωμί τους. Θὰ μπορῇ ἀπὸ τὸ σχολεῖο αὐτὸ τὸ παιδὶ τοῦ λαοῦ μέσα σὲ τρία χρόνια νὰ βγῇ πολὺ καλὸς σχεδιαστὴς ἢ διακοσμητὴς ἢ χαράκτης κ. λ. π. Δάσκαλοι καλοὶ κι' εὐμηνευσμένοι θὰ τοῦ ἐμπνεύσουν τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν εὐγενικιὰ δουλειὰ τοῦ χεριοῦ καὶ θὰ τοῦ χαρίσουν ἔτσι τὴ μοναδικὴ εὐτυχία ποὺ λυτρώνει κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἔμαθε νὰ χαίρεται τὸν κόπο του, νὰ βρίσκῃ λύτρωση στὸ μόχθο. Αὐτοχρόνως θὰ πλουτισθῇ ἡ κοινωνία μὲ τεχνῖτες ποὺ θὰ ἔχουν γοῦστο, θὰ ξέρουν πολλὰ πράματα καὶ θᾶναι καλοὶ ἐκτελεσταί. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ περιοδικό μας, ποὺ ποτὲ δὲν παρέλειψε μὲ κάθε τρόπο νὰ ὑποστηρίζῃ καὶ νὰ ἐνισχύῃ τέτοιες προσπάθειες, χαιρετίζει μὲ εἰλικρινῆ ἐνθουσιασμὸ τὸ καινούργιο σχολεῖο καὶ εὔχεται τ' ἀποτελέσματα τῆς καλῆς αὐτῆς προσπάθειας νὰ εἶναι πλούσια καὶ ἀγαθὰ γιὰ τὸν τόπο.

Τὰ δίκαια τῆς κριτικῆς.

ΚΑΙ τὸν κριτικὸ καὶ τὸν καλλιτέχνη πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸ ἀντικείμενο. Καὶ οἱ δυὸ διὰ μέσου ἑνὸς ἀντικειμένου ζητοῦν τὴν ἀλήθεια. Ὅταν ὅμως βλέπει καθαρὰ κανεὶς πὼς ἕνας ἄνθρωπος γράφει μυθιστόρημα ἢ δρᾶμα, ἢ ποίημα, ὄχι γιατὶ ἐνδιαφέρεται νὰ φωτίσῃ μὲ πολὺ μόχθο κάποιο πρόβλημα ἢ κάποια ὕπαρξη, ἀλλὰ ἁπλῶς γιὰ ν' ἀναδείξῃ ἕνα ἄτομο μίζερο, ψυχικὰ φτωχό, πνευματικὰ ἀνάπηρο, ἀποκρουστικὰ φιλήδονο καὶ ματαιόδοξο καὶ οὐσιαστικὰ ἀδιάφορο γιὰ τὴν ἀλήθεια, τότε ἀνάλογα πρὸς τὰ καθαρῶς προσωπικὰ θεμέλια καὶ τὶς ἀτομικιστικὲς ἀφετηρίες ποὺ ἔχει αὐτὸ τὸ δῆθεν ἔργο τέχνης, παρουσιάζεται αὐτόματα καὶ στὴν κριτικὴ ἕνας τόνος προσωπικός, γιατὶ οὐσιαστικὰ ἡ κριτικὴ δὲν ἀντικρύζει ἔργο τέχνης, ἢ ἁπλῶς πνευματικὴ προσπάθεια, ἀλλὰ ἐγωπαθὲς ἄτομο ποὺ ἔρχεται νὰ θολώσῃ τὰ νερά, νὰ παραπλανήσῃ, νὰ διαφθείρῃ ἠθικὰ καὶ αἰσθητικά. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει ν' ἀποροῦν μερικοὶ γιατὶ κάποτε ἡ κριτικὴ ἔχει ἕναν τόνο προσωπικό. Δὲν ἔχει τίποτε νὰ κρίνῃ καὶ περιορίζεται στὸ ἄχαρι ἔργο τοῦ ἐντεταλμένου νὰ κρατᾶ φραγγέλιο καὶ νὰ διώχνῃ τοὺς βεβήλους ἀπὸ τὸ ναό. Τὸ ἔργο της βέβαια ἔτσι γίνεται θλιβερό· μὰ σὲ μιὰ χώρα σὰν τὴ δική μας, ποὺ μέχρι τῆς ὥρας μόνον ἄκανθαι καὶ τρίβολοι κατασταρέφουν καὶ τὴ λίγη καλὴ σπορά, εἶναι ἔργο φρονήσεως νὰ ἐκριζώσῃ τὰ ζιζάνια αὐτὰ γιατὶ ὅλοι μας ξέρουμε ὅτι δὲν συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα.

Νὰ κριτικὸς νὰ μάλαμα

ΚΑΙ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ κριτικῆς σερβίρομε στοὺς ἀναγνώστας μας ἀπόσπασμα κριτικῆς περὶ τοῦ κ. Γαβριηλίδη, ποὺ δημοσιεύθη εἰς ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης:

Εἶναι ἐπίκαιρον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ κ. Γαβριηλίδης δὲν ἐμπῆκεν εἰς τὸ Θέατρον μὲ ἄλλον σκοπὸν ἀπὸ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Τέχνης καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐλατήρια, ἔξω ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ τοῦ ἐδημιούργησεν ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατρός του. Ὁ κ. Γαβριηλίδης ἠγάπησε τὸ Θέατρον καὶ ἐζήλευσε δόξαν μεγάλην καὶ πρὸς αὐτὴν ἀπέβλεψεν. Ἡ ἀνδρική του καλλονή, μὲ τὰ μεγάλα μάτια καὶ τὰ σγουρὰ μαλλιά, ἔσερνεν εἰς τὸ καμαρίνι του, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον του, εἰς τὸν δρόμον του, τὴν γυναῖκα δεσμίαν καὶ παραζαλισμένην.

Ὁ κ. Γαβριηλίδης ἔμεινεν ἕως σήμερον ἠθοποιός. Δὲν ὑπεδούλωσε τὴν καρριέραν του εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐτράβηξε τὴν γυναῖκα εἰς τὴν ἀποστολήν του καὶ ἐδημιούργησεν οἰκογένειαν καλλιτεχνικήν. Ἄλλοι σήμερον δὲν τὸν μιμοῦνται, προσπαθοῦντες ν' ἀνεύρουν τὴν γυναῖκα μὲ τὸ βαλάντιον, διὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν σκηνὴν καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν εἰς τὴν Ἀγορὰν ἢ εἰς τὴν ἔπαυλιν. Καὶ ἰδοὺ ἡ διαφορὰ τοῦ ἑνὸς ἠθοποιοῦ ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Τώρα πῶς τὸ ταλέντο τοῦ φιλτάτου Περικλῆ, ἡ ἀνδρική του καλλονή, τὰ σγουρά του τὰ μαλλιά, οἱ παραζαλισμένες γυναῖκες, τὰ ἀναμφισβήτητα συζυγικά του προσόντα καὶ τὸ δωμάτιόν του, ἀνακατεύτηκαν ἐντὸς τοῦ κρανίου τοῦ κριτικοῦ παραμένει μυστήριον. Πάντως ἡ ὅλη κριτικὴ εἶναι ἀπαύγασμα φιλολογικοῦ πνεύματος ἐργασθέντος βουστροφηδὸν μετὰ τῆς ἐπιχαρίτου καθαρευούσης, οὕτως ὥστε τὸ ὅλον κριτικὸν ἀποτέλεσμα νὰ εἶναι «ἄσπρη πέτρα ξέξασπρη κι' ἀπ' τὸν ἥλιο ξεξασπρότερη.»

Θὰ ἔλθῃ μιὰ ἡμέρα

ΕΝΑΣ ἀναγνώστης, πατέρας καθὼς μᾶς γράφει πέντε παιδιῶν, εἶναι καταγανακτισμένος γιατὶ σὲ μιὰ ἐπιθεώρηση ἀπ' αὐτὲς ποὺ παίζονται αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἐξευτελίζεται ἕνας πρώην πρωθυπουργός, κατὰ τρόπον «αἰσχρὸ καὶ ἀνοίκειο» καθὼς τονίζει. Καὶ ζητᾶ ν' ἀπαγορευθῇ αὐτὸ τὸ νούμερο γιατὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐξευτελίζῃ ἀνθρώπους ποὺ διευθύνουν τὰ κοινά, μὲ «χυδαῖες μάλιστα συκοφαντικὲς ἐξυπνάδες».

Μὲ τὸν ἀναγνώστη μας εἴμεθα σύμφωνοι καὶ τὴν ἴδια ἀγανάκτηση ποὺ δοκίμασε αὐτὸς δοκιμάσαμε καὶ μεῖς ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ εἴδαμε αὐτὸ τὸ νούμερο. Δὲν συμφωνοῦμε ὅμως στὸν τρόπο ποὺ προτείνει γιὰ νὰ διορθωθῇ τὸ κακό. Ὁ ἔντιμος αὐτὸς οἰκογενειάρχης ἔπρεπε νὰ ξέρῃ ὅτι στὴν Ἑλλάδα, ποὺ ὅλα ἔχουν παρεξηγηθεῖ, μιὰ τέτοια ἐπέμβαση τῆς ἀστυνομίας θὰ ἐχαρακτηρίζετο ἀπὸ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ὡς στρεφομένη ἐναντίον τοῦ δικαιώματος τῆς σατύρας καὶ ἰδίως ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως. Καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχαν μόνον δημοσιογράφοι ποὺ θὰ ἔγραφαν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ θὰ ὑπῆρχε καὶ κοινὸ ποὺ θὰ τὰ ἐδιάβαζε, ποὺ θὰ τὰ ἐπίστευε καὶ ποὺ θὰ ἔσχιζε τὰ ροῦχα του γιὰ τὸ νέο αὐτὸ πλῆγμα ποὺ θὰ εἶχεν ὑποστεῖ ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τὸ πιὸ εὐχάριστο θὰ ἦταν τέτοια κακὰ ἔργα νὰ πέφτουν μόνα τους καταδικασμένα ἀπὸ τὴν

ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ. Καὶ ὑπάρχουν ἐλπίδες τὸ κοινὸ κάποτε νὰ αἰσθανθῇ ἀσφυκτικὴ τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὶς τέτοιες ἀναθυμιάσεις καὶ τότε μὲ τὴν περιφρόνησή του θὰ θάψῃ ὁριστικὰ τὴν κακὴ αὐτὴ φιλολογία. Εἶναι ὁ μόνος ἁρμόδιος νὰ τὸ κάνῃ καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐπέμβαση δὲν θὰ εἶναι τελεσίδικη ὅπως ἡ δική του.

Πρόλογοι

Πόση κενότητα ὑπάρχει στὴν πνευματική μας ζωὴ καὶ πόση ἀδιαφορία γιὰ τὴν ἀλήθεια φαίνεται ἀπὸ τὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποία παλαιοὶ λόγιοι γράφουν διθυραμβικοὺς προλόγους σὲ διάφορους ποετάστρους καὶ ἄλλους γραφομανεῖς. Καταλαβαίνομε ὅτι ἕνας φτασμένος καὶ ἡλικιωμένος συγγραφεὺς ἔχει χρέος νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴ νεότητα καὶ νὰ τὴ βοηθήσῃ στὸ δρόμο της. Κανεὶς σ' αὐτὸ δὲν θὰ εἶχε ἀντίρρηση. Ἐπρόσεξαν ὅμως οἱ κύριοι αὐτοὶ ποιὰ νεότητα παρουσιάζουν, φρόντισαν νὰ τὴν ψυχολογήσουν καὶ νὰ ξεκαθαρίσουν ἂν ἀγάπη πρὸς τὸ καλὸ καὶ πόθος πρὸς τὸ ἀληθινὸ τὴν ὠθεῖ στὸ δύσκολο ἀνήφορο τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἢ ἂν αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ματαιοδοξία, κενότητα καὶ ἀηδέστατο ναρκισσισμό; Θἄπρεπε μὰ τὴν ἀλήθεια νὰ ἔψαχναν λίγο οἱ ὥριμοι αὐτοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν γραμμάτων πρὶν βάλουν τὶς ὑπογραφές των κάτω ἀπὸ προλόγους ποὺ τοὺς ἐκθέτουν ἀφάνταστα.

Λίγη ἀμεροληψία

ΔΕΝ γνωρίζομε ποῦ ἀλλοῦ μποροῦμε ν' ἀπευθυνθοῦμε καὶ γι' αὐτὸ ἀποτεινόμεθα στὸν κ. πρόεδρο τῆς κυβερνήσεως. Γνωρίζει ὁ κ. πρωθυπουργὸς τὸν τρόπο κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνεργοῦνται συνήθως οἱ διάφοροι καλλιτεχνικοὶ διαγωνισμοὶ καὶ ἰδίως οἱ διαγωνισμοὶ διὰ τὴν κατασκευὴν ἡρώων; Ἂς λάβῃ τὸν κόπον νὰ τὸν ἀκούσῃ. Στὴν ἐπιτροπὴ τὴν συζήτηση τὴν διευθύνουν συνήθως, διάφοροι ἀξιωματικοὶ καὶ μερικοὶ καλλιτέχνες ποὺ ἔχουν δεδηλωμένες προκαταλήψεις καὶ κατὰ συνέπειαν σκανδαλώδεις προτιμήσεις. Εἰς αὐτὰ τὰ δυὸ στοιχεῖα τῶν ἀδαῶν καὶ τῶν ὑπερακαδημαϊκῶν ποὺ συναντῶνται στὴν συντηρητικότητα πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ μερικοὶ ἐπιτήδειοι ποὺ συνεννοοῦνται περίφημα μὲ τὰ παραπάνω στοιχεῖα τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι εὐνόητο. Ἐγκρίνονται πάντα τὰ ἔργα μετριοτήτων καὶ ἐγκρίνονται μονίμως ἔχουν δὲ ἀποκλεισθεῖ καλλιτέχνες μὲ πραγματικὸ καλλιτεχνικὸ κῦρος καὶ ἀξίαν καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἄνθρωποι ποὺ μποροῦν νὰ τιμήσουν ἀληθινὰ τὸν τόπο μας κινδυνεύουν νὰ πεθάνουν ἀπὸ πείνα. Δὲν ζητοῦμε τίποτε τὸ βεβιασμένο καὶ καμμιὰ νευρικότητα. Ζητοῦμε μιὰ ψύχραιμη ἐξέταση, ἀπὸ ἄνθρωπο ἀμερόληπτο καὶ τίμιο πού, ὅσο δήποτε κι' ἂν δὲν εἶναι μεμυημένος, θὰ μπορῇ, ἐπειδὴ θὰ εἶναι τίμιος, ν' ἀμφιβάλῃ πρῶτα γιὰ τὶς ἀτομικές του προτιμήσεις, κι' ὕστερα γιὰ τὶς εἰσηγήσεις τῶν διαφόρων καὶ θὰ προσέξῃ ἀντικειμενικὰ ἕνα ζήτημα ποὺ τείνῃ νὰ ἐκθέσῃ ἀνεπανόρθωτα τὸν τόπο μας καὶ ἀπέναντι τῶν ξένων καὶ ἀπέναντι τῶν γενεῶν τοῦ μέλλοντος μὲ ἔργα ἀκαλαίσθητα καὶ γελοῖα.

Ἡ κριτικὴ μιᾶς ληστείας

ΣΕ μικρὴ σχετικῶς ἀπόσταση ἀπὸ τὰ Τρίκκαλα ἡ περίφημη συμμορία τοῦ ληστάρχου Τζατζᾶ διέπραξε μιὰ ληστεία ἀσυνείθιστης θρασύτητας. Τὸ θλιβερὸ αὐτὸ γεγονὸς ἔδωκε ἀφορμὴ σὲ μιὰ μεγάλη μερίδα τοῦ τύπου νὰ ἐκτεθῇ πάλι σὲ κρίσεις ἐπιπόλαιες καὶ σχεδὸν κωμικές. Πολλὲς ἐφημερίδες ἐζήτησαν τὴν παραίτηση τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν γιατὶ ἡ ληστεία δὲν ἔπαψε ὁριστικὰ νὰ λυμαίνεται τὴ χώρα μας. Ποιὸς ἄνθρωπος ὅμως, καὶ μὲ λίγο ἔστω μυαλό, θὰ μποροῦσε σοβαρὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τέτοια πράγματα; Μιὰ κυβέρνηση πολεμᾶ ἕνα κακό, παρέχει ὅσες ἐγγυήσεις εἶναι δυνατὲς στὸν πολίτη, δὲν φθάνει ποτὲ ὅμως τὸ ἀπόλυτο. Εἶναι δυνατὸν νὰ σκεφθοῦμε πὼς μιὰ κυβέρνηση μπορεῖ με σοφὴ διοίκηση ν' ἀπαλλάξῃ μιὰ κοινωνία, ἕνα λαό, μιὰ χώρα ἀπὸ ὅλα τὰ δεινά. Ἀσφαλῶς ὄχι. Μιὰ κυβέρνηση κάνει τὸ καθῆκον της, λαβαίνει ὅσα μέτρα πρέπει, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ προβλέπῃ καὶ ὅλα. Καὶ στὸ διάστημα ποὺ θὰ μείνῃ αὐτὴ ἡ κυβέρνηση στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ μέλλον, ὄχι μιὰ ἀλλὰ πολλὲς ληστεῖες μπορεῖ νὰ γίνουν. Αὐτὸ δὲν μπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ ἢ νὰ θεωρηθῇ τόσο ἀσφαλὲς δεδομένο γιὰ νὰ βγάλῃ κανεὶς τὸ ἐξωφρενικὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ὑπουργὸς ἢ ἡ κυβέρνηση πρέπει νὰ παραιτηθῇ. Ὕστερα ἐκεῖνοι ποὺ κρίνουν εἶναι σὲ θέση, φανταζόμαστε, νὰ γνωρίζουν μὲ ποιὸ τρόπο καὶ ἐδῶ ὅπως καὶ στὶς ἄλλες χῶρες ἔχει ἀποτελεσματικὰ πολεμηθεῖ ἡ ληστεία. Ἡ πυκνὴ συγκοινωνία εἶναι ὁ ἀποτελεσματικώτερος, ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ληστῶν. Πυκνὴ ὅμως συγκοινωνία δὲν γίνεται μέσα σ' ἕνα χρόνο ἢ ἀπὸ τὴ μιὰ ἡμέρα στὴν ἄλλη. Ἀλλὰ ἀκόμη ὅταν καὶ αὐτὴ θὰ ἔχει γίνει πάλι δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς μερικὰ κακοποιὰ στοιχεῖα δὲν θὰ ἐνοχλήσουν τὴ φιλήσυχη κοινωνία. Ἕνα τόσο θλιβερὸ γεγονὸς γίνεται καὶ πρέπει νὰ γίνεται πάντα ἀφορμὴ ν' ἀσκεῖται μιὰ κριτική, ἕνας ἔλεγχος ἐπὶ τῶν κυβερνόντων. Ἀπὸ τὸ σημεῖον ὅμως αὐτὸ μέχρι τῶν ὑπερβολῶν ποὺ ἔφθασαν μερικοὶ δημοσιογράφοι ὑπάρχει ἀπόσταση ἀσφαλῶς πολὺ μεγάλη.

Ὑπερβολές

Οἱ ἴδιες ὑπερβολὲς ποὺ εἶδε ὁ ἀναγνώστης στὶς ἐφημερίδες ποὺ ἔκριναν τὴ ληστεία τῶν Τρικκάλων, οἱ ἴδιες κοσμοῦν τὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ ναυτικό μας πρόγραμμα ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπισκευῆς τοῦ Γιαβοῦζ (πρώην Γκαῖμπεν). Οἱ μισὲς ὑπεστήριξαν, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὅτι ἂν δὲν ἀγοράσωμε ἕνα πλοῖο ἀπολύτως ἰσόπαλο μὲ τὸ Γιαβοῦζ μποροῦμε ἀπὸ τώρα νὰ κλαῖμε τὰ νησιά μας, οἱ ἄλλες μισὲς ὑπεστήριζαν πὼς μιὰ καὶ ὑπάρχει Κοινωνία Ἐθνῶν, καὶ εἰρηνόφιλον πνεῦμα δὲν χρειάζεται νὰ παρακολουθήσωμε τὴν Τουρκία στοὺς ναυτικοὺς ἐξοπλισμοὺς προσθέτοντας νέα φορολογικὰ βάρη στὸ λαό μας. Πόσο εἶναι ὑπερβολικὲς καὶ οἱ δυὸ ἀπόψεις εἶναι ὁλοφάνερο. Πρὸ λίγων ἐτῶν μιὰ δύναμις πολὺ μεγαλύτερη καὶ πολὺ ἰσχυρότερη ναυτικῶς ἀπὸ μᾶς, ἡ Ἰταλία, ἐξ ἀφορμῆς ἑνὸς ἐπεισοδίου κατέλαβε τὴν Κέρκυρα μὲ ὁλοφάνερη πρόθεση νὰ τὴν κρατήσῃ. Ἡ Κοινωνία καὶ ἰδίως ἡ Ἀγγλία τῆς ἐπέβαλαν νὰ φύγῃ ἀμέσως. Θὰ φοβηθοῦν τώρα τὴν Τουρκία; Βέβαια ὄχι. Ὅπως ὅμως κανεὶς φρόνιμος δὲν θὰ συμφωνοῦσε μὲ τὶς ὑστερικὲς φωνὲς ἐκείνων ποὺ θέλουν ὅπως - ὅπως νὰ ἀγορασθοῦν πλοῖα, ἄλλο τόσο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρήσουμε τὸ προηγούμενον αὐτὸ τῆς Ἀγγλίας ὡς ἀσφάλεια καὶ νὰ πιστεύομε ὅτι καὶ στὸ μέλλον ἔτσι θὰ συμβῇ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ συμβῇ διαφορετικά. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βροῦμε τὸ σωστὸ μέτρο καὶ νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὶς ὑπερβολές; Αὐτὸ εἶναι μᾶς φαίνεται πρόβλημα πολὺ πιὸ δύσλυτο κι' ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπεροπλίας μας στὸ Αἰγαῖο.

Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου

Το σημερινό μας ἐξώφυλλο ἔργο τοῦ Βιλμὰρ καὶ ἀνήκει στὴν κατηγορία τῆς συντηρητικῆς ζωγραφικῆς ποὺ δὲν εὑρίσκει σήμερον ἀπήχηση σοβαρὰ ἰδίως στοὺς κύκλους τῶν νέων καλλιτεχνῶν. Ἡ σχολὴ αὐτὴ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἔχει κάτι τὸ φωτογραφικό, κατατρίβεται εἰς ἕνα πλῆθος πολλῶν λεπτομερειῶν, ἔχει ὅμως ὡστόσο ὑπὲρ αὐτῆς μερικοὺς περιορισμοὺς ποὺ τὴν καθιστοῦν σεβαστὴν περιορισμοὺς ποὺ ἔχουν ἐπικυνδύνως καὶ διὰ λόγους λίγο ὑπόπτους ἐξοστρακισθῆ ἀπὸ τοὺς πίνακας, ὄχι βέβαια τῶν δασκάλων τοῦ μοντερνισμοῦ ἀλλὰ τῆς ἀτελεύτητης στρατιᾶς τῶν δουλικῶν μιμητῶν: Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς περιορισμοὺς εἶναι τὸ σχέδιο.

Κανεὶς δὲν ζητᾶ δουλικὴ προσκόλληση στὸ σχέδιο. Κανεὶς ὅμως, ἔστω καὶ λίγο φρόνιμος καὶ ἐνήμερος, δὲν θὰ παραδεχθῇ τὴν ἐξωφρενικὴ ἀπομάκρυνση ἀπ' αὐτό, ὅταν ἰδίως ἡ ἀπομάκρυνση αὐτὴ δὲν ὀφείλεται σὲ κανέναν σοβαρὸ λόγο ἐκτὸς τῆς ἀδυναμίας τοῦ ζωγράφου νὰ σχεδιάσῃ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως λοιπὸν αὐτῆς πίνακες σὰν τὸν σημερινὸ ὅσο κι' ἂν ἀνήκουν σὲ παλαιότερη σχολὴ ἔχουν χαρίσματα ποὺ μποροῦν νὰ τὰ προσέξουν οἱ σημερινοὶ καὶ νὰ ὀφεληθοῦν.

ΟΙ ΓΛΥΠΤΑΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΦΥΤΑΛΑΙ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Ὁ ἑπόμενον ἔτος 1858 ἐξέρχονται ἀπ' τὸ Πολυτεχνεῖον, ἐνήμεροι εἰς τὴν τέχνην τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς συνθέσεως. Πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς γλυπτικῆς των μορφώσεως δὲν μετέβησαν εἰς Εὐρώπην. Καίτοι τοὺς ἐπροτάθη ἕνα τοιοῦτον, ὡστόσο αὐτοὶ ἠρνήθησαν. Λέγεται μάλιστα πὼς ὁ Γεώργιος, ἐπιγραμματικώτατα ἀπήντησε τότε: «ἡ Εὐρώπη εἶνε ἐδῶ» ἐννοῶν τὴν ἀρχαίαν τέχνην. Ὁ Λάζαρος, φαίνεται νὰ ἀπεφάσισε κατόπιν νὰ μεταβῇ διὰ ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν Ρώμην. Τὸ βέβαιον εἶνε πὼς οἱ γλύπται αὐτοὶ ἐπροσπάθησαν νὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ κάθε ξενικὴν ἐπίδρασ.ν, ἔχοντες μονάχα ὑπ' ὄψιν τὰ ἀρχαῖα πρότυπα, τὰ ὁποῖα ἤθελον ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον νὰ μιμοῦνται.

Εἰς ἐνιαύσιον λόγον ποὺ ἐδιαβάσαμεν τοῦ Καυτατζόγλου, ἀπαντήσαμεν τὰ ἑξῆς περὶ αὐτῶν: «Πρὸς δὲ τούτοις ἐπεξειργάσθησαν οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι καὶ στήλην ἐπιτύμβιον καθ' ἑλληνικὸν ρυθμόν, ἀποδεικνύοντες ὅτι πρεπόντως ἐφαρμόζεται ἤδη εἰς τὰ τῆς νέας τέχνης ἔργα ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κόσμος, τὸν ὁποῖον κατὰ προτίμησιν ἀσπάζονται οἱ νέοι Ἕλληνες τεχνῖται, ἀναζητοῦντες αὐτὸν ὡς ἰδίαν ἀπολεσθεῖσαν περιουσίαν».

Ὡστόσο, οὔτε τὰ ἀρχαῖα πρότυπα ἐπλησίασαν, οὔτε καὶ τὴν ξενικὴν (σύγχρονον) ἐπίδρασιν ἀπεμάκρυναν. Τὰ ἔργα ποὺ ἄφησε τὸ ἐργαστήριόν τους, φωνάζουν ὅλην τὴν κούφια ρητορία τῆς ρωμαντικῆς ἐποχῆς· καὶ πολὺ ὀλίγην ἀνταύγεια ἀπὸ τὰ κλασσικὰ ἀριστουργήματα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλην δρᾶσιν των τὴν ἐπακολουθήσασαν κατόπιν, δὲν γνωρίζομεν παρὰ ἐλάχιστα πράγματα.

Δημιουργοῦν γλυπτικὸν ἐργαστήριον. Κτίζουν παραπλεύρως δικό τους μεγάλο σπίτι. Παίρνουν δουλειὲς καὶ παράγουν πολλὰ ἔργα, ἰδίως νεκρικὰ μνημεῖα, ποὺ τὰ περισσότερα φέρουν τὸ ὄνομα καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Μαζί τους ὑπῆρχε κάποια σύμπνοια. Ὁ ἕνας ἐθυσίαζε εἰς τὸν ἄλλον, τὴν πρωτοβουλίαν, τὴν ἔμπνευσιν, τὸ κέρδος — ὅλα ὅσα συνοδεύουν τὸν κόπον τῆς δημιουργικῆς ἐργασίας.

Ἀργότερα, ὁ Γεώργιος Φυτάλης νυμφεύεται τὴν ἀδελφὴν τοῦ ναυάρχου Κουτσούκου (ἄνθρωπος τοῦ Ὄθωνος παίξας σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὴν ἔξωσίν του). Σχετίζεται μὲ τὴν καλυτέραν κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς του· καὶ ὡς φαίνεται θὰ ἐκέρδησε πολλὰ χρήματα. Ὑπῆρξε ἀξιωματικὸς τῆς Ἐθνοφυλακῆς.

Τὸ 1880, ὁ Γεώργιος πεθαίνει, εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ ἐργαστήριόν τους διαλύεται. Οἱ λόγοι τῆς διαλύσεώς του, ὀφείλονται ὡς λέγεται εἰς μίαν ἐγγύησιν ποὺ εἶχαν δώσει γιὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν θαλασσίων λουτρῶν τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀπέτυχε· καὶ οἱ δανεισταὶ ἀπήτησαν τότε τὰ χρήματά τους— κάπου 30 χιλιάδες δραχμὲς—ἀπὸ τοὺς ἐγγυητάς της. Τὰ λουτρὰ τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐλειτούργησαν, ἐκεῖ ὅπου σήμερα ὑπάρχει τεραὶν τέννυς, στὸν Ἰλισσό, κάτω ἀπὸ τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Μέχρι τελευταίως ἐσώζοντο λείψανα τῆς ἐγκαταστάσεώς των.

Ἔτσι, τὸ ἐργαστήριον τὸ ὁποῖον ποιὸς ξέρει μὲ τί μόχθους, μὲ τί πάλη, μὲ τί θυσίες νὰ ἀπέκτησαν, νεκροῦται καὶ δὲν ὑφίσταται πλέον. Ἡ περιουσία τους διασκορπίζεται. Ὁ Λάζαρος μένει μόνος.

Φτωχὸς καὶ ἐγκαταλελειμμένος ὁ Λάζαρος περιφέρεται ἀπὸ μαρμαράδικο σὲ μαρμαράδικο. Ἐργάζεται ξένες δουλειὲς στὸν πηλό. Ἀποζεῖ μὲ ὅ,τι τοῦ δώσουνε· πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ. Ὅπως ὁ μικρότερος ἀδελφός του ὁ Μᾶρκος, γιὰ τὸν ὁποῖον θὰ ὁμιλήσωμεν ἀμέσως κατόπιν, ἐκμεταλλεύεται κι' ἀπὸ φίλους κι' ἀπὸ ξένους. Τέτοια εἶναι ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, ἅμα φτωχίνουν κι' ἅμα συμβαίνει νὰρθοῦν σ' αὐτὸν τὸν γήϊνον κόσμον, ἄγνοι καὶ τίμιοι!

Τέλος, τὸ 1907, ἐλεεινὸς καὶ γηρασμένος, εἰσέρχεται στὸ νέον Πτωχοκομεῖον παρὰ τὸ Ψυχικόν. Καὶ τὴν 27 Ἰουνίου τοῦ 1909, πεθαίνει ἀπὸ γεροντικὸν μαρασμόν, εἰς ἡλικίαν 78 ἐτῶν.

Μιὰ γρηά, παλαιὰ τρόφιμος τοῦ καταστήματος, ἡ μόνη ποὺ ἔμεινε ἐδῶ καὶ 25 χρόνια, ἀπ' ὅσους ἔρριξε ἡ μοῖρα νὰ περάσουν κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τὰ τέλη τῆς ζωῆς των ἐκεῖ μέσα, τὴν ἡμέραν ποὺ ἐπῆγα νὰ πληροφορηθῶ ἀπ' τὸ ἀρχεῖον, τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ θανάτου του, μοῦ λέει: «Ὑπῆρξε ὁ πιὸ ἀμίλητος καὶ ἥσυχος γέρος ποὺ εἶχε τὸ κατάστημά μας, τὸν καϋμένον, τὸν θυμᾶμαι, μὲ τὰ γένεια του! . . . Ναὶ Φυτάλης, Λάζαρος, μάλιστα! . . . Ἦταν καλλιτέχνης, κύριε; Μὰ φαινότανε! . . . Ὅλο τὸν καιρὸ καθότανε ἀπ' ἔξω, νὰ ἐκεῖ δὰ στὸν πάγκο! . . . Ἔβλεπε τὰ πεῦκα, τὸν ἥλιο, τὸν οὐρανό, τὸ βουνὸ ἀπέναντι. . . Κανένα δὲν ἐνοχλοῦσε! . . . Δὲν ἤταν σὰν τοὺς ἄλλους γέρους, παράξενος, μπελᾶς! . . . Κι' ὅταν πέθανε. . . Τί ἥσυχα ποὺ πέθανε! . . . Ἔβγαινε ταχτικὰ ἔξω. Δὲν ἔμεινε θαρρῶ πολλὰ χρόνια».

Κι' ἔτσι τέλειωσε ἕνας ἀκόμη ἐργάτης, ποὺ ἐφιλοδόξησε στὴ ζωή του κάτι πιὸ φῖνο κι' ὡραῖο, ποὺ μονάχη ἡ Τέχνη χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους!

Ὅσο γιὰ τὸ Μᾶρκο, τὸν μικρότερο ἀδελφό, ἡ παράδοσις τῶν μαρμαράδων, τὸν θέλει ὡς τὸν πιὸ καλλίτερον τεχνίτη καὶ στὸ σχέδιο καὶ στὸν πηλό, ἀπ' ὅσους ὑπῆρξαν στὸν καιρό του, κι' ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους ἀδελφούς του.

Ἐσπούδασε ζωγραφικὴ καὶ γλυπτικὴ καὶ μάλιστα στὴ Ρώμη. Δὲν ἐπραγματοποίησε δική του ἐργασία· κι' οὔτε ἄφισε ἔργο μὲ τὴν ὑπογραφή του. Ἐγὼ τουλάχιστον παρ' ὅλην τὴν ἔρευνα ποὺ ἔκανα δὲν συνήντησα κανένα.

Ἔζησε ὅπως λέμε ρέμπελα, «μποεμικά». Ἔπινε πολὺ κρασί. Ἔπαιζε περίφημα κιθάρα. Ἐτραγουδοῦσε μαζὶ μὲ ἄλλους φίλους του, ὅλη τὴ νύχτα, σὲ διάφορες συνοικίες τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπειθάρχητος ἄνθρωπος, γιομᾶτος ἔμπνευσι καὶ πάθος, ἐπέρασε τὸν περισσότερο καιρὸ μακρυὰ ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον καὶ τὰς συνηθείας τῶν ἀδελφῶν του. Πολὺ διαφορετικὴ ράτσα ἀπ' τὸν Γεώργιον, οὔτε ἐνυμφεύθη, οὔτε ἐγνωρίσθη μὲ τὴν μεγάλην κοινωνίαν, οὔτε χρήματα ἀπέκτησε ποτὲ στὴ ζωή του. Στὸ πρόσωπό του ὑπάρχει ὅλο τὸ πνεῦμα τῆς ρωμαντικῆς ἐποχῆς. Εἰργάζετο ὅπου τύχει. Τὰ διάφορα μαρμαράδικα εἰς τὰ ὁποῖα ἐσύχναζε, τὸν ἐμάζευαν· καὶ μὲ λίγο κρασὶ καὶ ἴσως καὶ μὲ λίγα χρήματα ποὺ θὰ τοῦ ἔδιναν, τοῦ κλέβανε τὴν πιὸ καλὴ ἐργασία ποὺ μποροῦσε νὰ βγάλουν χέρια γλύπτου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὁ γλύπτης Μπονᾶνος, βεβαιώνει, πὼς δύο ἢ τρία κεφάλια καὶ κάτι ἀγγελάκια ποὺ ὑπάρχουν στὸ Νεκροταφεῖο — τὰ ὁποῖα ὅλοι μας προσέχουμε χωρὶς νὰ ξέρουμε τίνος εἶναι — θυμᾶται πολὺ καλά, καὶ εἶχε ἰδεῖ καὶ τὰ γύψινά τους, πὼς εἶναι τοῦ Μάρκου Φυτάλη, ἢ ἀλλιώτικα τοῦ «Μαρκάκια», ὅπως συνειθίζανε νὰ τὸν λένε τότε οἱ φίλοι καὶ συνάδελφοί του. Ἐπίσης καὶ ἄλλοι παλαιοὶ μαστόροι διηγοῦνται πολλὰ γι' αὐτόν. Κανεὶς δὲν ξέρει τί νὰ πιστέψει! Φαίνεται, πὼς ἡ φήμη καὶ ἡ ἄγνοια τῶν μαρμαράδων ὡς πρὸς τὰ πραγματικὰ ἔργα τῆς Τέχνης, ἐμεγαλοποίησε ὅ,τι δὲν ἦτο παρὰ μιὰ σχετικὴ ἀξία, φυσικὰ γιὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα σπουδαία καὶ πολὺ μεγάλη. Διηγοῦνται πὼς πέθανε στὴ Χαλκίδα, ἀλκοολικὸς ἀπ' τὸ πολὺ πιοτό, ὡς ἕνας πλανόδιος κιθαρωδός, δίχως στέγη καὶ ἄλλη καμμιὰ φροντίδα!

Ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ ἄφισε τὸ ἐργαστήριο τῶν Φυταλῶν—εὑρίσκετο εἰς τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας καὶ Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ ναοῦ—μεταξὺ τοῦ 1860 μὲ 1880, γνωστὰ μᾶς εἶνε τὰ ἑξῆς:

Τὰ κεφάλια τοῦ Ι. Γ. Εὐνάρδου καὶ Γ. Σταύρου, εἰς τὴν κεντρικὴν αἴθουσα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Οἱ μποῦστοι τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, εἰς τὸ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον (Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον), δωρεὰ τοῦ Δήμου Πειραιῶς. Γύψινα προπλάσματα τῶν δυὸ αὐτῶν γλυπτῶν, ὑπάρχουν εἰς τὸ κατάστημα Χρυσάκη (Tea Rooms), πλατεῖα Συντάγματος.

Ὁ ἀνδριὰς τοῦ πυροπλητοῦ Κανάρη, πατῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου του. Ἡ ἔκφρασι τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ, παρ' ὅλον τὸν ρητορισμόν του, ἐνθυμίζει ἀρκετὰ τὸ ἱστορικὸν ἐπεισόδιον τοῦ ἥρωος. Ὑπάρχει ἐπὶ χαμηλοῦ βάθρου, στὴν αὐλὴ τῆς οἰκίας Νεγροπόντη, δεξιὰ καθὼς εἰσερχόμεθα στὴν Λεωφόρον Ἀμαλίας. Τὸ ἴδιο θέμα ἐξετέλεσε πρὸ καιροῦ στὸν μπροῦντζο, μὲ τελείως διάφορο πνεῦμα τέχνης, ὁ γλύπτης Τόμπρος. Τὸ τελευταῖο ἐστήθη στὴν πλατεῖα τῆς Χίου.

Ὄρθιος καὶ εἰς ὑπερφυσικὸν μέγεθος ὁ ἀνδριὰς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου· κρατῶν μὲ τὸ ἕνα χέρι τὴν ποιμαντικὴν ράβδον· μὲ τὸ ἄλλο, εἰς στάσιν εὐλογίας. Τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τούτου ἐγένοντο τὸ 1872, πρυτανεύοντος τοῦ καθηγητοῦ Καστόρχη, ἐνώπιον ὅλου τοῦ τότε ἐπισήμου κόσμου· ὁπότε ἀπὸ τὸ βάθρον τοῦ ἀγάλματος ἐξεφώνησε καὶ τὸ ἱστορικόν του ποίημα πρὸς αὐτόν, ὁ ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης. Καὶ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ὅπου τὸ προσεφώνησε ὁ ποιητής, ὁ πρύτανις, καὶ οἱ ἄλλοι ρήτορες, εἰς τὴν μεσημβρινὴν γωνίαν τῆς προσόψεως τοῦ Πανεπιστημίου, παραμένει ἀκόμη. Ἐστήθη, ὅπως σημειοῦται εἰς μίαν πλευρὰν τοῦ βάθρου του, διὰ δαπάνης τοῦ εὐεργέτου Γεωργίου Ἀβέρωφ. Τὸ ἔργον αὐτὸ παρ' ὅλον τὸν μαρμάρινον ὄγκον ποὺ παρουσιάζει, δίνει τὴν ἐντύπωσιν κερέγιου ὁμοιώματος. Ἀναμφιβόλως ὑπῆρξε τὸ ἀσθενέστερον ἀπ' ὅσα ἔβγαλε τὸ ἐργαστήριόν τους.

Εἰς τὴν πλατείαν τῆς ἀκτῆς Τσελέπη, ὁλόσωμος ὁ ἀνδριὰς τοῦ Καραϊσκάκη. Τὸ μνημεῖον σήμερον βρίσκεται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἡ θέα του εἶναι ἐντελῶς ἐξηφανισμένη. Περιβάλλεται ἀπὸ ἕνα πλῆθος προσφυγικῶν παραγκῶν ποὺ πνίγουν τελείως τὴν παρουσίαν του. Κανεὶς δὲν ὑποπτεύεται πὼς μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάος τῶν σανίδων, ὑπάρχει μαρμάρινον μνημεῖον. Βρωμισμένο λοιπὸν ἀπ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ποὺ κινεῖται πέριξ του, ἀφίνει τὴν πιὸ ἀποκρουστικὴν ἐντύπωσιν. Ἀλλὰ ἀνεξαρτήτως ὅλων αὐτῶν, ποὺ ὄχι μόνον τὸ ἐξαφανίζουν, μὰ φανερώνουν καὶ σὲ τί σημεῖον ἔχουμε φτάσει ἀπὸ ἀπόψεως σεβασμοῦ καὶ μερίμνης πρὸς τὰ ἔργα τῆς τέχνης —ἡ ἐκτέλεσίς του, παρ' ὅλην τὴν φυσικὴν ἔκφρασιν ποὺ ἐζήτησαν νὰ δώσουν εἰς τὸν ἥρωα οἱ δύο ἀδελφοὶ γλύπται, εἶναι φανερὰ ἐλαττωματική. Ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Δήμου Πειραιῶς τὸ 1894 καὶ ἐπὶ δημάρχου Θ. Ρετσίνα. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο δὲ ζοῦσε παρὰ μόνον ὁ Λάζαρος καὶ σὲ κατάσταση γιὰ τὴν ὁποίαν ὡμιλήσαμεν πάρα πάνω. Φαίνεται πὼς ἦτο παλαιὰ ἐργασία, μὴ ἔχουσα σχέσιν καμμίαν μὲ τὸν ἥρωα, ἀλλὰ παριστῶσα ἄλλο πρόσωπον καὶ ἐπωλήθη εἰς τὸν Δῆμον κατόπιν ἀπὸ τοὺς κληρονόμους. Ἡ ἀρχιτεκτονική του εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἰδία μ' ἐκείνην ποὺ ἐσυνείθιζον αὐτοί.

Ἔργα τους ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὸ Νεκροταφεῖον. Διακρίνονται διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικήν των. Εἰς αὐτὰ μιμοῦνται τὴν ἀρχαίαν μνημειακὴν τέχνην. Συνήθεια γενικὴ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅπου ἡ γλυπτικὴ δὲν εἶχε ἄλλην πρωτοβουλίαν παρὰ πῶς νὰ μιμῆται τὴν παράστασιν καὶ τὴν μορφὴν ποὺ ἔχουν τὰ ἔργα τῆς τέχνης ἐκείνης. Καὶ εἶναι ἀλήθεια, ὅσο γιὰ τὸ ἀρχιτεκτονικό τους μέρος, δὲν ὑστεροῦν καθόλου. Εἶχον περισσότερον ἀπ' ὅλους τοὺς παλαιοὺς γλύπτες μας, εἰσέλθει στὸ νόημα τοῦ μνημείου ποὺ προορίζεται διὰ τὸν τάφον. Εἶναι τὰ ἑξῆς:

Τὸ μνημεῖον τοῦ εὐεργέτου Μιχαὴλ Τοσίτσα, μὲ τὸν καθήμενον ἀνδριάντα του, ἀνατολικῶς τοῦ κοιμητηρίου. Εἰς τὴν ἐμπροσθίαν πλευρὰν τοῦ βάθρου ὑπάρχει ἀνάγλυφος παράστασις ἀρχαϊκῆς σκηνῆς.

Τὸ μνημεῖον καὶ ἡ προτομὴ τοῦ πολεμιστοῦ Ἀνδρέα Μεταξᾶ. Εἰς τὰς δύο κάτω πλευρὰς τοῦ βάθρου ὑπάρχουν γλυπταὶ παραστάσεις, συμβολίζουσαι τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν καταγωγήν του. Ἡ ὅλη σύνθεσις τοῦ μνημείου παρουσιάζει τελείαν γεωμετρικὴν ἁπλότητα. Εἶναι τὸ καλύτερον ἀπ' ὅσα ἔχουν στὸ Νεκροταφεῖον. Οἱ ἀναλογίες του εἶναι σταθερές, σωστὲς καὶ πολὺ λογικές.

Ἐπίσης τοῦ Γεωργίου Ἀντωνοπούλου, τοῦ Νικολάου Ἀλφιέρη, τοῦ Νικολάου Κωστῆ. Τὰ δυὸ τελευταία ποὺ εἶναι τοῦ ἴδιου τύπου, διακρίνονται διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικήν των. Αὐστηρά, ἁπλᾶ, γιομᾶτα ἐπιτάφιο νόημα. Εἶναι ἀπὸ τὰ ὀλίγα καλὰ μνημεῖα τοῦ Νεκροταφείου μας, ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχιτεκτονικῆς ἐμφανίσεως,

Τὰ δύο ναΐδια τοῦ Νικολάου Τσαμαδοῦ καὶ τοῦ Ἀναστασίου Βλάσση. Εἰς τὸ μέσον καὶ ἐντὸς τοῦ ναΐδιου—ποὺ εἶναι μεταξὺ εἰκοναστασίου καὶ ἀρχαίου ναοῦ—ἀκέραια τὰ κεφάλια των, ὑψωμένα ἐπὶ τετραγώνου γυμνῆς στήλης. Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ στησίματος, ἐνθυμίζει κάπως τὸν τύπον τῶν ἀρχαίων Ἑρμῶν. Διὰ τὸ πρῶτον, τοῦ Τσαμαδοῦ, ὑπάρχει ἀμφιβολία ἐὰν εἶναι δικό τους. Δὲν φέρει ὄνομα. Καὶ ἐν συγκρίσει μὲ τὸ δεύτερον, ὑπάρχουν τόσα σημεῖα, ὥστε νὰ ὑποθέτῃ κανεὶς τὴν προέλευσίν του ἀπὸ ἄλλον τεχνίτην. Καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀκρίβεια τῆς συνθέσεως τοῦ μνημείου εἶναι τελεία καὶ ἡ πλαστικὴ ἱκανότης τῆς προτομῆς πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ τοῦ Βλάσση.

Τέλος τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου, τοῦ Ἰωάννου Μαρίνου, τῆς οἰκογενείας Κ. Σούτσου — στήλη μὲ ἀρχαϊκὴν ὀδρίαν μὲ ἐλαφρὰ διακοσμητικὴ παράσταση— ὁ μποῦστος τοῦ Σπυρίδωνος Ἀντωνιάδου καὶ ὁ μποῦστος τοῦ Ἀνδρονίκου Παΐκου.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΦΦΕΝΕΙΑ

"Ο ΜΑΥΡΟΣ ΓΑΤΟΣ,,

Γ΄. ΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ

Ἐχτὸς ἀπὸ τοὺς ἕλληνες λογοτέχνες, σ' ἕνα χρονικὸ διάστημα, καὶ ὅσο σχεδὸν ἔμεν' ἐδῶ ἡ Οὐκρανικὴ Ἀποστολή, ποὺ ἀγωνιζότανε νὰ ἱδρύση ξεχωριστὸ Οὐκρανικὸ Κράτος, στὸ «Μαῦρο Γάτο» ἐρχότανε ταχτικὰ ὁ καλὸς ροῦσσος διηγηματογράφος Μ. Λεβίτσκυ, μαζὶ μ' ἄλλα μέλη τῆς Ἀποστολῆς, καὶ τοῦ ὁποίου δύο διηγήματα, εὐγενικὰ παραχωρημένα ἀπὸ τὸν ἴδιο, ἐδημοσιέψαμε στὸ περιοδικό μας «Ὁ Μαῦρος Γάτος».

Κ' ἡ ἀνάμνηση τῆς σεβαστῆς ἐκείνης φυσιογνωμίας τοῦ ρούσσου ἐθνικοσοσιαλιστῆ, μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τὸν ἀπάντεχο καὶ ξαφνικὸ θάνατο τοῦ ἀνεψιοῦ μας τοῦ Σπύρου, γιατὶ πάντα μ' εὐγνωμοσύνη θὰ θυμούμαστε τὴν προθυμία μὲ τὴν ὁποίαν ἐζήτησε νἄρθῃ στὸ σπίτι νὰ ἰδῇ τὸ παιδί, ποὺ χαροπάλευε, —γιατ' εἶτανε καὶ ἀξιολογώτατος γιατρός— χωρὶς νὰ λογαριάση μήτε τὰ γερατιά του, μήτε τὴ νύχτα καὶ τὴν τότε σκοτεινιὰ τῆς Ἀθήνας.

Ἐπίσης, στὸ «Μαῦρο Γάτο», γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα, μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν, ποὺ ἕνα μέρος μονάχ' ἀναφέραμε ψηλότερα, συχνάζανε κ' οἱ κοινωνιολόγοι τῆς ἐποχῆς, γιατὶ στὸ μέσα διαμέρισμα τοῦ καφφενείου εἶχε ἐγκαταστήσει προσωρινὰ τὸ γραφεῖο του τὸ ἄστεγο τότες σοσιαλιστικὸ σωματεῖο. Κ' ἦταν εὔκολο νὰ συναντήση κανένας ἐκεῖ καὶ τὸ Γιαννιό, καὶ τὸ Δημητράτο τὸν Παναγῆ, καὶ τὸ Δημητράτο τὸ Νίκο, καὶ τὸ Στράγκα, καὶ τὸ Βαγγέλη τὸν Παναστάση, καὶ τὸ Ζαρίν, ποὺ τότες εἶτανε γραμματέας τῆς ἐδῶ Ρουσσικῆς Πρεσβείας, κι' ἄλλους πολλούς, ποὺ οἱ περισσότεροι δὲν εἶτανε παρὰ ἄνθρωποι φιλελεύτερων ἀρχῶν καὶ ἀνθρωπιστές, ἢ τὸ πιὸ πολὺ σοσιαλιστὲς ἐξελιχτικοί, ποὺ οἱ γνῶμες τους εἶτανε περισσότερο βγαλμένες ἀπὸ βιβλία παρ' ἀπὸ τὴ νεοελληνικὴ πραγματικότητα. Ἕνα τέτοιο πλῆθος ἀνθρώπων μὲ φιλοδοξίες καὶ διαφορετικὲς ἀντιλήψεις, εἶτανε φυσικὸ νὰ δημιουργήση καὶ μικροεπεισόδια καὶ μικροσύγκρουσες, ποὺ μερικὲς θὰ διηγηθοῦμε χαμηλότερα.

Στὸ μέσα διαμέρισμα τοῦ καφφενείου, ἐκεῖ ποὺ γιὰ ἕνα διάστημα συνεδριάζαν οἱ σοσιαλιστές, γινόντανε καὶ φιλολογικὲς ἑσπερίδες, μ' ἐλεύτερην εἴσοδο, ὅπου ὅποιος ἤθελ' ἐδιάβαζε κάποιαν ἀνέκδοστην ἐργασία του.

Ποιοὶ διαβάσαν ἔργα τους καὶ ποιά, τώρα εἶναι περασμένα χρόνια πολλὰ καὶ δὲ θυμούμαστε πιά. Τὸ μόνο ποὺ θυμούμαστε εἶναι ἡ μετάφραση τοῦ πρώτου ἄσματος τῆς «Κόλασης» τοῦ Δάντε ποὺ διαβάσαμ' ἐμεῖς, καὶ «Ὁ Σκέλεθρας» τοῦ Νικολαΐδη, ποὺ ἔμεινε στὴ μνήμη μας ἀπὸ τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιο:

Ὁ συγγραφέας ἐδιάβαζε τὸ διήγημά του, ποὺ πραγματικὰ εἶχε τραβήξει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν, μὰ ἡ προφορά του, ποὺ μισότρωε κάποιες λέξες, σ' ἕνα σημεῖο ἔκαμε τόσην ἐντύπωση στὸ ζωηρότατο τότες τὸν Πάνο τὸν Ταγκόπουλο. ποὺ τὸν ἐπιάσανε κάτι νευρικὰ γέλοια, ποὺ θαρρῶ πὼς ἀκόμη γελάει.

Ἔγινε μιὰ σύγχυση, μι' ἀνακατοσούρα, ὁ Πάνος ἐβγῆκ' ἔξω γιὰ νὰ συνεχίση τὸ ἀκράτητο γέλοιο του, καὶ μαζί του ἐβγῆκαν ἄλλοι ποὺ δὲ μποροῦσανε νὰ κρατήσουνε τὰ γέλοια κι' ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ ξέρουνε καὶ γιατί γελοῦσαν, καὶ λίγο ἔλειψε νὰ διαλυθῇ ἡ συγκέντρωση. Ὁ συγγραφέας ἐξακολούθησε τὴν ἀνάγνωση τοῦ ἔργου του καὶ μέσα στὸ ἀραιωμένο ἀκροατήριο, μὰ τὸ χρῶμα του εἶχε μοιάσει τῆς παπαρούνας, γιατὶ δὲ φανταζότανε πὼς τὰ γέλοια ἐκεῖνα ὀφειλόντανε στὴ γνωστὴ πιὰ προφορά του, μὰ στὴν ἀποτυχία τοῦ διηγήματός του.

Τὸ ζωηρὸ αὐτὸ ἐπεισόδιο, ποὺ δὲν εἴτανε καὶ τὸ μόνο, δείχτει μὲ πόσο λίγην ἐπιφυλαχτικότητα ἐκδηλωνόταν ἐκεῖ μέσα ἡ ἀντίθετη γνώμη ἢ καὶ ἡ ἐντύπωση ἀπ' ὡρισμένους θαμῶνες, πρᾶμα ποὺ δὲν ἐπερνοῦσε καὶ πάντα χωρὶς ἐπακόλουθα σοβαρώτερα.

Τώρα, οἱ ἀναγνῶστες μας ἀσφαλῶς θὰ ὑποψιάζονται πὼς ὁ καταστηματάρχης ἑνὸς τέτοιου μαγαζιοῦ, δὲ θἄτανε καὶ κανένας τύπος τετραγωνικοῦ ἐπιχειρηματία. Ὅπως οἱ θαμῶνες τοῦ καφφενείου, καθένας εἶχε καὶ τὶς ἰδιοτροπίες του, ἔτσι κι' αὐτὸς εἶχε τὶς δικές του. Καὶ πρῶτα-πρῶτα δὲν ἐσήκωνε δεύτερη κουβέντα: μὲ τὸ τίποτε ἄναβε κ' ἐξέσπαζε σὰν πραγματικὸς γάτος ποὺ τοῦ παρουσιαζότανε σκύλος ἀνεπιθύμητος. Καὶ σ' ἐμᾶς, πολλὲς φορὲς ἔλιχε νὰ παίξουμε τὸ ρόλο τοῦ θηριοδαμαστῆ, ὄχι βέβαια χωρὶς νὰ φᾶμε κι' ἐμεῖς τὴ σχετική μας χυριά.

Μέσα στὶς διάφορες ἰδιοτροπίες του δὲν ἀνεχότανε νὰ τοῦ κάνουνε τὴ γελοιογραφία του, γιατὶ θαρροῦσε πὼς αὐτὸ γινότανε γιὰ κοροϊδία. Γιὰ παρόμοιαν ἀφορμὴ ἦρθε πολλὲς φορὲς σὲ λόγια μὲ τοὺς πελάτες του, ὧς ποὺ μιὰ φορὰ ἐδημιούργησε τέτοιο ζήτημα, ποὺ τοὺς ἀνάγκασε ν' ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὸ μαγαζὶ σχεδὸν σύσσωμοι.

Μὰ κ' οἱ πελάτες του δὲν ἐπηγαίνανε πίσω. Οἱ περισσότεροι ἀντὶς τὸν καταστηματάρχη ἐκεῖνο, θἄπρεπε νἄχουνε κανένα θηριοδαμαστή.

Ὁ μακαρίτης ὁ Ραφτόπουλος π. χ. γιὰ τὴν παραμικρότερην ἀντίρηση, ὅταν ὁ ἀντίπαλός του ἦταν ἀπολύτως ἀκίντυνος, ἐπέβαλλε τὴ γνώμη του μὲ τὰ ξαφνικὰ χαστούκια. Ἄλλοτες, γιὰ ν' ἀκουστῇ καλύτερα ἡ ἀγριοφωνάρα του, καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀνύπαρχτη γνώμη του, ἢ γιὰ ν' ἀκουστῇ καλύτερα ἡ ἀπαγγελία κανενὸς ἀπὸ τὰ στιχουργήματά του, ἀνέβαιν' ἐπάνω στὸ κάθισμα, καὶ δὲν ἐπαράλειπε νὰ χτυπάῃ καὶ τὶς ποδάρες του, ποὺ συνήθως ἐτρυπούσανε πέρα καὶ πέρα τὸ ψαθὶ τοῦ καθίσματος.

Στὴν καταστρεπτικὴ αὐτὴ διάθεση τὸν ἐσυναγωνιζόταν ὁ Πάνος ὁ Ταγκόπουλος, ποὺ ἐδιασκέδαζε νὰ κόβῃ μ' ἕνα μαχαιράκι τὰ ψαθιὰ τῶν καρεκλῶν, σὰ νἄπαιρνε ποσοστὰ ἀπὸ κανέναν καρεκλᾶ. Καὶ δὲν εἴτανε μονάχ' αὐτό, μὰ κ' ἕνα πλῆθος ἄλλες παραξενιές, ποὺ ἐξερεθίζανε τὸν εὐκολοεξερέθιστο καταστηματάρχη κ' ἔτσι τὰ ἐπεισόδια δίνανε κ' ἐπαίρνανε.

Ἕν' ἀπὸ τὰ πιὸ ἀκατανόητα ἐπεισόδια ποὺ συμβήκανε στὸ «Μαῦρο Γάτο» εἶναι τοῦ Μανουλιώτη. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἀξιολογώτατος σ' ὅλα τ' ἄλλα, μὲ τὴν ἰδέα ποὖχε σχηματίσει γιὰ τὴν ποιητική του ἀξία, εἶχε χάσει τὴν εὐλυγισία τοῦ πνεύματός του, κ' εἶταν ἕτοιμος νὰ παρεξηγήση τὰ πάντα. Μιὰ φορὰ π. χ. εἶχεν ἐξαγριωθεῖ ἐναντίον τοῦ Πάνου τοῦ Ταγκόπουλου, γιατὶ ὁ μικρότερος ἀδελφός του δὲν τὸν ἐχαιρέτησε μὲ τὸν ἀπαιτούμενο σεβασμό!

Τέτοια μικροεπεισόδια, πότε μὲ τὸν ἕνα καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλο, εἴτανε ταχτικά, καὶ δὲν ἐπεριοριζόντανε μόνο στὸ καφφενεῖο, μὰ τὰ ἐπεισόδια μεταφερνόντανε καὶ στὶς ταβέρνες, ὅπου συνήθως κατὰ τὰ βράδυα πηγαίναν οἱ συντροφιὲς τοῦ «Μαύρου Γάτου» γιὰ νὰ φᾶνε καὶ νὰ περάσουνε τὴν ὥρα τους. Καὶ δὲν εἴτανε λίγες οἱ φορὲς ποὺ καὶ χαστούκι' ἀστράψανε, καὶ μπαστουνιὲς ἐβροντήσανε σὲ ράχες καὶ σὲ κεφαλές

Ὅμως καὶ τὰ ἐπισόδει' αὐτά, ποὺ σήμερα θεωροῦνται γι' ἀγροῖκα, δείχτουνε τὴ ζωηρότητα καὶ τὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων τῶν νέων, ποὺ φτάναν ἀκόμη καὶ στὸ ξύλο γιὰ πράματα ποὺ δὲν εἴχανε καμμιὰ σχέση μὲ τὸ κέρδος καὶ μὲ τὸ συμφέρον, ποὺ ἔχει διαφθείρει τὰ πάντα στὴν ἐποχή μας.

Ὡς τόσο, τὸ σοβαρώτερο ἐπεισόδιο τοῦ «Μαύρου Γάτου», ἐκεῖνο ποὺ κόντεψε νὰ τὸν καταστρέψῃ τελείως, καὶ ποὺ ἐστέρησε τὴν προσωπικὴ ἐλευτερία γι' ἀρκετὲς ἡμέρες τοῦ καταστηματάρχη καὶ τοῦ ὑποφαινομένου, ὀφείλεται στὰ σοσιαλιστικὰ στοιχεῖα ποὖχε στεγάσει φιλόξενα, καὶ στὴν ἀθώα καὶ ρωμαντικὴν ἐλευθεροφροσύνη του.

Εἴτανε κάνα μῆνα πρὶν γίνει ἡ ἔξωση τοῦ Κωνσταντίνου κατὰ τὸ 1917, ποὺ οἱ μηχανουργοὶ θαρρῶ εἴγανε κηρύξει ἀπεργία. Τὸ σοσιαλιστικὸ κέντρο, ποὺ εἶχε ἀκόμη τὰ γραφεῖα του στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ καφφενείου, ἀποφάσισε νὰ δημοσιέψῃ μιὰ προκήρυξη, ποὺ χαρακτηρίστηκε γιὰ ἐπαναστατική. Ἐγίνανε πολλὲς σύλληψες, καὶ μιὰ νυχτιά, περασμένα μεσάνυχτα, ἤρθανε τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας ἐκεῖ ποὺ κοιμώταν ὁ ὑποφαινόμενος κι' ὁ καταστηματάρχης καί, παραβιάζοντας τὸ ἄσυλό τους, τοὺς ἐπιάσανε καὶ τοὺς ἐπήγανε στὸ τμῆμα γιὰ συνένοχους. Μάλιστα, ἐψάξανε καὶ μέσα στὸ καφφενεῖο γιὰ νὰ βροῦνε τὶς προκήρυξες καὶ τὰ πιεστήρια ποὺ εἴχανε τυπωθεῖ!

Αὐτὸ βέβαια δὲν εἴτανε τόσο συνέπεια τῶν προκηρύξεων, ὅσο τοῦ πρόστυχου χαφιεδισμοῦ ποὺ γιὰ νὰ δείξῃ ζῆλο, στὶς πονηρὲς ἐκεῖνες ἡμέρες ἐπαρακολουθοῦσε τὰ πάντα, ὧς κ' ἐκεῖνα ποὺ τοῦ εἶταν' ἀδύνατο νὰ καταλάβῃ. Κι' οἱ καταγγελίες ἐκεῖνες, ποιὸς ξέρει γιὰ ποιὸ ἐπικίνδυνο κέντρο νἄχανε παραστήσει τὸ «Μαῦρο Γάτο».

Ἡ ἀκατανόητη ἐκείνη σύλληψη τοῦ καταστηματάρχη καὶ τοῦ ὑποφαινομένου, μᾶς ἔκαμε καταπληχτικὴν ἐντύπωση· μὰ πιὸ μεγάλη ἐντύπωση μᾶς ἔκαμε ὁ ἡμερήσιος τύπος μας, μὲ τὶς τρομερές του ἀνακρίβειες καὶ ψευτιές, τὶς ἐπίτηδες σχεδιασμένες, καὶ μὲ τὴν πρόστυχη ἀναγνωσματοποίηση ποὺ ἔκαμε τοῦ ἐπεισοδίου. Κι' ὄχι μόνο τῆς μιᾶς μερίδας, μὰ καὶ τῆς ἄλλης!

Ἔτσι ἀπὸ τότες ἐσιχαθήκαμε κυριολεχτικὰ τὶς ἐφημερίδες, ποὺ ἀσφαλῶς εἶναι οἱ κυριώτεροι ἔνοχοι γιὰ τὴν ἐξαγρίωση τῶν πολιτικῶν παθῶν τοῦ λαοῦ μας. Ἀποβλέποντας σὲ ὕποπτα κέρδη καὶ σ' ἀβέβαιη κυκλοφορία, δὲν ἐλογοριάσανε καθόλου τὰ τρομερὰ ἐπακόλουθα, ποὺ ποιὸς ξέρει γιὰ πόσο μέλλει νὰ τὰ πλερώνουμε. Κι' ἀπὸ τὸν ἄμοιρο ἐτοῦτον τόπο, ποὺ δὲν πρόκειται νὰ κανονίση τὶς τύχες τοῦ κόσμου, γιατ' εἶναι μικρὸ ἐξάρτημα τῶν συμφερόντων τῶν δυνατῶν, ἔχει λείψει τελείως τὸ πνεῦμα τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς μετριοπάθειας, ποὺ περιορίζει τὶς θυσίες κι' ἐμποδίζει σοβαρὰ τοὺς τυχοδιωχτισμούς, ποὺ κερδοσκοποῦν ἐκμεταλλευόμενοι τὶς ὑπερβολικὲς αἰσθηματικότητες καὶ τὰ πάθη τῶν ἀφελῶν.

(Στὸ ἐρχόμενο τὸ τέλος)

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΚΑΡΜΕΝ ΣΥΛΒΑ

Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Στὰ παληὰ χρόνια, ἤτανε ξακουσμένο καὶ τὄχανε γι' ἀπόρθητο· ἤτανε τότε ποῦμενε κεῖ ὁ Στέφανος, ὁ δυνατὸς ἡγεμόνας τῆς Μολδαυΐας. Εἶχε δώσει πενῆντα μάχες, καὶ ποτὲ σχεδὸν δὲ γύρισε ἀλάδωτος, μά, ὕστερ' ἀπὸ κάθε νίκη, ἔχτιζε μιὰ ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του στὸ Θεό.

Τὴ μέρα κείνη, ἄλλη μιὰ λυσσασμένη μάχη γινόταν, κι' ἀπ' τὸ κάστρο μποροῦσανε νὰ παρακολουθήσουν ὅλες τὶς κινήσεις. Ἤταν τώρα λίγες στιγμὲς ποῦπαιρνε μιὰ ὅμη ἀποθαρρυντική, λὲς καὶ τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ πολεμικὴ εὐτυχία ἑτοιμαζότανε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Στέφανο. Στὸ κάστρο μέσα, μείνανε δυὸ γυναῖκες: ἡ μιὰ ἤταν ἡ γυναίκα τοῦ βασιλιᾶ κ' ἡ ἄλλη ἡ μητέρα του. Τὰ δάκρυα τῆς βασίλισσας κυλάγανε στὰ ρόδινα μάγουλά της, ποὺ πλαισιονόντουσαν ἀπὸ πυκνὰ χρυσὰ μαλλιά· τὴ μιὰ στιγμὴ κάρφωνε τὰ μάτια της στὴν πεδιάδα, καὶ τὴν ἄλλη ἔκρυβε μὲ τρόμο κι' ἀγωνία τὸ πρόσωπό της στὸ πέπλο της γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ τίποτα.

Ἡ ἄλλη γυναίκα δὲν ἔκανε τὸ ἴδιο. Περήφανα στεκότανε ὀρθή, πλάϊ στὴ βασίλισσα καὶ κύτταζε μακρυά, ἀκίνητη, βουβή. Κάτου ἀπ' τὰ μαῦρα της φρῦδια, λάμπανε τὰ μεγάλα καστανὰ μάτια της κι' ἕνα ἀραχνοῦφαντο μεταξωτὸ πέπλο σκέπαζε τὰ μαῦρα της μαλλιὰ μὲ τὶς γαλάζιες ἀποχρώσεις καὶ δενότανε κάτου ἀπ' τὸ δυνατὸ καὶ πεταχτὸ σαγόνι της. Τὸ στόμα ἤταν μᾶλλον μεγάλο, κι' ὅταν χαμογελοῦσε ἄφινε νὰ φαίνονται δυὸ σειρὲς κάτασπρα δόντια, ποὺ δυναμώνανε ἀκόμα περσότερο τὰ χαρακτηριστικά της. Ἔμενε κεῖ ὅλη τὴ μέρα, δίχως φαΐ, μὲ τὰ μάτια διαρκῶς καρφωμένα στὴν ἴδια θέση· κάθε τόσο ἀκουμποῦσε τ' ὥραῖο της χέρι στὸν ὦμο τῆς νύφης της καὶ τῆς ἔλεγε δυὸ λόγια γιὰ νὰ τῆς δώσῃ θάρρος καί δύναμη· ἡ φωνή της ἤτανε δυνατὴ καὶ ξάστερη, μὰ δὲν κατώρθωνε νὰ παρηγορήσῃ τὴ λυπημένη βασίλισσα.

Κάποια στιγμὴ ἡ ἐξέλιξη τῆς μάχης γινότανε τόσο ἀνησυχαστικὴ ποὺ ἡ ἀγωνία ἔδιωξε κάθε ἄλλο αἴσθημε ἀπ' τὶς καρδιές τους. Οἱ πολεμιστὲς πλησιάζανε ὁλοένα ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ σὲ λίγο ὁ Στέφανος ἤταν ἀναγκασμένος νὰ ἀμυνθῇ.

— Ὤχ μάνα μου, θὰ τὸν σκοτώσουνε!

— Ὁ Στέφανος θὰ νικήσῃ πρὶν τελειώσῃ ἡ μέρα.

Ἡ βεβαιότητα κι' ἡ σταθερότητά της σταματήσανε τὰ δάκρυα τῆς νύφης της.

Ἄξαφνα καλπασμὸς ἀλόγου ἀκούστηκε καὶ κάποιος χτύπησε δυνατὰ τὴν πόρτα τοῦ κάστρου.

— Ὁ Στέφανος εἶναι! Εἶμαι βέβαιη, τρέχω νὰ τοῦ ἀνοίξω!

Μὲ μιὰ ἐπιταχτικὴ κίνηση ἡ μητέρα του κράτησε τὴ βασίλισσα. Ἔπειτα κατέβηκε σιγά.

— Ποιὸς εἶναι; ρώτησε ἀπὸ μέσα χωρὶς ν' ἀνοίξῃ.

— Ὁ Στέφανος, ὁ γυιός σου.

— Ὁ γυιός μου; Ποιὸς εἶσαι σύ, ξένε, ποὺ θέλεις νὰ μπῇς στὸ σπίτι τοῦ δοξασμένου γυιοῦ μου;

— Ἄνοιξε, μάνα μου! Ἐγώ 'μαι, ὁ γυιός σου! Νικήθηκα. Οἱ Τοῦρκοι μὲ κυνηγᾶνε. Οἱ πληγές μου μὲ κατνε!

— Δὲ μπορεῖ νἄν' ὁ γυιός μου αὐτὸς ποὺ μιλάει ἔτσι. Κάποιος ξένος θἄναι. Μόνο νικητὴς θὰ ρχόταν ἐδῶ ὁ γυιός μου. Εἶναι πέρ' ἀπ' τὸ κάστρο, καὶ τὸ δυνατό του χέρι διώχνει τοὺς ἐχθροὺς τῆς χώρας του. Ἐσύ, νεαρὲ ξένε, ποῦρχεσαι νὰ μὲ βασανίσῃς, λέγοντας πὼς εἶσαι ὁ γυιός μου ξέρε το καλά: δὲ θἄμπῃς ἐδῶ, γιατὶ δὲν ξέρεις νὰ νικᾶς· τρέχα στὴ μάχη νὰ βρῇς τίμιο θάνατο· τότε θἄμαι μάνα γιὰ σένα καὶ θὰ βρέξω τὸν τάφο σου μὲ τὰ δάκρυά μου.

Ἡ βασίλισσα ἔπεσε ζστὰ πόδια της καὶ προσπάθησε νὰ τὴ μαλακώσῃ μὲ τὰ παρακάλια της. Ἕνα νεῦμα τῆς ἐπέβαλε σιωπή.

Ὁ Στέφανος ἔσκυψε ντροπιασμένος τὸ κεφάλι του. Μὰ σὲ λίγο, ἔρριξε πίσω τὰ κυματιστὰ μαλλιά του, βρόντηξε μὲ τὸ δούκινο κι' ἡ φωνή του εἶχε τέτοια ζωὴ ποὺ καὶ νεκροὺς ν' ἀναστήσῃ καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ τὸν ἀκο-

ΕΞΟΡΙΣΤΗ

τῆς **M. DELLY**

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ὅσο ἦταν ὅλα θλιβερὰ σήμερα! Ὁ ἀνταριασμένος οὐρανός, τὸ πάρκο τὸ γυμνὸ ἀπ' τὸ φύλλωμά του, οἱ κῆποι ποὺ ἑτοιμαζόνταν γιὰ τὸν χειμῶνα, ναί, ὅλα τῆς μιλοῦσαν μελαγχολικά, πονεμένα, ὀδυνηρά...

Ἡ Μυρτώ, ἡ θαρραλέα Μυρτώ, αἰσθανόταν δυνατὰ σήμερα τὰ ἀποτελέσματα τῆς κυρίαρχης αὐτῆς θλίψης, γιατὶ δάκρυα γέμιζαν τὰ μεγάλα της μάτια.

Ἀνέβηκε ἀργὰ τὰ σκαλοπάτια καὶ μπῆκε στὸν προθάλαμο. Σταμάτησε ἕνα δευτερόλεπτο στὸ κατῶφλι. Ὁ πρίγκηψ Milcza σκεκόταν ὀρθός, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, μπροστὰ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς θαυμάσιες ταπετσαρίες ποὺ στολίζαν τοὺς τοίχους. Κοντά του, ἕνας ἄνθρωπος ντυμένος στὰ μαῦρα μιλοῦσε μ' ἕναν τόνο σιγανό, γεμᾶτο συγκατάβαση.

Ἡ Μυρτὼ προχώρησε μὲ τὸ ἐλαφρὸ βῆμα της, μὲ τὴν πρόθεση νὰ περάσῃ χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὸν πρίγκηπα. Μὰ ἐκεῖνος γύρισε πίσω καὶ τὴν εἶδε.

— Καλημέρα, Μυρτώ... Εἶμαι ἀπασχολημένος, βλέπετε, μ' αὐτὴ τὴν ταπετσαρία ποὺ ἔπαθε, δὲν ξέρω γιατί, κάποια βλάβη...

Ἐνῶ μιλοῦσε, ἀνάπαυε τὸ θλιβερὸ καὶ ψυχρὸ βλέμμα του στὴ φυσιογνωμία τῆς Μυρτῶς. Τοῦ φάνηκε πὼς εἶδε δάκρυα νὰ λάμπουν μὲς στὰ μάτια τῆς κόρης. Μιὰ συγκίνηση σύντομη, ἀλλὰ δυνατὴ πέρασε τὴ ματιά του.

— Θὰ σᾶς γνωρίσω σὲ λίγο τὴν ἀπόφασή μου σχετικὰ μ' αὐτὴ τὴν ἐπιδιόρθωση, εἶπε ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ μαυροντυμένο κύριο ποὺ ὑποκλίθηκε βαθειὰ κι' ἐξαφανίστηκε.

Ὁ πρίγκηψ ἔκαμε μερικὰ βήματα πρὸς τὴ σκάλα κι' ἔπειτα σταμάτησε ἄξαφνα ρωτώντας μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε ἐλαφρά :

— Τιατὶ κλάψατε, Μυρτώ ;

Ἐκείνη ἔγειρε τὸ κεφάλι ἀπαντώντας:

— Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἡ θλίψη αὐτῆς τῆς σκοτεινῆς ἡμέρας... κι' ἡ σκέψη τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Voraczy

— Ἀγαπᾶτε αὐτὸ τὸ μέρος;

— Ναί, πολύ !... Κι' ὑπάρχουν τόσα νὰ κάμῃ κανείς...

Γύρισε πρὸς τ' ἄλλο μέρος καὶ δὲν εἶδε τὴ θλιβερὴ λάμψη τοῦ βλέμματός του.

— Μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία, ἐξάδελφέ μου, εἶχα κάτι νὰ σᾶς παρακαλέσω...

— Τί λοιπόν; ρώτησε ζωηρὰ ἐκεῖνος.

— Πρόκειται γιὰ τὸ Miklos. Ἀπὸ τότε ποὺ τὸ στείλατε πίσω στὸν πατέρα του, τὸ παιδὶ κακοπερνάει, τὸ βρῆκα μάλιστα ἐγὼ ἡ ἴδια νὰ κλαίῃ στὸ σπίτι του... Ἂν ὑπῆρχε καμμιὰ μικρὴ θέση γι' αὐτόν, δὲ θὰ μποροῦσατε νὰ τοῦ τὴ δώσετε ;

— Ὅταν δὲν ὑπάρχει, δημιουργεῖται, Μυρτώ. Ναί, θὰ φροντίσω γιὰ τὸν προστετευόμενό σας, σᾶς τὸ ὑπόσχομαι.

— Σᾶς εὐχαριστῶ ! τοῦ εἶπε μ' ἕναν τόνο χαρούμενο. Εἶστε πολὺ καλὸς ἐξάδελφέ μου.

— Ἐγώ ; τῆς εἶπε μ' ἕναν τόνο πικρό. Κοντὰ σὲ μιὰ καρδιὰ ἀνώτερη καὶ ἀληθινὰ χριστιανική, μποροῦσα νὰ γίνω. Ἀλλὰ ἔχω προσβληθῆ ἀπὸ τὴ διαφθορά, ἀπὸ τὴν ἀθλία κεναδοξία, κι' ἀνύψωσα ἕνα ἀδιαπέραστο φρούριο στὸν οἶκτο.

— Μὰ βλέπετε πὼς ὄχι, ἀφοῦ θέλετε νὰ ἀσχοληθῆτε μὲ τὸ Miklos/ τοῦ εἶπε μ' ἕναν τόνο συγκινημένης διαμαρτυρίας.

Ἐκεῖνος μουρμούρισε μ' ἕνα εἶδος ἐξάψεως.

— Ἐσεῖς εἶστε καλή... τόσο καλὴ ποὺ κι' οἱ ἀσπλαγχνότεροι νικήθηκαν ἀπ' τὴ φιλανθρωπία σας... Μυρτό. νὰ εἶστε εὐλογημένη γιὰ τὸ καλὸ ποὺ μοῦ κάματε καί... παρακαλέστε τὸ θεὸ γιὰ μένα.

Στράφηκε ἀπότομα κι' ἀπομακρύνθηκε μὲ γλήγορο βῆμα, ἀφήνοντας κατάπληκτη τὴ Μυρτώ.

Δὲν τὸν ξανᾶδε πιὰ πρὶν ἀπ' τὴν ἀναχώρηση. Τὸ ἴδιο βράδυ αὐτὸς εἶχε ἀποχαιρετίσει τὴ μητέρα του καὶ τὶς ἀδελφές του στὸ διαμέρισμα τῆς κόμησσας καὶ δὲν ἐφάνηκε πιὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ ὅταν οἱ ταξειδιῶτες ἐγκατέλειψαν τὸ Voraczy.

Ἀπ' τὸ ἁμάξι ποὺ τὴν ἔφερνε στὸ σταθμὸ ἡ Μυρτὼ μπόρεσε γιὰ λίγο νὰ παρατηρήσῃ τὴ θαυμασία διαμονὴ ποὺ περιτριγυριζόταν ἀπὸ τὰ αἰωνόβια δάση της, κι' ἐδεσποζόταν ἀπὸ τὴ λευκοπράσινη σημαία, ποὺ μαρτυροῦσε τὴν παρουσία τοῦ ἄρχοντα... Καὶ μιὰ θλίψη βαθειὰ κατέβηκε στὴν ψυχή της, στὴ σκέψη αὐτῆς τῆς ἄλλης ψυχῆς τῆς ἐξυψωμένης καὶ φλογερῆς ποὺ θάμενε μόνη μὲ τὶς στενοχώριες της καὶ τὶς ὀδυνηρὲς ἀναμνήσεις, χωρὶς τὸ ζωογόνο φῶς τῆς πίστεως.

— Θεέ μου, δῶσε μου νὰ ὑποφέρω, ἂν εἶναι ἀνάγκη, γιὰ νὰ τοῦ παραχωρήσετε αὐτὸ τὸ δῶρο χωρὶς τὸ ὁποῖο δὲ μπορεῖ νὰ σωθῇ ! εἶπε μέσα της, σὲ μιὰν ἔξαρση τῆς νέας θερμῆς καρδιᾶς της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο

Τὰ ξύλα τοῦ τζακιοῦ λαμπάδιζαν χαρούμενα, οἱ μεγάλες λάμπες μὲ τὸ ὠχροπράσινο κάλυμμα σκόρπιζαν τὸ ἀδύνατο φῶς τους σ' ἕνα μέρος τοῦ εὐρύχωρου σαλονιοῦ μὲ τὰ σκοτεινόχρωμα παραπετάσματα, στὰ πολυτελῆ καὶ αὐστηρὰ ἔπιπλα. Αὐτὸ τὸ γλυκὸ φῶς ἐτύλιγε ἀκόμα, κοντὰ στὴν καπνοδόχο τὸ εἰρωνικὸ πρόσωπο καὶ τὶς σταχτόξανθες κορδέλλες τῆς κεφαλῆς τῆς Φροϋλάϊν Ρόζας· ἐσχεδίαζε τέλος, ἀπάνω στὴ βαθύχρωμη ταπετσαρία, τὸ καθαρὸ προφὶλ τῆς Μυρτῶς κι' ἔδινε στὰ πλούσια μαλλιά της ἕνα λεπτὸ χρυσοκίτρινο χρῶμα.

Ἡ παιδαγωγὸς ἐδιάβαζε ἢ μᾶλλον φαινόταν νὰ διαβάζῃ. Στὴν πραγματικότητα μισοκοιμώταν καὶ ἡ Μυρτὼ χαμογελοῦσε ἀδιόρατα καμμιὰ φορὰ βλέποντάς την νὰ ξεπετιέται, νὰ ξαναπέρνῃ τὸ βιβλίο της κι' ἔπειτα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ νὰ τ' ἀφήνῃ νὰ ξαναπέφτῃ.

Ἡ κόρη ἦταν ὁλότελα ξύπνια κι' εἶχε βαλθεῖ μὲ ζῆλο νὰ ἀποτελειώσῃ ἕνα μάλλινο φουστάνι, ποὺ θὰ πήγαινε αὔριο νὰ χαροποιήσῃ μ αὐτὸ ἕνα φτωχὸ παιδάκι γιὰ τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων. Ἔπρεπε νὰ βιαστῇ, ἡ ἑπομένη πλησίαζε, σὲ λίγο θἄφτανε ἡ στιγμὴ ποὺ θὰ ἑτοιμαζόταν γιὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ μεσονυχτιοῦ.

Ἐνῶ ἐργαζόταν ξανάφερνε στὸ νοῦ της τοὺς μῆνες ποὺ κυλῆσαν. Τὴν εἶχαν ποτίσει μ' ἀρκετὲς μικρὲς πικρίες.. Πρῶτα-πρῶτα ἐκ μέρους τῆς Εἰρήνης, τῆς ὁποίας ἡ ζηλοτυπία καὶ ἡ μοχθηρία ἄρχισαν νὰ χρονολογοῦνται ἀπ' τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ Μυρτὼ γυρίζοντας ἀπὸ κάποιο προσκύνημα στὴ μητρόπολη βρέθηκε ἀντίκρυ σὲ μιὰ ἀριστοκρατικὴ παρέα ποὺ ἔβγαινε ἀπ' τὸ σαλόνι τῆς κόμησσας. Ἐκείνη, εἶχε ἀναλάβει νὰ συστήσῃ τὴ Μυρτὼ στοὺς ξένους της ποὺ εἶχαν καταπλαγεῖ. Ἦταν λοιπὸν ἐκεῖ ἕνας νεαρὸς ἀξιωματικὸς ποὺ λεγόταν Gisza. Ἀκούοντας τὴν κόμησσα Zolanyi νὰ λέῃ : «Ἡ δεοποινὶς Ἐλυαννι, κόρη τῆς ἀδερφούλας μου Hedwige Gisza», φώναξε :

— Μὰ τότε εἴμαστε ξαδέρφια, δεσποινίς ;.... Εἶμαι ὑπερβολικὰ εὐτυχὴς γι' αὐτὸ καὶ τολμῶ νὰ ἐλπίζω ὅτι θἄχω τὴν εὐχαρίστηση νὰ σᾶς προσφέρω τὰ σέβη μου κι' ἄλλη φορά.

(Ἀκολουθεῖ)

λουθήσουνε μποροῦσε. Ὁ νικημένος στρατός του ξανασυντάχτηκε καὶ μαζεύτηκε γύρω του. Σὰ σίφουνας κατέβηκε τὸ βουνὸ καὶ ρίχτηκε στοὺς ἐχθροὺς πού, νομίζοντας πὼς τὸν νικήσανε, δὲν ἐπερίμεναν τὴν ἐπίθεση, καὶ σκορπιστήκανε γιὰ μιὰ στιγμή.

Ἡ χλαλοὴ τῆς μάχης ἀκουγότανε ὅλο καὶ μακρύτερα. Ὁ ἄνεμος ἔφερνε στὶς δυὸ γυναῖκες ἀλαλαγμοὺς νίκης ποὺκαναν τὴν καρδιά τους νὰ χτυπᾷ δυνατά.

Κι' ὁ Στέφανος ξανάφερε τὸ βούκινο στὸ στόμα του καὶ διαλάλησε τὴ νίκη του. Ὁ στρατός του διευθύνθηκε κατὰ τὸ κάστρο, ποὺ οἱ ἐπάλξεις του χανόντουσαν μεσ' στὸ νυχτερινὸν οὐρανό.

Στοὺς πρόποδες τοῦ λόφου καλπασμὸς ἀλόγου ἀντήχησε, κι' ὁ Στέφανος φάνηκε μὲ τοὺς πολεμιστές του ἀπὸ πίσω. Σὰν εἶδε τὴ μητέρα του, κατέβηκε ἀπ' τ' ἄλογο, καὶ γονατίζοντας μπροστά της :

—Σὲ σένα μητέρα μου, τῆς λέει, χρωστάω τὴ νίκη μου.

Καὶ τότε, γιὰ πρώτη φορά, τὰ μάτια τῆς γυναίκας αὐτῆς μὲ τὴν ἀντρίκια ψυχή, βραχήκανε, τὰ χείλια τῆς τρεμουλιάσανε, ἐνῶ ὁ ἥρωας ἀγκάλιαζε τὴ γυναίκα του ποὺ ἄστραφτε ἀπὸ χαρά.

— Θὰ μοῦ ἄνοιγες, ἐσύ, τὴν πόρτα, φιθύρισε.

— Σ' ἀγαπῶ τόσο, Στέφανε ἤμουνα τόσο ἀνήσυχη.

— Κι' ὅμως, ἀπάντησε αὐτὸς δυνατά, ἡ μητέρα μου μ' ἀγαπάει ἀκόμα περισσότερο.

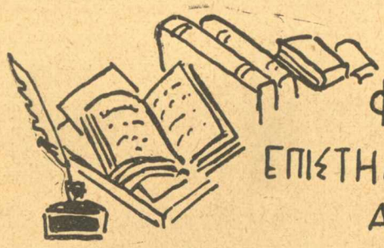

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

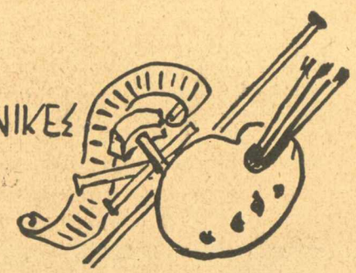

— ΕΝΑΣ χρόνος ἐπέρασεν ἀφ' ὅτου εἰσήχθησαν οἱ λατινικοὶ χαρακτῆρες στὴν Τουρκία. Καὶ ὁ τουρκικὸς τύπος κάνει ἀπολογισμοὺς τῶν ἕως τώρα ἀποτελεσμάτων τῆς μεγάλης μεταρρυθμίσεως. Μὲ πολλὴν ἀντικειμενικότητα ἀναγνωρίζεται ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὲς δυσκολίες ποὺ πρέπει νὰ ὑπερνικηθοῦν. Πάντα, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰ δικαστικὰ ἔγγραφα, ποὺ γράφονται ἀκόμη μὲ ἀραβικοὺς χαρακτῆρες, ὅλα τὰ ἐπίσημα χαρτιὰ τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους γράφονται μὲ τοὺς νέους χαρακτῆρες. Οἱ ἐφημερίδες τυπώνονται ὅλες μὲ τὸ νέον ἀλφάβητο καὶ ἡ ἀνησυχητικὴ μείωσις τῆς κυκλοφορίας ποὺ ἐσημειώθη στοὺς πρώτους μῆνες, σιγὰ - σιγὰ μετριάζεται.

Τριακόσιες ὀγδόντα χιλιάδες ἄτομα ἐφοίτησαν στὰ εἰδικὰ λαϊκὰ σχολεῖα ποὺ ἱδρύθηκαν σ' ὅλες τὶς χῶρες καὶ χωριὰ τῆς Δημοκρατίας· στὸν ἀριθμὸν αὐτὸν περιλαμβάνονται κι' ἐκεῖνοι ποὺ ἦσαν πρὶν ὁλότελα ἀναλφάβητοι.

Παρὰ τὰ ἱκανοποιητικὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα, ἡ ἐθνικιστικὴ κυβέρνησις ζητεῖ ἀπὸ τὸν Τύπο νὰ συμπράξῃ στὸ ἔργο τῆς προπαγάνδας μεταξὺ τῶν μαζῶν γιὰ νὰ πεισθοῦν νὰ παρακολουθήσουν τὰ λαϊκὰ μαθήματα καὶ ἔτσι νὰ περιορισθῇ σὲ ἀσήμαντη ἀναλογία ὁ ἀναλφαβητισμός.

Ἐν ᾧ, ὅμως, εἶναι ἀναμφισβήτητο πὼς ὁ τουρκικὸς Τύπος ἔχει ζωτικότητα καὶ ἀσκεῖ πραγματικὴν ἐπιρροή, ἡ προπαγανδιστική του ἐνέργεια δὲν εἶναι ὅσο θὰ ἔπρεπεν ἀποτελεσματικὴ γιὰ τὸν λόγο ἀκριβῶς ὅτι τὸ κοινὸν ποὺ χρειάζεται νὰ πεισθῇ καὶ νὰ μάθῃ τὸ νέο ἀλφάβητο, δὲν μπορεῖ νὰ διαβάσῃ τὶς ἐφημερίδες ποὺ τυπώνονται μὲ αὐτὸ τὸ ἄγνωστο ἀλφάβητο !

Ἀξίζει, ἐν πάσῃ περιπτώσει, νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ μεταξὺ ἄλλων τουρκοταταρικῶν λαῶν ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου κάνει μεγάλες προόδους. Μετὰ τὸ τουρκολογικὸ συνέδριο τοῦ Βακοῦ, τοῦ 1926, ποὺ πρῶτον ἐψήφισεν ὑπὲρ τοῦ ριζοσπαστικοῦ μέτρου, 15 ἑκατομμύρια Τουρκοτάταροι διανύουν περίοδον ἀλφαβητικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὅλα τὰ κρατίδια ἔχουν καταρτίσει ἐπιτροπὲς γιὰ νὰ μελετήσουν τὸν τρόπο τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἀλφαβήτου.

— ΕΦΕΤΟΣ τὸ πλαίσιον τῶν ὑπαιθρίων παραστάσεων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν δραμάτων στὴν Ἰταλία ἄλλαξεν. Ὁ πρωτεργάτης τῆς κινήσεως καθηγητὴς Ἑττόρε Ρομανιόλι δὲν ἀνέβασε τὰ ἔργα στὰ κλασικὰ ἀμφιθέατρα τῶν Συρακουσῶν καὶ τῆς Πομπηΐας ἢ στοὺς Δωρικοὺς ναοὺς τοῦ Ἀκράγαντος. Ὡς τόπον παραστάσεως τῆς «Ἀλκήστιδος» τοῦ Εὐριπίδου καὶ τῶν «Μυστηρίων τῆς Περσεφόνης» ἐδιάλεξε μιὰ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλι, τὴν Ἔρμπα, στὴν περιοχὴ τῆς Μπριάντζα· ἐκεῖ ἕνας γενναιόδωρος ἑκατομμυριοῦχος ἔκτισεν ἕνα θαυμάσιο ἑλληνικὸ θέατρο ἀπὸ πέτρα καὶ μάρμαρο. Τὸ «Λικίνιον», ὅπως ὀνομάζεται τὸ θέατρο ἀπὸ τὸ ὄνομα ἑνὸς Ρωμαίου ἄρχοντος τοῦ ὁποίου ὁ τάφος ἀνεσκάφη κοντὰ στὴν Ἔρμπα πρὸ ἐτῶν, βρίσκεται ἐπάνω σ' ἕναν λοφίσκο· περιστοιχίζεται ἀπὸ ἄλσος ψηλῶν δένδρων καὶ βλέπει πρὸς ἕναν ἀνοιχτὸν κάμπον. Ἰδεῶδες περιβάλλον — κατὰ τοὺς ἰδόντας—γιὰ ἀναβίωσιν ἑλληνικῆς τραγωδίας.

Οἱ κυριώτεροι ἠθοποιοί—ἡ Τερέζα Φρανκίνι, ὁ Ὄσκαρ Ἀντριάνι καὶ ὁ Ἔντσο Γκαϊνότι—εἶναι ἤδη γνωστοὶ στὸ κοινὸν ὡς συνεργάται τῶν κλασικῶν παραστάσεων τοῦ Ρομανιόλι. Οἱ χοροὶ ἐξετελέσθησαν ἀπὸ μαθητὰς τῆς χορευτικῆς σχολῆς τῆς Τσία Ρουσκάϊα στὸ Μιλᾶνον, ὁ δὲ «λαὸς» ἐπεστρατεύθη ὑπὸ τοῦ Ρομανιόλι μεταξὺ τῶν χωρικῶν καὶ ἐργατῶν τῶν πέριξ.

Κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τῆς «Ἀλκήστιδος» (22 Αὐγούστου) ὁ ἀριθμὸς τῶν θεατῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολλοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ φιλολογικοῦ κόσμου τοῦ Μιλάνου καὶ ξένοι, ὑπερέβαιναν τὶς δυὸ χιλιάδες. Τὰ «Μυστήρια τῆς Περσεφόνης» εἶναι μιὰ διασκευὴ τοῦ Ρομανιόλι κατὰ τὸ «στὺλ» τῶν ἱερῶν δραμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἑλληνικῶν ναῶν εἰς μνήμην τοῦ πένθους τῆς Δήμητρας γιὰ τὸν γαμὸ τῆς κόρης της.

— ΣΤΟ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ πέθανε πρὸ ἡμερῶν ὁ Ἴβο Βόϊνοβιτς, ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῶν Νοτιοσλαύων. Εἶχε γεννηθεῖ τὸ 1857 στὸ Ντούμπροβνικ τῆς Δαλματίας καὶ ἄρχισε νὰ γράφῃ πολὺ νέος· ἀλλὰ τὰ πρῶτα του ἀξιόλογα ἔργα εἶδαν τὸ φῶς μετὰ τὰ τριάντα του χρόνια.

Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι τρία ἐθνικὰ δράματα : «Ἡ Τριλογία τοῦ Ντούμπροβνικ», ἡ ὁποία εἰκονίζει τὴν τραγωδία τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του καὶ θεωρεῖται ἀκόμη τὸ καλύτερο θεατρικὸ ἔργο τῆς νοτιοσλαυϊκῆς λογοτεχνίας. «Ὁ θάνατος τῆς μάνας τῶν Γιουγκοβίτσι», ἔργο ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴ μεγάλη μάχη τοῦ Κοσσυφοπεδίου, καὶ «Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου», ἐμπνευσμένη ἀπὸ πραγματικὰ ἐπεισόδια τοῦ Σερβοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912.

Ὁ ποιητὴς Γιοβὰν Ντούσιτς χαρακτηρίζει ὡς ἑξῆς τὸν Βόϊνοβιτς σ' ἕνα ἄρθρο του δημοσιευθὲν στὴν «Πολίτικα» τὴν ἐπαύριον τοῦ θανάτου του : «Ὁ Βόϊνοβιτς ὑπῆρξεν ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τοῦ λαοῦ του τόσον δυνατὰ καὶ τόσον θεῖα ἑνωμένου μέσα σὲ μιὰ ἀνδρικὴ καρδιά. Γι' αὐτὸν ἔγραφε λόγια λαμπρὰ καὶ φωτεινὰ κ' ἐσήκωσε τὰ αὐστριακὰ σίδερα. Ὁ καθένας μας ἐζήλευεν αὐτὸν τὸν ποιητὴ ποὺ ἔγραφε τὴν ἐθνική του διαθήκη στὰ δράματα : «Ὁ Θάνατος τῆς Μάνας τῶν Γιουκοβίτσι» καὶ «Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου», δυὸ μεγάλα κεριὰ ἀναμμένα στὸν ναό του γιὰ νὰ καῖνε εἰς τοὺς αἰώνας . . . Κανεὶς δὲν ἦταν τόσο ποτισμένος ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς φυλῆς του, ὅσον αὐτὸς ὁ ραψινάτος καὶ ντελικάτος ποιητὴς τοῦ Ντούμπροβνικ, καὶ κανένας δὲν ἔνοιωσεν ὅσον αὐτὸς ποῦ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἡ παράδοσις».

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ Βόϊνοβιτς εἶναι ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν ἡρωϊσμό. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκοπιὰ ἔβλεπε τὴν ἀγάπη, ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἔθνους. Ἔψαχνε παντοῦ νὰ βρῇ τὴν αὐταπάρνηση, τὴν κατάκτηση τοῦ ἀπραγματοποιήτου τοῦ ἀπροσίτου· ἐζητοῦσεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἔθνη τὸν πόνο καὶ τὸν ἡρωϊσμό.

— Η ΠΟΛΙΣ Κλίνγκενταλ τῆς Γερμανίας ἑορτάζει τὴν ἑκατονταετηρίδα μιᾶς βιομηχανίας, στὴν ὁποίαν ὀφείλει τὴν καταπληκτικὴν εὐημερία της. Ὀκαρίνες καὶ φυσαρμόνικες, αὐτὰ εἶναι τὰ προϊόντα της. Τὴν βιομηχανίαν εἰσήγαγε πρὸς ἑνὸς αἰῶνος ἕνας ἀφανὴς κατασκευαστὴς μουσικῶν ὀργάνων. Σήμερα ἔχει πάρει τέτοιες διαστάσεις ὥστε ἡ Γερμανία ἐξάγει κατ' ἔτος 45-50 ἑκατομμύρια ὀκαρίνες καὶ 600 χιλιάδες ἕως ἕνα ἑκατομμύριο φυσαρμόνικες. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἐννέα δέκατα τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς· ἡ μισὴ παραγωγὴ ὀφείλεται στὸ Κλίνγκενταλ, τοῦ ὁποίου ἡ σχετικὴ βιομηχανία ἀπασχολεῖ 6.500 ἐργάτες.

— ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ μυθιστοριογράφοι ἀρχίζουν νὰ διερωτῶνται ἂν οἱ γεμᾶτες στοργὴ καὶ ἐκτίμηση ἀφιερώσεις ποὺ ἐπιγράφουν στὶς πρῶτες σελίδες τῶν βιβλίων των πρὶν τὰ στείλουν στοὺς κριτικοὺς ἀξίζουν τὸν κόπο. Στὸ Παρίσι δὲν στέλνει τὰ νέα βιβλία ὁ ἐκδότης ἀπροσώπως στὶς ἐφημερίδες, ἀλλὰ ὁ συγγραφεὺς ὁ ὁποῖος τὰ στέλνει στὴν ἰδιαίτερη διεύθυνση τῶν κριτικῶν, μὲ κολακευτικὲς καὶ αὐτόγραφες ἀφιερώσεις· ἀλλὰ οἱ συγγραφεῖς ἀρχίζουν νὰ διερωτῶνται ἂν ἕνα βιβλίο ἔχει μεγαλύτερες πιθανότητες νὰ κριθῇ εὐνοϊκά, ὅταν στὴν πρώτη του σελίδα ὁ κριτικὸς ἐπαινεῖται ὡς «διαπρεπὴς καὶ ἀμερόληπτος». Ἤδη μερικοὶ συγγραφεῖς υἱοθέτησαν τὴ συνήθεια νὰ ἐσωκλείουν ἕνα ἐπισκεπτήριο μὲ λίγα λόγια συγγνώμης γιατὶ ὁ συγγραφεὺς ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπογράψῃ τὶς ἀφιερώσεις. Ἄλλοι ἔχουν φτιάξει σφραγῖδες ἀπὸ καουτσοὺκ μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «Τιμῆς ἕνεκεν. Ὁ συγγραφεύς».

— ΣΤΗ ΡΩΜΗ εἶχε, πρὸ καιροῦ, προκηρυχθεῖ διαγωνισμὸς γιὰ τὴ σύνθεση μελοδράματος. Ἂν καὶ ἡ κυβέρνησις ὑποστήριξε τὸν διαγωνισμό, ἡ ἀποτυχία του ὑπῆρξεν οἰκροτάτη.

Τώρα τελευταῖα ἐπροκηρύχθη ὅμοιος διαγωνισμὸς στὴ Βουδαπέστη. 120 συνθέτες ὑπέβαλαν ἔργα καὶ κανεὶς δὲν ἐκρίθη ἄξιος λόγου.

— ΟΙ ΑΓΓΛΙΚΕΣ ἐφημερίδες ἀγγέλλουν ὅτι σὲ λίγες μέρες πρόκειται νὰ κυκλοφορήσῃ ἡ 14η ἔκδοσις τῆς «Βρεττανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Πρόκειται περὶ ἐκδόσεως στηριζομένης ἐπὶ ἐντελῶς νέων βάσεων. Κύριος σκοπὸς τῶν ἐπιμελητῶν τῆς ἐκδόσεως εἶναι ἡ ἐκλαΐκευσις τῆς ὕλης της. Θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 τόμους. Οἱ συνεργάτες της ἀνέρχονται σὲ 3.500. Τὸ ἔργον ἐστοίχησε 400.000 λίρες (150 ἑκατομμύρια δραχμὲς !) πρὶν ἀκόμη βοθῇ στὸ τυπογραφεῖο. Θὰ στοιχίζῃ 28 λίρες περίπου.

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρο Κεντρικόν. Θίασος Β. Ἀργυροπούλου: Τίμου Μωραϊτίνη: «Ἡ Αἰωνία Ζωή» Τρεῖς πράξεις, 7 εἰκόνες. — Ὁ γιατρὸς Παρᾶς διαβάζει σὲ τρεῖς συναδέλφους του τὴν περίφημη ἀνακοίνωση ποὺ θὰ στείλῃ στὰ διεθνῆ ἐπιστημονικὰ σωματεῖα γιὰ τὴν ἀνακάλυψη ἑνὸς φαρμάκου ποὺ θὰ χαρίζῃ στὸν ἄνθρωπο τὴν αἰωνία νεότητα καὶ τὴν αἰωνία ζωή. Ὅταν ἀνοίγει ἡ αὐλαία τελειώνει ἀκριβῶς ἡ ἀνάγνωσις. Μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν τοῦ γιατροῦ ὑπάρχουν φυσικὰ οἱ ἄπιστοι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ἕνας ἐκπρόσωπος πολλῶν ποὺ δὲν πιστεύει στὴν ἀνακάλυψη τοῦ Παρᾶ. Ὁ Παρᾶς ὅμως πιστεύει καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ οὐσία. Μοῦ φαίνεται μάλιστα ὅτι ὅταν ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν σὲ κάτι δὲν ἐνδιαφέρει καὶ τόσο ἂν αὐτὸ τὸ κάτι ἀντικειμενικὰ ἐξεταζόμενο ὑπάρχει ἢ ὄχι. Ἡ πίστη των εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πραγματικὴ κατάσταση, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ θετικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ μὲ ἐπακόλουθα, μὲ συνέπειες καὶ ἀποτελέσματα ἐκτάκτως θετικά. Ἐὰν ἡ θρησκευτικὴ πίστη ξεκινᾷ ἀπὸ μιὰν ἀλήθεια ἐξ ἀποκαλύψεως καὶ στηρίζεται σὲ μιὰ δογματικὴ ἀπολυτότητα, ἡ ἐπιστήμη μὲ τὴ σειρά της γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἔστω καὶ δέκα βήματα πιάνεται καὶ κρεμιέται ἀπὸ μιὰ ὑπόθεση. Χωρὶς μιὰ ἀναπόδεικτη ὑπόθεση, ποὺ θὰ ληφθῇ ὡς δεδομένο δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ κανένας συλλογισμός. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ὁ κ. Μωραϊτίνης παίρνει στὰ σοβαρὰ τὴν πίστη ἑνὸς ἀνθρώπου. Καὶ δὲν χωρατεύει ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Πιστεύει μέχρι τοῦ σημείου ποὺ ὅλα τὰ πράγματα τῆς ζωῆς παίρνουν γι' αὐτὸν δευτερεύουσα σημασία. Ἡ κοινωνία, τὸ σπίτι, οἱ φίλοι καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ νέα καὶ χαριτωμένη γυναίκα του παραμελεῖται, καταδικάζεται σὲ ἀνίδεο θεατὴ πειραμάτων, πειραμάτων ποὺ ποιός ξέρει πότε θὰ τελειώσουν καὶ ποῦ θὰ καταλήξουν. Καὶ αὐτὴ λοιπὸν καὶ ὅλο τὸ περιβάλλον ἀρχίζουν νὰ ἀγανακτοῦν. Ὁ γιατρὸς ὅμως πιστεύει καὶ προχωρεῖ. Δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν γύρω του ἀλλὰ δουλεύει γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ σκοπό του. Καὶ τὸν φθάνει. Διαφορετικὰ δὲν μποροῦσε νὰ συμβῇ. Ὁ γιατρὸς δὲν ἦταν ἕνας ἄνθρωπος, ἦταν μιὰ ἀνθρωπότης ποὺ ἐτοθοῦσε, ποὺ ἤθελε, ἀπὸ ἀλλοιώτικο δρόμο φυσικά, νὰ ξαναρχίσῃ τὸ πείραμα τῆς Βαβέλ. Δὲν ἐξέφραζε ὁ Παρᾶς τὴ σκέψη ἑνὸς ἀτόμου ἀλλὰ ἐνεσάρκωνε τὸν πόθο μιᾶς ἀνθρωπότητος ποὺ εἶχε χάσει τὴ θρησκευτικὴ σοφία καὶ εἶχε ξεπέσει στὸ φιλοσοφικὸ ρασιοναλισμό. Πίστις λοιπὸν ἀπόλυτη στὴν ἐπιστήμη. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐτυχία θὰ ἐγίνοντο ὑπόθεση μιᾶς ἐνέσεως ἢ μιᾶς σειρᾶς ἐνέσεων καὶ ἡ νέα Ἐδὲμ θ' ἀνοιγε διάπλατα τὶς πόρτες τῶν ὀνειρεμένων κήπων της. Αἰωνία νεότης καὶ φυσικὰ αἰώνιος ἔρως καὶ αἰωνία χαρά! Καὶ εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ τύποι ποὺ μαζὶ μὲ τὸ γιατρὸ πιστεύουν στὴν ἰδέα καὶ πρὶν γίνει ἡ ἀνακάλυψη καὶ μετά. Εἶναι καὶ ὁ νέος τῆς ἐποχῆς, ὁ οὐσιαστικὰ ἀδιάφορος γιὰ ὅλα (Φάνης) καὶ ὁ ἁπλοϊκὸς τύπος τοῦ λαοῦ, εὔπιστος καὶ φαντασιόπληκτος (Εὐσεβίου) καὶ ἡ ὑπερώριμη κυρία τῶν ἑξῆντα χρόνων ποὺ πάντα ἐλπίζει καὶ τρέφει τὸν κρυφὸ πόθο μιᾶς νέας ἐρωτικῆς μάχης, καὶ ὁ χορτᾶτος ἀστὸς τῶν ἑξῆντα ἑκατομυρίων ποὺ βλέπει διὰ μέσου τῆς ἀνακαλύψεως παράτασιν τῆς καλοφαγίας, ἀτελεύτητη συνέχεια τοῦ ὑλιστικοῦ ξεφαντώματος. Ἀντιπροσωπευτικοὶ τῦποι ὅλοι αὐτοί, ἀποτελοῦν τὸ περιβάλλον ποὺ ἠθικὰ ἐνισχύει τὸ Παρᾶ στὶς προσπάθειές του. Κανένας ἀληθινὰ συνετὸς ἄνθρωπος δὲν βρίσκεται δίπλα του, καμμιὰ φράση ποὺ νὰ δείχνῃ ἀληθινὴ σκέψη δὲν ἀκούγεται. Ὅλοι βαδίζουν τυφλὰ πρὸς τὸ ἀδιέξοδο ποὺ μὲ τόση πίστη καὶ ἐνθουσιασμὸ παρασκευάζει ὁ Παρᾶς. Καὶ ἂν στὸ διάστημα τῶν ἐρευνῶν του ὁ Παρᾶς κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ἀγάπη μιᾶς γυναίκας, κινδυνεύει δηλαδὴ νὰ χάσῃ ἕνα θετικὸ καὶ πολύτιμο ἀγαθὸ ἀναζητῶντας ἕνα φανταστικό, μετὰ τὴν ἀνακάλυψη ὁ Παρᾶς πληρώνει τὴ δόξα του ἀκριβᾶ μὲ τὴν κατάρα μιᾶς ἀνθρωπότητος ποὺ δὲν βλέπει τὸ τέρμα τῶν δεινῶν της. Ὁ Παρᾶς καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὸν τριγύριζαν εἶχαν τελείως παρεξηγήσει τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς. Ἡ παρεξήγηση αὐτὴ τραβηγμένη ὡς τὸ ἀκρότατο σημεῖο της φέρει ὅλα τὰ δεινὰ ποὺ δημιουργοῦν τὴ γῆ μιὰ κόλαση ἀληθινή. Γιατὶ ποιὸ εἶναι τὸ πραγματικὸ ὄφελος ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη αὐτή; Πολὺ ὡραῖα, οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν ὅλοι νέοι καὶ ἱκανοὶ νὰ ζήσουν χιλιάδες χρόνια. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἂς ζήσουν τὴν αἰωνία αὐτὴ νεότητα, τί θὰ πράξουν μετά, καὶ τὸ σπουδαιότερον πῶς θὰ τὴν ζήσουν; Ὁ κ. Μωραϊτίνης μᾶς μεταφέρει 1500 χρόνια μετὰ τὴν ἐφεύρεση. Τὸ θέαμα τῆς ζωῆς, τὸ θέαμα τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀποκαρδιωτικό. Ὁ χῶρος γιὰ κάθε ἄνθρωπο ἔχει περιορισθεῖ στὸ ἐλάχιστο, ἡ διαδρομὴ ἑνὸς μικροῦ διαστήματος ἀπαιτεῖ ὥρες λόγῳ τοῦ συνωστισμοῦ, ἡ ἡμερὴ χαρά, καὶ οἱ εὐγενικοὶ πόθοι τῶν ἀνθρώπων ἔχουν ἀντικατασταθεῖ μὲ τὴν πλήξη καὶ διαιώνηση μιᾶς ζωϊκῆς φορᾶς ποὺ εἶναι ὡραία ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν κρατᾶ πολύ. Ἡ καλλιέργεια ἔχει σταματήσει καὶ κάθε πρόοδος ἔχει παραλύσει. Τὸ τελευταῖο ἰδίως αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς βαθύτερες παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως. Ἡ πρόοδος μόνον ***«ἐν χρόνῳ»*** συντελεῖται καὶ ἡ ζωὴ μόνον ***«ἐν ὄψει»*** τοῦ θανάτου πέρνει σημασία. Ὅλα τὰ πράγματα εἶναι ὡραῖα ἐν ***«ὄψει τέλους»***. Μόνον ἔτσι ἀποκτοῦν ἐνδιαφέρον καὶ μόνον ἔτσι μποροῦν νὰ σταθοῦν. Ἡ κατάλυση τοῦ πεπερασμένου μὲ συλλήψεις μάλιστα τοῦ λογικοῦ εἶναι τὸ τερατωδέστερο πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ συλλάβῃ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ γιατὶ νὰ προχωρήσωμε ὡς ἐκεῖ. Ἄλλοι ἐξ ἴσου ρηχοὶ πόθοι τῆς ἰδίας ἀνθρωπότητος, αὐτῆς ποὺ δὲν βρίσκει τὴ χαρὰ παρὰ μόνο στὶς ὑλικὲς ἀπολαύσεις ἀποδείχθηκαν ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη χιμαιρικοί. Οἱ συνέπειες τῆς αἰωνίας ζωῆς μοῦ θύμιζαν μιὰ ἀγόρευση τοῦ διασήμου οἰκονομολόγου Βιλφρέντο Παρίττο σ' ἕνα κοινωνιολογικὸ συνέδριο. Εἶχε τεθεῖ τὸ ζήτημα τῆς δικαιοτέρας διανομῆς τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς εἰς τρόπον ὥστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ κατασταθοῦν εὔποροι.

Ὁ Παρέττο ὡς ἀπόλυτος ἀντικειμενικὸς ἐπιστήμων εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τῶν σοσιαλιστῶν ἀκόμη. Σκεφθῆτε ὅμως ποιὰ ἦταν ἡ κατάπληξη ὅλων τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου ὅταν σ' ἕναν πίνακα ὁ Παρέττο τοὺς ἀπέδειξε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τῆς στατιστικῆς, ὅτι ἐὰν ὑπολογισθῇ ὁ ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ ὑπὸ τὴν γῆν πλοῦτος καὶ διαιρεθῇ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἴσα μέρη, δὲν θὰ ὑπάρξουν οὔτε στοιχειωδῶς πτωχοὶ ἄνθρωποι. Ὅταν λοιπὸν τέτοιες ὑλιστικὲς ἐπιδιώξεις πολὺ μικροτέρας ἐκτάσεως εἶναι τερατομορφικὲς συλλήψεις τοῦ λογικοῦ σκεφθῆτε τί μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ πραγμάτωση ἑνὸς πόθου σὰν αὐτὸν ποὺ ἐνεσάρκωνε ὁ Παρᾶς! Στὰ σκοτεινὰ ὁ κ. Μωραϊτίνης μᾶς δίνει τὴν ἀρχὴ τῆς τραγῳδίας ποὺ ἦτο μοιραῖο νὰ ἐπακολουθήσῃ. Ἀληθινὸ ἀλληλοφάγωμα καὶ σπαραγμὸς καὶ ἀγριάδα στὸν κολοφῶνα της. «Δὲν χωράμε ἄλλο» φωνάζουν οἱ ἥρωες τῆς αἰωνίας ζωῆς ποὺ ἔχει σκοτώσει τὸν ἄνθρωπο. Ἐναντίον τοῦ Παρᾶ δὲν στρέφονται πιὰ οἱ ξένοι μὰ καὶ οἱ δικοί του. Ἡ ἴδια του ἡ γυναῖκα μετέχει πρώτη στὴν κατακραυγή. Ἔτσι γιὰ τὸν ἄνθρωπο χάνεται τὸ πολυτιμώτερο δῶρο ποὺ τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός! Ἡ ἀγάπη. Ἔχει δριστικὰ χαθεῖ ἡ συμπόνοια τοῦ διπλανοῦ μας, ἔχει ἀφανισθεῖ ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἔννοια τῆς θυσίας δὲν ἔχει νόημα. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ ν' ἀγαπᾷ, τί λέω, ποὺ νὰ λυπᾶται τὸν ἄνθρωπο. Ἕνα κίτρινο μῖσος κυματίζει πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια ὅλων ποὺ ψήνονται μέσα στὴ φοβερώτερη κόλαση. Μὰ ὁ κ. Μωραϊτίνης εἶναι προπαντὸς ἄνθρωπος καὶ πολὺ ἄνθρωπος μάλιστα. Δὲν ἐτόλμησε οὔτε ὁ ἴδιος νὰ ξεπεράσῃ τὰ χίλια πεντακόσια χρόνια, δὲν ἐπέτρεψε στὴ φαντασία του νὰ ταξειδέψῃ ὡς τὶς δυὸ χιλιάδες. Ἐλυπήθηκε καὶ τοὺς ἥρωάς του ἀλλὰ καὶ μᾶς. Θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ μᾶς παρασύρῃ εἰς θεάματα ποὺ μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ ν' ἀνεχθῇ ἡ ψυχή. Καὶ σταματᾶ, ἢ μᾶλλον κάτι καλύτερο: Ὁ Παρᾶς, ἡ ὑπνωτισμένη ἀνθρωπότητα ξυπνᾶ. Δὲν ἦταν ἔργο τῆς ζωῆς αὐτὸ ἀλλὰ ὄνειρο ἑνὸς ταραγμένου ὕπνου. Πρὶν τὸ ἔγκλημα συντελεσθεῖ, ὁ δημιουργὸς του ἀποκτᾶ ὅραση. Βλέπει μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς ὅλη τὴ φρίκη ποὺ προετοίμαζε τὸ λογικό. Γίνεται ἔξαλλος καὶ ζητᾶ βοήθεια. Ποιὸς νὰ τοῦ τὴν δώσῃ, ποιὸς νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ἥμερη χαρὰ ποὺ εἶχε χάσει; Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὸ διπλανό, τὸ σύντροφο, τὸ συνταξειδιώτη, τὴ μικρὰ καὶ τρυφερὴ ὕπαρξη, ποὺ ἐνσαρκώνει τὴν ἀγάπη, ποὺ εἶναι μιὰ πηγὴ ζωῆς. Καὶ εἶναι αὐγὴ καὶ τὰ πουλιὰ χαίρονται καὶ οἱ τριανταφυλλιὲς ἀνοίγουν τὰ ροδόφυλλά τους καὶ ἡ πρωϊνὴ δροσιὰ χύνεται σὰ βάλσαμο στὴ μουχλιασμένη κάμαρα. Εἶναι ἡ μέρα εἶναι τὸ φῶς ποὺ ἔρχεται νὰ διαλύσῃ τὰ φαντάσματα.

Αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖο ἔργο τοῦ κ. Μωραϊτίνη, ἔργο μὲ σκέψη καὶ αἴσθημα, ἔργο ἀνθρώπινο, ἔργο ποὺ ἀνακουφίζει τὸ θεατή, ἔργο ποὺ παρηγορεῖ ὅσους βλέπουν καὶ παρακολουθοῦν τὴν ψευτιὰ καὶ τὸν πνευματικὸ εὐνουχισμὸ στὴν σύγχρονη πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας. Τὸ φαινόμενο τοῦ κ. Μωραϊτίνη εἶναι ἀκόμη πιὸ παρήγορο ὅταν σκεφθῇ κανεὶς ὅτι οἱ νέοι διανοούμενοι φιλοσοφοῦν μετὰ μαλακίας ἐνῶ ὁ κ. Μωραϊτίνης ἐξελίσσεται διαρκῶς πρὸς τὸ καλλίτερο καὶ ἐφέτως μᾶς παρουσίασε ἕνα ἔργο διόσημο, ἕνα ἔργο καλό.

Ἡ ἐκτέλεση ὑπῆρξε εὐσυνείδητη. Εἰδικὰ γιὰ τὸν κ. Β. Ἀργυρόπουλο ἔχω τὴ γνώμη καὶ θὰ τὴν ἐξηγήσω σ' ἕνα πλατὺ εἰδικὸ καὶ ἀντικειμενικό μου ἄρθρο γραμμένο γι' αὐτόν, ὅτι εἶναι τὸ πλουσιώτερο καὶ ἰσχυρώτερο ταλέντο ποὺ ἔχει σήμερα τὸ Ἑλληνικὸ Θέατρο. Ταλέντο ποὺ δὲν ἐντοπίζεται σὲ καμμιὰ ἀποκλειστικὴ ἐπίδοση—φαινόμενο ἀδυναμίας ἄλλων ἠθοποιῶν—ἀλλὰ ἁπλώνεται παντοῦ καὶ ἀγγίζει μὲ τὴν ἴδια ἄνεση καὶ εὐχέρεια ὁλόκληρη τὴν γκάμμα τῆς θεατρικῆς ἐκφράσεως ἀπὸ τὴν πιὸ τραγικὴ ὡς τὴν πιὸ μποῦφφα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ χῶρος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει σήμερα νὰ θίξω ἕνα θέμα τόσο πλατὺ περιορίζομαι στὸ γενικὸ χαρακτηρισμὸ τῆς ἐκτελέσεως ποὺ ἔκαμα πάρα πάνω καὶ στὶς ἑξῆς παρατηρήσεις.

Ὁ κ. Ταβουλάρης εἶναι ἕνας νέος καὶ καλὸς ἠθοποιὸς ἀλλὰ θέλει δάσκαλο γιὰ ν' ἀποβάλῃ μιὰ μονοτονία στὸ παίξιμό του. Ἠθοποιὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐλμφανίζει διαρκῶς τὴν ἰδιωτική του ἔκφραση, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ ἐνσαρκώνεται ἐκφράσεις ξένες καὶ κάποτε ἀντίθετες πρὸς τὴν ἰδική του ἰδιοσυγκρασία.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι μὲ μιὰ ἄσκηση καὶ μὲ μιὰ ἀτομικὴ προσπάθεια ὁ κ. Ταβουλάρης θὰ κατορθώσῃ πολλά. Τὴν ἴδια γνώμη ἔχω καὶ γιὰ τὴν κ. Γούντα. Ἀποφυγὴ τῆς μονίμου ἐκφράσεως, τοῦ ἰδίου τόνου, τῶν αὐτῶν κινήσεων σὲ ὅλα τὰ ἔργα. Καταλαβαίνω ὅτι λέγοντας αὐτὸ θίγω ἕνα βασικὸ πρόβλημα τῆς ὑποκριτικῆς καὶ τὸ θίγω δίχως ἀναλυτικὰ νὰ ἠμπορῶ νὰ ἐκταθῶ σήμερο καὶ σ' αὐτὴ τὴ στήλη περισσότερο. Θὰ τὸ κάμω ὅμως προσεχῶς μὲ χαρὰ μου, ἐλπίζοντας μὲ τὶς λίγες δυνάμεις μου νὰ βοηθήσω καὶ γὼ στὴ διαφώτηση ἑνὸς προβλήματος ποὺ εἶναι βασικὸ γιὰ τὸ θέατρο.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

— Οἱ φιλολογικοὶ κύκλοι εἶναι κατάπληκτοι μὲ τὴν τακτικὴ γνωστοῦ σκηνοθέτου ὁ ὁποῖος ἁπλῶς γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν κριτικὴ δὲν ἐδίστασε νὰ ξεκουρελιάσῃ ἔργο ποὺ ἀνέβασε μὲ ἀξιώσεις, μάλιστα ὁ ἴδιος καὶ ποὺ μετέφρασε τὸ τρίτο μέλος τῆς ἀνορθωτικῆς τριάδος.

— Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν —ὅπως συνήθως— ὁ κ. ἀνορθωτὴς ἐβγῆκε ζημιωμένος. Ἀπέδειξε ὅτι δὲν εἶχε ἐννοήσει ἔργο ποὺ ἀνέβασε καὶ ἐσκηνοθέτησε.

— Ἡ ἐφημερὶς «Πρωΐα» ἐγκαινίασε μίαν καθημερινὴν στήλην διηγήματος.

— Δημοσιεύει εἰς πολὺ καλὴν μετάφρασιν, τὰ καλλίτερά καὶ πλέον ἀντιπροσωπευτικὰ διηγήματα τῆς συγχρόνου φιλολογίας.

— Εἰς τὸ θέατρον Κυβέλης ἐξακολουθοῦν μὲ μεγάλην πάντοτε κοσμοσυρροὴν αἱ παραστάσεις τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» εἰς τὴν ὁποίαν ὡς γνωστὸν πρωταγωνιστεῖ ἡ κ. Κυβέλη.

— Τὸ νέον βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀποστολάκη διὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον Κοντομάρη καὶ πωλεῖται εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα.

— Περὶ τοῦ νέου ἔργου ἔγραψε ἤδη εἰς τὸ φύλλον τῆς 12 τρ. τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» ἀναλυτικὴν κριτικὴν ὁ κ. Φ. Πολίτης.

— Ἡ κατασκευὴ τῆς προτομῆς τοῦ Ἀγγλου ποιητοῦ Ροῦμπερ Μπρούκ ἀνετέθη εἰς τὸν γλύπτην κ. Μ. Τόμπρον.

— Ἐπίσης ὁ δῆμος Πειραιῶς ἀπεφάσισε νὰ κατασκευάσῃ μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

— Τὸ μνημεῖον αὐτὸ θὰ στηθῇ εἰς τὴν Τερψιθέαν.

— Μέχρι τῆς στιγμῆς ἔχουν ὑποβληθεῖ ἑνδεκα σχέδια ἔργων τὰ ὁποῖα ἐτοποθετήθησαν ἤδη εἰς τὸ Φουαγιὲ τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου ὅπου θὰ κριθοῦν ἀπὸ τὴν ἁρμοδίαν ἐπιτροπήν.

— Εἰς τὸν διαγωνισμὸν μετέχουν οἱ γλύπται κ. κ. Τόμπρος, Πλουμιστός, Ζευγώλης, Καραντινός, Σῶχος, Κοντολέων, Ἀπάρτης, Δραγούμης, Μητσάκης Θωμόπουλος (υἱός), Τσίπουρας καὶ Γ. Δημητριάδης.

— Τὰ ἀτελιὲ τῶν καλλιτεχνῶν μας ἤρχισαν πάλιν νὰ δέχονται τοὺς φιλοτέχνους.

— Καθ' ὅλο τὸ διάστημα τοῦ καλοκαιριοῦ οἱ περισσότεροι ζωγράφοι εἶχαν φύγει στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, στὴ Θεσσαλία καὶ μερικοὶ στὴν Πελοπόννησο. Τώρα ἐπιστρέφουν καὶ ἑτοιμάζουν τὰς ἐκθέσεις.

— Μιὰ ἀπὸ τὰς πρώτας ἐκθέσεις θὰ εἶναι καὶ τοῦ κ. Μίμη Παπαδημητρίου, εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Συντακτῶν.

— Ὁ κ. Παπαδημητρίου ἀπουσίασε ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν στὴν Αἴγυπτο καὶ ὁλόκληρη, σχεδὸν ἡ ἐργασία του, εἶναι θέματα παρμένα ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ Νείλου.

— Εἰς τὸ μεθεπόμενον φύλλον μας, θὰ ἔχωμεν ἐξώφυλλον τοῦ κ. Παπαδημητρίου.

— Διεξάγονται συζητήσεις διὰ ν' αὐξηθῇ ἡ τιμὴ τῶν ἐφημερίδων ἀπὸ μίαν εἰς δύο δραχμάς.

— Τὴν αὔξησιν αὐτὴν τὴν ἔχει ἤδη πραγματοποιήσει ὁ «Ριζοσπάστης».

— Παρ' ὅλας ὅμως τὰς καταβαλομένας προσπαθείας ἡ αὔξησις δὲν φαίνεται πιθανὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἐφ' ὅσον ἀρκετοὶ διευθυνται δὲν φαίνονται διατεθειμένοι νὰ συμφωνήσουν μὲ τὴν ἄποψιν αὐτῶν.

— Ἡ κ. Χατζημιχάλη ἑτοιμάζει νέον βιβλίον περὶ Λαϊκῆς Τέχνης.

— Τὸ βιβλίον αὐτὸ θὰ κοσμῆται καὶ ἀπὸ πλῆθος ἐγχρώμων πινάκων καὶ θὰ προκαλέσῃ ἀσφαλῶς πολὺ μαγαλύτερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὸ «Σπίτι τῆς Σκύρου».

— Προσεχῶς ὁ θίασος Κυβέλης θ' ἀναβιβάσῃ νέον ἔργον τοῦ κ. Παντελῆ Χόρν.

— Τὸ Κεντρικὸν κάθε βράδυ εἶναι κατάμεστον κόσμον ποὺ παρακολουθεῖ τὸ νέον ἔργον τοῦ κ. Μωραϊτίνη «Αἰωνία Ζωή».

— Τὸ ἔργον αὐτὸ ἀσφαλῶς θὰ σημειώσῃ μακρὰν σειρὰν παραστάσεων.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Κύριε Διευθυντά,

Εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς 7 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἀνακοινοῦται, παρὰ ὑπογραφομένου προσώπου Χ εἰς τὴν στήλην «*Γράμματα πρὸς τὴν Διεύθυνσιν Ἐπιτροπὴ Τουρισμοῦ*» ὅτι αἱ ἁρμόδιαι Ἀρχαὶ Διαβατηρίων ἐφαρμόζουν νέον μέτρον ζητοῦσαι παρ' Ἀμερικανῶν ξένων 11 1)2 δολλάρια διὰ τὴν θεώρησιν τῶν διαβατηρίων των πρὸς ἀποβίβασιν.

Ἐρευνήσαντες, ἐν τῇ ἁρμοδιότητι μας, τὸ ζήτημα, πληροφοροῦμεν ὅμως ὅτι πᾶσα ἀποβίβασις ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους προϋποθέτει καὶ τὴν θεώρησιν τῆς οἰκείας προξενικῆς ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἐν προκειμένῳ δὲν εἶχεν γίνῃ.

Ἡ ὑφισταμένη ἀμοιβαιότης τῶν μέτρων θεωρήσεως τῶν διαβατηρίων μετὰ τῶν ἄλλων Κρατῶν ἐπιβάλλει εἰς τὰς ἁρμοδίας ἀρχὰς τὴν τοιαύτην ἐφαρμογὴν τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων θεωρήσεως διαβατηρίων παρὰ τῶν ἐντεταλμένων ἀρχῶν.

Ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γεώργ. Μαρκέτον. Ἀπὸ τὸ «Ζωὴ καταδικασμένη» δὲν λείπει κάποιος στοχασμὸς ποὺ φανερώνει σκεπτόμενον ἄνθρωπο. Τὸ τέλος του ὅμως εἶναι πολὺ ἀδύνατο γι' αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ μᾶς στέλνατε κάτι καλύτερο.— ***Κακιστὸ Ἀλεξ:*** Τὸ «Ἰδεῶδες» σας εἶναι κάκιστον, ἐλαφρῶς σαχλὸν καὶ ὑπερβολικὰ ἀνόητον. Μὰ στὰ σοβαρὰ πιστέψατε πῶς τέτοια παιδιαροκαμώματα μποροῦν νὰ δημοσιεύονται;—***Νίνα Π:*** Τὸ «Ἔφτασ' ἡ ὥρα» ἔχει πολλὰ φεγγάδια καὶ ὀτὸ μέτρο καὶ στὴ μορφή. Ἔχει ὅμως ἕνα λεπτότατο αἴσθημα, μιὰ πηγαία καὶ εἰλικρινῆ συγκίνηση ποὺ τὸ κάνουν πολὺ συμπαθητικὸ καὶ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ σᾶς ἐνθαρρύνουμε στὸ δρόμο σας. Τὰ θέματά σας νὰ εἶναι πάντα ἔτσι ἁπλὰ ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παραμελῆτε τὴ μορφή. Πρέπει πλάϊ στὸ αἴσθημα νὰ μάθετε νὰ δουλεύετε καὶ τὸ στίχο. Γι' αὐτὸ ἐπιχειρεῖστε νὰ μᾶς στεῖλετε κάτι καλύτερο πρὸς δημοσίευση.—***Φρ. Λεβέντην:*** «Ὁ μπάρμπα Κουρλῆς» δείχνει πὼς θὰ μπορούσατε νὰ γράψετε ἕνα καλοστεκούμενο θαλασσινὸ διήγημα. Ἁπλὲς ὅμως δυναστότητες μᾶς παρουσίασε τὸ κομμάτι ποὺ μᾶς στείλατε. Αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀγγίζει δυὸ τρεῖς πλευρὲς του ἤρωα χωρὶς νὰ ξεδιαλύνῃ καμμιά. Οὔτε τὸ μαράζι τοῦ γέρω ναυτικοῦ τοῦ ἀχαΐρευτου δίνετε, οὔτε τὸ δράμα τοῦ φτωχοῦ γέρου ποὺ βλέπει καὶ καμαρώνει τὸ παιδί του, τὸ σπλάχνο του υἱοθετημένο ἀπὸ ἄλλους, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ αὐτὸς περνᾶ τὴν κρίσιμη ἐποχὴ τῶν γηρατειῶν, τὴν περίοδο ἐκείνη τῆς ζωῆς ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ζητᾶ τὴ στοργικὴ φροντίδα τῆς πονετικῆς κόρης. Ἀκόμη τὸ τέλος του εἶναι βιαστικὸ καὶ κακογραμένο. Σᾶς συστήνουμε νὰ προσέξτε καὶ τὴ γλῶσσα σας. Σ' ἕνα θαλασσινὸ διήγημα μπορεῖτε νὰ γράψετε τὴν ὁμορφότερη δημοτική. Προσέξτε σὲ τέτοια θέματα τὴ γλῶσσα τοῦ Γιάννη Σκαρίμπα. Τί πλοῦτος καὶ τί ζωή!

Τόλην Ἐπισκοπόπουλον: Κάθε ἑξάμηνο ἀποτελεῖ κι' ἕναν τόμο. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ 5ος τόμος ἀντὶ ν' ἀρχίσῃ Ἰούλιο ἄρχισε Μάϊο, καὶ τοῦτο γιατὶ τὸ Μάϊο μὲ τὴν ἔναρξη τῆς ἑβδομαδιαίας ἐκδόσεως ἄλλαξε τὸ σχῆμα, καὶ ἔπρεπε ν' ἀλλάξῃ καὶ τόμος, γι' αὐτὸ τότε κάμαμε μιὰ δήλωση κι' εἴπαμε ὅτι ὁ μὲν 4ος τόμος θὰ κλείσῃ μὲ λιγώτερα φύλλα καὶ ὁ 5ος μὲ περισσότερα. Ὁ 5ος δηλαδὴ ἀντὶ νὰ ἔχῃ 26 φύλλα θὰ ἔχῃ 32 καὶ θὰ τελειώσῃ τὸ Δεκέμβριο.— ***Ε. Λεμπέσην:*** Ὁ «Παναγιώτης» σας δὲν εἶναι τυχερός. Καλύτερα νὰ μὴν τὸν παρουσιάσωμε. Ὅσο γιὰ τὸ βιβλίο σας ἐδόθη ἀπὸ ἡμερῶν στὸν κ. Παπαλεξάνδρου καὶ θὰ γραφῇ κριτική. Δὲν ἀποκρούομε ὅμως μιὰ κριτικὴ τοῦ φίλου κ. Σ. ἀρκεῖ νὰ μὴν εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη καὶ δημιουργηθῇ ζήτημα χώρου. Ὅταν θέλετε λοιπὸν τὴν στέλετε.— ***Κώσταν Κοφινιώτην:*** Πρὶν στεῖλετε τὴν ἐπιστολή σας ὁ ἀρχισυντάκτης τῆς «Πρωΐας» εἶχε σχετικῶς εἰδοποιήσει τὴ διεύθυνση. Λυπούμαστε ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ δημοσιεύσωμε καὶ μεῖς τὴν ἐπιστολὴ αὐτή, ὄχι γιὰ κανέναν ἄλλο λόγο, ἀλλὰ γιατὶ καὶ τὸ περιοδικὸ μετὰ τὴν ἀνά-

γνωση καὶ ἀπὸ ἄλλους τῶν ποιημάτων σας τὰ βρίσκει ὄχι ἁπλῶς κακά, ἀλλὰ ἀνάξια κρίσεως. Συνεπῶς ἡ γνώμη τοῦ κ. Κ. μᾶς φαίνεται πολὺ ἐπιεικής. Ἂν ὁ κ. Νιρβάνας καὶ ὁ κ. Δάφνης ἔχουν διαφορετικὴ γνώμη τόσο τὸ χειρότερο γι' αὐτούς. Ὅσο γιὰ τὴ γνώμη σας πῶς στὴν Ἑλλάδα κανεὶς δὲν εἶναι στὴ θέση του εἴμεθα ἀπολύτως σύμφωνοι. Ἂν τὰ πράγματα δὲν ἦσαν ἀτυχῶς ἔτσι, οὔτε σεῖς θὰ παριστάνατε τὸν ποιητήν, οὔτε θὰ ὑπῆρχαν λόγιοι νὰ προλογίζουν στὰ ἔργα σας. Εἶναι τὸ μόνο σημεῖο ποὺ ἔχετε πληρέστατα δίκαιο.— ***Ἕναν,*** ὁδὸς Σαρρῆ, ἐνταῦθα: Ἂν εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ προσέξετε περισσότερο, θὰ βλέπατε στὴν τελευταία σελίδα τοῦ ἰδίου τεύχους στὰ παροράματα μιὰ διόρθωση τοῦ λάθους ποὺ ἀναφέρετε. Τὰ λάθη ποὺ διαρθώνονται δὲν λογαριάζονται πιά. Εἴμεθα τὸ περιοδικὸ ποὺ δίνομε ξεχωριστὴ θέση στὴν Ἑλληνικὴ συνεργασία. Ὅταν ὅμως χειρόγραφα πολλῶν μεγαλοσχήμων καὶ ἀπείρων νέων δὲν εἶναι οὔτε στοιχειωδῶς καλά, τί θέλετε νὰ κάμωμε; Στὴν περίπτωση αὐτὴ προτιμοῦμε νὰ δώσωμε στὸν ἀναγνώστη ἕνα ἔργο ξένο ἄρτιο ἀπὸ μιὰν ἡμεδαπῆ ἀρλούμπα. Θὰ ἔπρεπε νὰ περᾶστε ἀπὸ τὸ γραφεῖο μας, νὰ σᾶς δείξωμε μερικὰ χειρόγραφα καὶ μετὰ νὰ σᾶς ρωτήσωμε ἂν ἐξακολουθῆτε νὰ ἔχετε τὴν ἴδια γνώμη. Ὅσο γιὰ τὰ ἔργα Ἑλλήνων ζωγράφων καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ εἴμεθα οἱ μόνοι ποὺ παρουσιάσαμε ἐργασίες καὶ εἰκονογραφίες Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Σὲ μᾶς παρουσιάσθηκε ὁ ἰλλουστρατὲρ ὁ Κλώνης, σὲ μᾶς ὁ Βασιλείου, ὁ Φραγκουλίδης καὶ ἐδημοσιεύσαμε ἐξώφυλλα καὶ τοῦ Γεωργιάδη καὶ τῆς Ταρσούλη καὶ ἔχουμε ἕτοιμα τοῦ Μίμη Παπαδημητρίου, τοῦ Περικλῆ Βυζαντίου κ. ἄ. Τί περισσότερο θέλετε ὅταν ἕνας ζωγράφος γιὰ νὰ ἐμπιστευθῆ ἕναν πίνακά του στὸν τσιγκογράφο φέρνει ἄπειρες δυσκολίες. Εἶναι εὔκολη ἡ κριτικὴ γιὰ ὅσους εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ χορό.— ***Γ. Σφακιανούδην*** (Χίον): Οἱ Λαλάδες σας ἁπλῶς παρουσιάσιμες. Δουλέψτε ἀκόμη καὶ θὰ γράφετε καλά. Τῖς δημοσιεύομε ἐδῶ.

ΛΑΛΑΔΕΣ

Ἡ φύση πάλι 'ναι ἀνθισμένη
Καὶ οἱ λαλάδες σὰν ρουμπίνια
Ἐδῶ καὶ κεῖ 'ναι σκορπισμένοι
Μέσα στὴν πλάση τὴ γαλήνια.
Καὶ διάφανες γιὰ στόλισμά των
Μικρὲς δροσοσταλίδες στάζει
Στὰ ματωμένα πέταλά των
Τὸ πρωϊνὸ δροσᾶτο ἀγιάζει.

Ἀργὰ ἡ γρήγορα μιὰ μέρα,
Γιὰ θὰ τοὺς κόψη κάποιο χέρι,
Γιὰ τ' ἄγριο φύσημα τ' ἀγέρα
Τὸ μαῦρο τέλος θὰ τοὺς φέρη.

— ***Θέμην*** (Φλωρίνης). Θὰ σᾶς συστήναμε ν' ἀφήσετε αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς διανοητικοὺς ἀκροβατισμοὺς καὶ τὶς φευτοφιλοσοφίες καὶ νὰ καταπιασθῆτε μὲ κάτι πιὸ ἁπλὸ καὶ πιὸ ἀληθινό. Αὐτὸ ποὺ μᾶς ἐστείλατε εἶναι μᾶλλον γιὰ νὰ γελάσωμε καὶ μεῖς ἀλλὰ καὶ σεῖς.— ***Ἀγαμ. Ἰατρόν:*** Ἀντὶ νὰ κάνετε στίχους μερικὰ εἰλικρινῆ σας αἰσθήματα καλύτερα ν' ἀσχοληθῆτε μὲ κάτι ἄλλο. Τί εἶναι πρὸς Θεοῦ αὐτὸ τό:

.... Καὶ δάκρυα χύνων πόνου
φαρμακωμένου στόνου
γονατιστὸς τὴν κρύα σου
ταφόπετρα φιλῶ.

Ἰ Νευροπολίτην: Ἂν ἐκριθήκατε αὐστηρὰ δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἀδικηθήκατε. Κάνετε ἄσχημα νὰ φέρνετε γιὰ ἐπιχείρημα τὴ γνώμη τοῦ Π. ποὺ μὲ τὰ φερσίματά του τὰ τέτοιας λογῆς ἔχει παρασύρει στρατιὲς νέων σὲ σφαλεροὺς δρόμους. Περισσότερο μπορεῖ νὰ ὀφεληθῆ ἕνας νέος ἀπὸ μιὰ πολὺ αὐστηρὴ κριτικὴ παρὰ ἀπὸ τὶς ψευτοαβρότητες ποὺ δὲν ἔχουν κανένα ἄλλο σκοπὸ παρὰ τὴ δημιουργία ὄχλου θαμαστῶν. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ εἶστε τόσο σίγουρος γιὰ τὴν ἀξία τῶν τραγουδιῶν σας πασχίσετε νὰ μάθετε τί εἶναι ποίηση καὶ τότε τὰ ξαναλέμε. —***Σπυρ. Χαραλαμπίδην,*** (Πόρον). Ἐπειδὴ εἴμεθα ἀμερόληπτοι διὰ τὸν λόγον αὐτὸ δημοσιεύουμε ἐδῶ καὶ τὴν ἐπιστολήν καὶ τὸ ποίημα, τὰ παραδίδωμε εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὴν Ἀθανασίαν:

Πόρος 2 Σεπτεμβρίου 1929

Ἀγαπητά μοι «Ἑλληνικὰ Γράμματα»

Ἐν ἐλπίδι ὢν ὅτι θέλετε ἐκτιμήσῃ προσηκόντως τὴν πολύπονον πνευματικήν μου ἐργασίαν, μὴ ἀποβλέποντες εἰς τὴν γλῶσσαν ἐν ᾗ ἐξεφράσθησαν τὰ διάφορα νοήματα, σᾶς ἀποστέλλω τὸ κατωτέρω ποίημά μου, ὃν οὐχὶ ἐκ τῶν καλλίστων. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων θέλω πέμψει ὑμῖν, ἀφοῦ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ κατωτέρω πείσθῶ περὶ τῆς ἀπολύτου ἀμεροληψίας ὑμῶν. Διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσητε ὅτι τυγχάνων τακτικὸς ἀναγνώστης τῶν «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐκδόσεως καὶ μεγάλως ἐκτιμῶν τὴν καλὴν ὑμῶν θέλησιν καὶ προθυμίαν ὅπως προσφέρητε τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ περιοδικὸν ἄρτιον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, δι' αὐτὸ καὶ μόνον, λέγω ὅτι ἀπεφάσισα ὅπως ἀποστέλλω ὑμῖν τακτικὴν συνεργασίαν μου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ παρόντος ποιήματος, ὅπερ ἐπαναλαμβάνω δὲν εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων. Ἰδοὺ αὐτό:

ΑΝΕΥ ΕΛΠΙΔΟΣ

Εἰς θάλασσαν πλέων ὀδύνης καὶ πόνων
Εἰς μάτην ἐζήτουν φιλόξενον γῆν,
Τὸ κῦμα συνήντα τὸ πλοῖόν μου μόνον
Τὸ κῦμα ἐκπέμπον πικρὰν οἰμωγήν:

Ἐκεῖ ἐν μέσῳ σφοδρᾶς τρικυμίας
Τὴν θάλασσαν σχίζω λιμένα ποθῶν
Μὲ σύντροφον μόνον θυέλλας ἀγρίας
Διδούσας εἰκόνα μυχίων παθῶν.

Ποινὴν εἰμαρμένης ἀγρίας ἐκτίων
Ζητῶ τὴν ἐκφεύγουσαν οἶμοι! χαρὰν
Καὶ πλέω ἰθύνων ἀσκόπως τὸ πλοῖον
Δεσμώτης εἰς μοίρας ἀγρίαν ἀράν.

Ἐμπρός, ὦ ναυτίλε κατάδικε, χώρει
Ἀτέρμων ἁπλοῦται ὁρίζων ἐμπρός
Ἰδοὺ πλὴν εἰς ἄκραν καλλίμορφος κόρη
Ὡς φάρος τὸν πλοῦν μου φωτίζει λαμπρός.

Τὸ σκάφος ἀτρόμητος νῦν διευθύνω.
Ἐκεῖ ἔνθα λάμπει ἀστὴρ ἀγλαὸς
Ἰδοὺ πλησιάζει τὸ ἄστρον ἐκεῖνο....
Τὸν πάσχοντα σώζει, πονεῖ ὁ Θεὸς

Ὦ! πόσον τοῦ ναύτου τὰ στέρνα φαιδρύνει
Ἓν ἄστρον ἐν μέσῳ νεφῶν σκοτεινῶν
Καὶ πόση ἁπλοῦται γλυκεῖα γαλήνη
Εἰς στῆθος, ταμείου ἀρρήτων δεινῶν!

Βαδίζω νὰ φθάσω τὸ ἄστρον ἐκεῖνο . . .
Τὸ πλοῖον θὰ εὕρῃ λιμένος ἀκτὴν
Ἰδοὺ πλησιάζω τὴν χεῖρα ἐκτείνων . . . .
Ὁποίαν ὑπέστην ἀπάτην φρικτήν!

Εἰς μάτην ἐπόθουν καὶ ἤλπισα μάτην! . . .
Τὸ ἄστρον κινεῖται καὶ φεύγει μακράν
Γλυκεῖαν ἐλπίδα, ἐλπίδα ὀστάτην
Σκληρῶς καταρρίπτει ἀμέσως νεκράν . .

Καὶ μένω ἐν μέσῳ πελάγους καὶ πάλιν
Ἐν μέσῳ κινδύνων δεινῆς συμφορᾶς
Ἐγκλείων εἰς στῆθος τῶν πόθων αἰθάλην
Συντρίμματα, ράκη στιγμαίας χαρᾶς.

Καὶ ἀπελπὶς νῦν τὸν ἀστέρ' ἀτενίζω
Βαθείαν ἀφίνων πικρὰν οἰμωγὴν
Καὶ κλαίων ἀπαύστως, ἀπαύστως βαδίζω
χωρὶς νὰ ἐλπίσω φιλόξενον γῆν!

Πόρος Μάρτιος - 28

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

Ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν νοημάτων, καθὼς καὶ ὑμεῖς παρετηρήσατε ἤδη, ἠκολούθησα τὴν σοφὴν συμβουλὴν τῶν ἐμῶν διδασκάλων: «Γράφετε τὴν γλῶσσαν ἐν ᾗ ἐμορφώθησαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σοφοκλῆς». Ἀπέφυγα τοὺς χυδαϊσμοὺς τῆς ὁμιλουμένης, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐχὶ μόνον δὲν δύνανται νὰ ἐκφρασθῶσιν ἀνώτερα νοήματα, ἀλλὰ καὶ ἡ μορφὴ αὐτῆς ἀπαρέσκειαν μόνον προκαλεῖ. Πεποιθὼς λοιπὸν εἰς τὴν ἀμερόληπτον κρίσιν ἀναμένων ἀπάντησιν ἐν τῇ «Ἀλληλογραφίᾳ» τοῦ φύλλου, εἰς τὸ ἐρχόμενον.

Μετὰ τιμῆς

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

Ἰων. Ρουμπίνην: Ἀπὸ ὅσα μᾶς ἐστείλατε τελευταῖα θὰ δημοσιεύσωμε τὸ «Ρωμαντικό». Τὰ ἄλλα ἂν καὶ ἔχουν κάποια χαρίσματα δὲν ἔχουν τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν εἰλικρίνεια αὐτοῦ ποὺ ξεχωρίσαμε.— ***Ἀρ. Ροῦμπον:*** Τὸ «Χωρὶς τέλος» εἶναι αἰσθηματολογία μαθητοῦ Γυμνασίου. Πρὸς Θεοῦ δῆτε βαθύτερα τὴ ζωή.— ***Μιχ. Νίκην:*** Θὰ ἦταν ἀδικία νὰ ἰσχυρισθῆ κανεὶς ὅτι ὁ μικρός σας «Περίπατος» δὲν ἔχει ἁπλότητα καὶ εὐγένεια. Ἕνα μόνο τὸν ζημιώνει. Δὲν εἶναι μορφικὰ δουλεμένος καὶ μοιάζει ἔτσι μὲ ἀφήγηση ἀτομικοῦ ἐπεισοδίου περιορισμένου καὶ ὄχι γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἂν αὐτὸ τὸ ἴδιο κομμάτι τὸ δουλέψετε λίγο θὰ γίνῃ ἕνα συμπαθητικὸ ἀφήγημα.— ***Ἀλέκον Τσιμέρην*** (Ναύπλιον): Μπορεῖ ἕνα ποίημα νὰ μὴν ἔχει σημαντικὰ τεχνικὰ ψεγάδια καὶ ὅμως νὰ μὴν εἶναι δημοσιεύσιμο. Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ δώσῃ ἀνώτερης ποιότης ἔργα ξεχωρίζει τὸν ποιητὴ ἀπὸ τὸ στιχοπλόκο. Ὁ ποιητὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει συλλάβει ἕνα πλατὺ καὶ βαθύ, ἕνα αἰώνιο νόημα ζωῆς, τὴν ἀλήθεια ἐνῷ ὁ στιχοπλόκος εἶναι ἕνας νοσηρὸς τύπος ποὺ ἔχει τὴ μανία νὰ δίνῃ καὶ στὶς πεζότερες κοινοτυπίες ρυθμικὴ ἔκφραση. Ὅταν ξεχωρίσετε καλὰ αὐτὰ τὰ δυὸ πράματα τότε θὰ νοιώσετε τὴν ἀληθινὴ ποιότη τῆς ποιήσεως. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν φαίνεται ἀπὸ ὅ,τι διαβάσαμε νὰ μπήκατε σὲ τέτοια συλλογή.— ***Μαρίαν Γιαννάτου*** (Ρέθυμνο): Χωρὶς νὰ σᾶς λείπει τὸ χάρισμα τῆς ἀφηγήσεως ἔχετε παρασυρθεῖ ἀπὸ μιὰ αἰσθηματολογία κάπως ἀνούσια. Ἀσκήσετε περισσότερο τὴν παρατήρησή σας καὶ δουλέψετε τὰ κομμάτια σας καὶ πρὸς Θεοῦ ἂν πρόκειται νὰ μᾶς ξαναστείλετε κάτι νὰ μὴν εἶναι γραμμένο τόσο ἀχνὰ καὶ μὲ μολύβι. Στραβωθήκαμε γιὰ νὰ τὸ διαβάσουμε. Λυπηθῆτε τὰ μάτια μας.— ***Γ. Ξερτέρην:*** Ἐλάβαμε τὸ «Λιοπῦρι» καὶ τὸ «πάνω στὴν Ὄθρυ».— ***Ἕσπερον:*** Ὅ,τι λέμε πάρα πάνω στὸν κ. Τσιμέρη ἐφαρμόζεται καὶ στὴ δική σας περίπτωση.— ***Γ. Ξανθούλαν:*** Γιὰ τοὺς «Ὁμοφυλοφίλους Κόσμους» σας ἔχομε ἀντιρρήσεις. Δὲν θὰ δημοσιευθοῦν.— ***Φούλην Λεύκαν:*** «Ἡ παρὰ τοῦ Δικηγόρου» ἄτεχνο καὶ ἀδούλευτο. Δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ διόλου.— ***Τ. Λέγγερην:*** Σίγουρα δὲν θὰ κερδίζατε τίποτε ἂν δημοσιεύαμε τὴ «Φωφώ» σας. Μᾶλλον θὰ ἔμενε παθητικό σας. — ***Γ. Κ. Ζωγραφάκην*** (Θεσσαλονίκην): Ὁ «Γιάννης τοῦ Κωσταντῆ» εἶναι ἕνα ἁπλὸ σκίτσο, δὲν εἶναι ἀκόμη διήγημα, ἀλλὰ σκελετὸς διηγήματος. Ὅσο γιὰ τὰ τραγούδια καὶ τὰ πέντε ποὺ μᾶς στείλατε δὲν τὰ βρίσκουμε δημοσιεύσιμα.— ***Γιώτην Ἀλατζᾶν:*** Ἂν δουλέψετε τὰ κομμάτια σας καὶ προσέξετε περισσότερο τοὺς τύπους σας θὰ γράψετε καλά, Στεῖλτε μας κάτι πιὸ φροντισμένο.

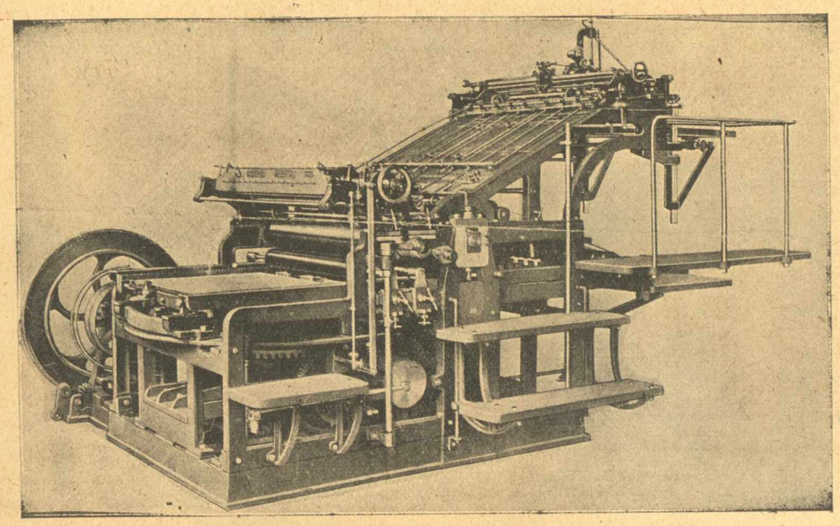

Ἄνω: Μέγα ταχυπιεστήριον Johannisberg διαστάσεων 80 × 130 κατασκευῆς 1925.

Κάτω: Ταχυπιεστήριον Export, τῶν Ἰταλικῶν ἐργοστασίων Augusta Torino, διαστάσεων 63 × 95, κατασκευῆς 1927.

"ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ" Α.Ε.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ **ΜΑΓΕΡ 29** ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ **ΑΧΑΡΝΩΝ 244**

Ἡ ***«Πολυβιοτεχνικὴ»*** ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως μίαν σημαντικὴν πρόοδον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γραφικῶν Τεχνῶν. Διαθέτουσα τελειώτατον καὶ νεώτατον τεχνικὸν ὑλικόν, διαθέτουσα εἰδικοὺς ἄριστα καταρτισμένους τεχνίτας διὰ κάθε κλάδον, ἠμπορεῖ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὰς πλέον δυσκόλους τυπογραφικὰς ἐργασίας ἐντὸς χρονικῶν ὁρίων πολὺ συντομωτέρων ἄλλων παρεμφερῶν ἐπιχειρήσεων, μὲ ἀπόδοσιν τεχνικὴν ἀφαντάστως ἀνωτέραν καὶ τιμὰς ἀληθῶς ἀσυναγωνίστους. Μία ἁπλῆ ἐπίσκεψις εἰς τὰ γραφεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια τῆς ***«Πολυβιοτεχνικῆς»*** θὰ πείσῃ καὶ τὸν πλέον ἀπαιτητικὸν πελάτην ὅτι οὐδαμοῦ ἄλλοῦ θὰ εὕρῃ τὰς τεχνικὰς ἐκείνας ἐγγυήσεις ποῦ ἐξασφαλίζουν τὸν πελάτην.

Ἡ ***«Πολυβιοτεχνικὴ»*** ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν βιβλίων, πινάκων, περιοδικῶν, ἐφημερίδων, τὴν ἐκτύπωσιν πολυχρωμιῶν καὶ ἐν γένει οἱασδήποτε τυπογραφικῆς ἐργασίας. Εἰς τὰ ἐργοστάσιά της λειτουργεῖ ἐπίσης ἄρτιον βιβλιοδετεῖον, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει πᾶσαν βιβλιοδετικὴν ἐργασίαν. Δι' οἱανδήποτε ἐργασίαν Σας ζητήσατε τιμὰς καὶ ἀπὸ τὴν ***«Πολυβιοτεχνικήν»***.

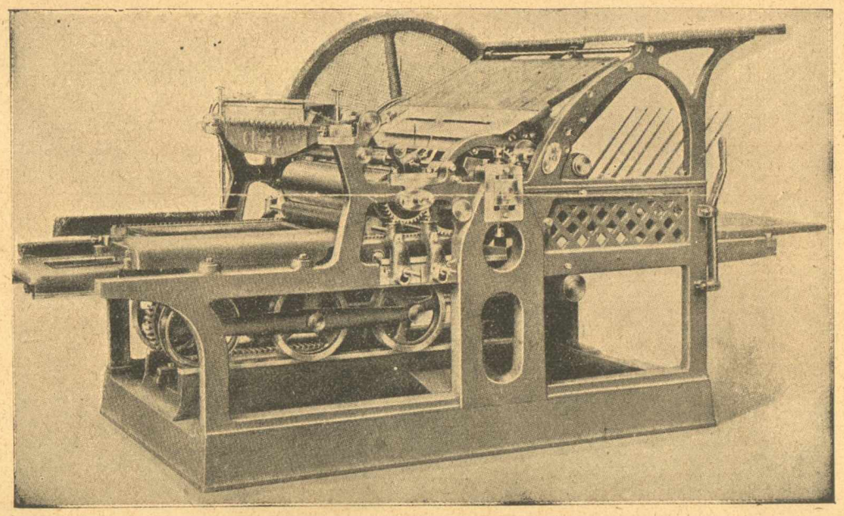

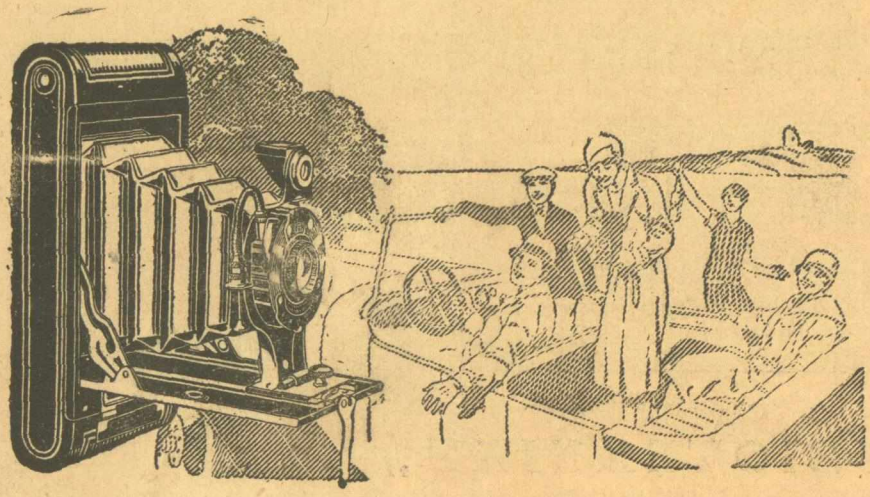

Μὴν κάνετε σιὰ ἐκδρομὲς μὲ τ' αὐτοκίνητο χωρὶς ἕνα

KODAK

Ἔχει μιὰ μνήμη ἀβάνδαστη βωντανή, σοῦ δὲν βεχνάει τίποτε, καὶ ἀργότερα, ὁποτεδήποτε θεβήσετε, στὸ σπίτι σας, θὰ μπορέσετε νὰ βαναβήσετε τὰ ταβείδια σας, τὶς ἐκδρομές σας, κυττάβοντας τὶς φωτογραφῖες ποὺ πήρατε μὲ ἕνα

KODAK

ΤΥΠΟΙΣ: "ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ,, Α. Ε. ΑΧΑΡΝΩΝ 244

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 5